

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.

ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

ดร.สุวัฒน์ รักขันโท

ดร.สุภาภรณ์ โสภา

ดร.สุขอุษา นุ่นทอง

ภายใต้

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรม

ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชน

ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้

ผู้เขียน/จัดทำโดย พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ. และคณะ

ISBN : 978-616-568-629-7

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ. และคณะ

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชน

ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้

: กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2563

: 164 หน้า

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 2. สัมภาษณ์ 3. สารานุกรมสงเคราะห์

พิมพ์ครั้งที่ 1 : เมษายน 2563 จำนวน 250 เล่ม

จัดพิมพ์โดย : โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชน
ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย : สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่ : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด

219 ซอย 102/2 ถนนเพชรเกษม แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค
กรุงเทพมหานคร 10160

ที่ปรึกษา : พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อากาศโร)

พระปลัดสุวัฒน์วชิรคุณ (วีรพล วีรญาโณ)

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ออกแบบปก : กาญจนา บุญญา

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย)

ชื่อวิจัย: รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้

ผู้วิจัย: พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ. และคณะ

ส่วนงาน: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร

ปีงบประมาณ: 2563

ทุนอุดหนุนการวิจัย: สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้” เพื่อ 1) ประเมินและติดตามโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ 2) พัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้กับหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดย 1) ประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) 2) สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล สังเกตการณ์โดยตรงและมีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความคิดเห็นต่อกิจกรรมของโครงการอยู่ในระดับมาก

2. พัฒนางองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมะเพื่อรักษาสุขภาพจิตใจผู้ป่วยติดเตียง ให้กำลังใจคนแก่ติดบ้าน พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดนตรีโละเกะฉ่า พัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าแพรกหา ต่อยอดสัมมาชีพชุมชน การถักหมวก ข้าวสังข์หยด แกงไตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส สร้างนวัตกรรมการสุขภาวะเชิงพุทธด้วยการใช้หลักธรรมง่าย ๆ เพื่อรักษาสุขภาพจิตใจต่อสู้กับโรค ใช้ดนตรีบำบัดช่วยสร้างสมาธิเพื่อรักษาโรค ใช้อาหารพื้นบ้านปลอดสารเพื่อรักษาสุขภาพ

3. มีภาคีเครือข่ายทำงานเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางกายและใจ พื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสัมมาชีพ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาล โรงเรียน กลุ่มสตรีแม่บ้าน ประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ: สุขภาวะเชิงพุทธ, การเสริมสร้าง, เครือข่าย, กลไกการทำงาน

Research Title: A Model the Buddhist Well-being Support of the Sub-District People Training Center in the Southern Thailand

Searcher: Phra Komsan Jalearnwong, Assoc.Prof. *et al.*

Department: Buddhist Research Institute, MCU

Fiscal Year: 2020

Research Scholarship Sponsor: Health Promotion in Organization Unit,
ThaiHealth Promotion Foundation

Abstract

The research entitled as “A Model of the Buddhist Well-being Support of the Sub-District People Training Center in the Southern Thailand” for (1) evaluating and keeping in touch the project of the Buddhist well-being support of the Sub-District people training center in the Southern Thailand, (2) developing the knowledge and innovation of the Buddhist well-being support of the Sub-District people training center in the Southern Thailand, (3) creating the co-operation and working mechanism of the Sub-District people training center in the Southern Thailand with government sector, private sector and community.

A research methodology is a survey research and participatory observation research by 1. Content aspect, input factor aspect, process aspect and production aspect according to CIPP model, 2. In-depth interview through individual and direct and participatory observations and small group meeting.

Findings of the Research as follows :

1. To evaluate the opinions of participants to activity of the project for content aspect or environmental atmosphere, input factor aspect, process aspect and production aspect, had the opinions to the activity of the project as the high level.

2. To develop the knowledge about Dhamma for treatment the mental state of bedridden patients, to recover the art and culture of Lokocha music, to develop the local wisdom of Praekha weaving, to support the community right livelihood, hat knitting, Sangyod rice, dried fish curry and five-favour chilli paste, to create the innovation of Buddhist Well-being through simply Dhamma for treatment the mental state to fight with disease by using the music for helping to create the concentration for disease treatment, by the local food for health keeping.

3. To have the working partners network for support the physical and mental health, to recover the arts and culture, to promote the right livelihood such as provincial Buddhism office, human security and social development office, community development office, Sub-District health promoting hospitals, municipalities, schools, housewife groups, local people.

Keywords: Buddhist Well-beings, Promotion,
Network, Working Mechanism

คำนำ

การศึกษาวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ ได้ดำเนินการภายใต้ โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ คือ ประเมินและติดตามโครงการ พัฒนาองค์ความรู้ สร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ สร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้

จะเห็นได้ว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคใต้ มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น สร้างรูปแบบเป็นภาคีเครือข่ายการทำงาน ทำกิจกรรมเชิงพื้นที่ร่วมกัน ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านสัมมาชีพ การทอผ้าแพรรหา ถักหมวก ข้าวสังข์หยด แกงไตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส เน้นให้เกิดนวัตกรรมเชิงพุทธ เพื่อใช้หลักธรรมดูแลสุขภาพกายและใจให้ห่างไกลจากโรค โดยผลักดันให้เป็นนโยบายคณะสงฆ์ระดับจังหวัด เพื่อส่งเสริมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้ทำงานช่วยเหลือสังคมมากขึ้น

คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ สำนักงานพระพุทธศาสนา และภาคีเครือข่ายการทำงานทุกหน่วยงานที่ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมจนสำเร็จ ตลอดจนขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อช่วยในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและการตื่นตัวขับเคลื่อนการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ต่อไป

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.

หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	3
คำนำ.....	7
สารบัญ.....	8
สารบัญภาพ.....	10
สารบัญตาราง.....	12
บทที่ 1 บทนำ.....	13
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	13
2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	16
3. คำถามวิจัย.....	17
4. ขอบเขตของโครงการ.....	17
5. นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	19
6. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
1. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ.....	31
2. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการ.....	19
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้.....	35
4. ข้อมูลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลใน (อ.ป.ต.) พื้นที่.....	40
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
1. รูปแบบการวิจัย.....	55

2. พื้นที่การวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	55
3. เครื่องมือการวิจัย.....	57
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	61
1. การประเมินผลโครงการ.....	61
2. ถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรม สุขภาวะเชิงพุทธ.....	70
3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกัน.....	114
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	131
1. สรุปผลการวิจัย.....	131
2. อภิปรายผล.....	141
3. ข้อเสนอแนะ.....	143
บรรณานุกรม.....	145
ภาคผนวก.....	152
โครงสร้างทีมงานวิจัย.....	159

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
ภาพที่ 2	ลักษณะการมีสุขภาพที่สมบูรณ์.....	22
ภาพที่ 3	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีสุขภาพดี.....	29
ภาพที่ 4	กระบวนการบริหารจัดการองค์กรในภาพรวม ตามแนวคิดทฤษฎีระบบ.....	33
ภาพที่ 5	เครื่องมือการจัดการความรู้ของชุมชน.....	39
ภาพที่ 6	กิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนของวัดหัวเตย.....	50
ภาพที่ 7	การเตรียมพร้อมของคณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ.....	70
ภาพที่ 8	ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงเชิงพื้นที่.....	73
ภาพที่ 9	การใช้ธรรมรักษาใจให้กำลังใจผู้ป่วยถึงบ้าน.....	74
ภาพที่ 10	การทำงานเชิงพื้นที่ของภาคีเครือข่ายความร่วมมือ.....	76
ภาพที่ 11	การสร้างเสริมสุขภาพะเชิงพุทธของผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่.....	78
ภาพที่ 12	เครื่องดนตรีโละโกะฉ่า.....	83
ภาพที่ 13	การฝึกหัดและซ้อมการตีโละโกะฉ่า.....	84
ภาพที่ 14	การรวมวงตีโละโกะฉ่าโดยพร้อมเพรียงกัน.....	86
ภาพที่ 15	การเตรียมด้ายและการเดินด้าย.....	89
ภาพที่ 16	ม้วนด้ายและทอผ้าด้วยกี่กระตุก.....	90
ภาพที่ 17	การเตรียมอุปกรณ์และการถักหมวก.....	92
ภาพที่ 18	กระบวนการทำหน้ากากผ้า.....	93
ภาพที่ 19	การเสริมสร้างสุขภาพะเชิงพุทธสัมพันธ์ของ อ.ป.ต.แพรภหา..	95
ภาพที่ 20	แกงไตปลาแห้ง.....	99

ภาพที่ 21 น้ำพริกเผงดา.....	101
ภาพที่ 22 น้ำพริกตาแดง.....	102
ภาพที่ 23 น้ำพริกปลาร้าแห้ง.....	104
ภาพที่ 24 น้ำพริกกุ้งเสียบ.....	105
ภาพที่ 25 น้ำพริกนรก.....	106
ภาพที่ 26 ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด.....	108
ภาพที่ 27 การรวมกลุ่มของแม่บ้านทำผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ.....	110
ภาพที่ 28 การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสัมมาชีพของ อ.ป.ต. ดอนทราย.....	111
ภาพที่ 29 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง.....	115
ภาพที่ 30 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดนตรี โละโละฉ่า.....	118
ภาพที่ 31 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือสัมมาชีพหน่วย อ.ป.ต. แพรกหา....	121
ภาพที่ 32 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือสัมมาชีพหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย.....	125
ภาพที่ 33 เครือข่ายความร่วมมือทำงานของหน่วย อ.ป.ต. ในภาคใต้.....	127
ภาพที่ 34 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ.....	128
ภาพที่ 35 กลไกการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ.....	129

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม...	62
ตารางที่ 2	ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการ ฯ	
	ภาพรวม.....	64
ตารางที่ 3	ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการ ฯ	
	ด้านบริบท.....	65
ตารางที่ 4	ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการ ฯ	
	ด้านปัจจัยนำเข้า.....	66
ตารางที่ 5	ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการ ฯ	
	ด้านกระบวนการ.....	67
ตารางที่ 6	ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการ ฯ	
	ด้านผลผลิต.....	69

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยแบบทุนนิยมตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา ได้นำพาประเทศมีเศรษฐกิจและการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ มีกลุ่มทุนระหว่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาลงทุน รัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มทุนเหล่านั้นด้วยการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับการผลิตและการขนส่ง เช่น ระบบขนส่งทางหลวง ระบบขนส่งทางน้ำ และระบบขนส่งทางราง เกิดโรงงานอุตสาหกรรมเหมือนดอกเห็ดและกำหนดเป็นนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ รอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ทำให้แรงงานภาคเกษตรกรรมทั่วประเทศหลั่งไหลเข้ามาขายแรงงานเพื่อแลกกับเงินค่าจ้าง เกิดพฤติกรรมและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือข่ายกันไปเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ โดยถือคติที่ว่า “เงินคือพระเจ้า” ความสุขเกิดขึ้นได้จากการมีเงินจำนวนมาก เมื่อมีเงินมาก ๆ สามารถซื้อความสุขได้จากการกินอาหารดี ๆ ใช้ของหรูหรา ท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่ออวดอ้างซึ่งกันและกัน วัยรุ่นสมัยใหม่มีพฤติกรรมห่างไกลวัด ไม่สนใจหลักธรรมคำสอนทางศาสนา มีพฤติกรรมบริโภคนิยมฝึกฝนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรียกร้องให้รัฐบาลใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดเสรีมากขึ้น (ณัฐพงษ์ สกุลเสียว, 2553: 2) เศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เครื่องอุปโภคบริโภคภายในประเทศ

ขายได้สะดวก เกิดการจ้างงาน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น การค้าขายในประเทศ และต่างประเทศขายตัวเพิ่มมากขึ้น (เรื่องวิทย์ ลิมปนาท, 2537: 262-263)

การใช้ระบบทุนนิยมนำการพัฒนาประเทศมีอันต้องเจอกับวิกฤติเมื่อปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้เข้าสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า “วิกฤติต้มยำกุ้ง” เกิดกระแสต่อต้านทุนนิยมและการพัฒนา ความล้มเหลวของเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าว ภาวะโลกาภิวัตน์และกระแสทุนนิยมข้ามชาติของโลกยุคใหม่ ทำให้สังคมไทยเกิดความไม่ไว้วางใจ หวั่นกลัวทุนนิยมในฐานะภัยคุกคามจากโลกภายนอกโดยเฉพาะตะวันตก ก่อให้เกิดกระแสตื่นตัวของแนวคิดชุมชนนิยมและท้องถิ่นนิยม (เสาวณิต จุลวงศ์, 2561: 12) การหันมาเน้นพัฒนาระดับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนเจริญเติบโตจากระบบรากหญ้าหรือระบบฐานรากขึ้นมาสู่ระดับประเทศเป็นนโยบายเร่งด่วนที่หลายรัฐบาลส่งเสริมหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ระบบชุมชนของประเทศไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อและนับถือพระพุทธศาสนาเป็นทุนดั้งเดิม มีวัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำคัญในวาระต่าง ๆ เป็นสถานที่ชุมนุมปรึกษาหารือ และกิจกรรมอื่น ๆ วัดและพระสงฆ์จึงกลับมามีบทบาทมากขึ้นหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ นักธุรกิจหลายคนที่ประสบปัญหาสถานะทางการเงิน ธุรกิจล้มละลาย บริษัทขาดทุน เป็นต้น ได้หันหน้าเข้าวัดอาศัยใช้หลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาช่วยบำบัดความทุกข์ที่เกิดจากพิษทางเศรษฐกิจ เพื่อให้จิตใจได้สงบเย็นลง ค้นหาความทุกข์ที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นพื้นฐานของการศึกษาหลักธรรม

วัดและคณะสงฆ์เป็นสถาบันที่เป็นศูนย์กลางของการเน้นแนวคิดชุมชนนิยมและท้องถิ่นนิยม ซึ่งปัจจุบันมีวัดทั่วประเทศไทยจำนวน 41,340 วัด (กองพุทธศาสนสถาน, 2562) มีพระสงฆ์และสามเณร จำนวน 252,851 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) พระสงฆ์ทำหน้าที่ของตนเองตามพระดำริของ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ขอเธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และเพื่อความสุกแก่พวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น (ศีล) งามในท่ามกลาง (สมาธิ) และงามในที่สุด (ปัญญา) เกิด ดังนี้เป็นต้น” (พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ, 10/52/46-47) ศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยคือวัด วัดเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้สึกรสทางกายและทางใจ เป็นศูนย์กลางสำหรับทำ กิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับหน่วยงาน อื่น ๆ มีการจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนมีการส่งเสริม อาชีพ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (ประสิทธิ์ สระทอง, 2560: 938-939) เป็นบ่อเกิดและเป็นศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม เป็นที่ใกล้ชิดข้อ พิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ ของชาวบ้าน และเป็นส่วนประกอบที่ขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนแต่ละระดับ แต่ละท้องถิ่น นับว่าวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่กับวัดอย่างแน่นแฟ้นโดยแท้จริง (พระครูธรรม ธรนิเทศ อภิญาโณ และ พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์, 2559: 87)

คณะสงฆ์ไทยภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคมได้ให้ความสำคัญกับ ชุมชนตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2518 ได้ก่อตั้งหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) โดยใช้วัดที่กระจายอยู่ทั่วประเทศเป็นหน่วย อบรม มีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดเป็น ศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่าง ๆ ตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนด ไว้ 8 ด้าน คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม

(แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 63, 2518) ซึ่งข้อมูลที่มีการสำรวจล่าสุดมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จำนวน 5,922 หน่วย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555) และมีบางหน่วยไม่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมาสนับสนุนในการดำเนินงาน และมีหลายหน่วยที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้รับรางวัลระดับประเทศ เป็นที่พึงทั้งทางกายและทางใจให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างดี และเห็นสมควรที่จะพัฒนาส่งเสริมการดำเนินงานร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะและต่อยอดเป็นนวัตกรรมสุขภาวะวิถีพุทธร่วมกันต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการบรรลุมุทิตา ประสงค์ตามพันธกิจ ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือประชาชน สร้างชุมชนและทำงานร่วมกันภาคีเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง เกิดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้นแบบส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธในพื้นที่ภาคใต้ และเป็นรูปแบบการพัฒนาต่อยอดการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินและติดตามโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้

2.2 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้

2.3 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้กับหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

3. คำถามการวิจัย

3.1 บริบทหรือสภาวะแวดล้อมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ มีสภาพเป็นอย่างไร

3.2 ปัจจัยนำเข้า เช่น เครื่องมือและวัสดุในการทำงาน งบประมาณ สนับสนุน มีความเหมาะสมหรือไม่

3.3 กระบวนการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ เช่น การประชาสัมพันธ์ การพัฒนากิจกรรมให้เข้าถึงประชาชน เป็นอย่างไร

3.4 ผลผลิตของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ เช่น สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และชุมชน เป็นอย่างไร

3.5 การพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้ มีแนวทางและวิธีการอย่างไร

3.6 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้กับหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มีโครงสร้างรูปแบบและวิธีการอย่างไร

4. ขอบเขตของโครงการ

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ โดยการประเมินและติดตามโครงการ 4 ด้าน คือ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต นำผลที่ได้มาพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ สร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ภาคใต้กับหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน จนก่อเกิดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้นแบบที่ส่งเสริมสุข

ภาวะเชิงพุทธในภาคใต้ จำนวน 1 แห่ง และขยายผลไปสู่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่น ๆ ในภาคใต้

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

หน่วยอบรมประจำตำบล (อ.ป.ต.) ภาคใต้ ได้แก่

1. คณะสงฆ์ภาค 16 คัดเลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต มี 2 หน่วย ได้แก่ (1) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลฉลอง วัดลัทธิวชิราราม อำเภอเมือง และ (2) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกระทุ้ง วัดกระทุ้ง อำเภอกระทุ้ง

2. คณะสงฆ์ภาค 18 คัดเลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง มี 2 หน่วย ได้แก่ (1) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา วัดควนแพรกหา อำเภอควนขนุน และ (2) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย วัดหัวเตย อำเภอปากพะยูน

4.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล พระสงฆ์และสามเณรของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล คณะศรัทธาญาติโยมหรือประชาชนที่อยู่ในชุมชนตำบลนั้น ครูและนักเรียนหรือเยาวชนที่ทำกิจกรรมร่วมกับวัด ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มศึกษาตั้งแต่ 1 กันยายน 2562 ถึง 30 เมษายน 2563

5. นิยามศัพท์ในการวิจัย

สุขภาวะเชิงพุทธ หมายถึง สภาวะที่ร่างกาย จิตใจ และปัญญา มีการผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วเกิดความสุข และสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำกิจกรรมเพื่อสังคม และทำงานอย่างมีความสุข

นวัตกรรม หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ หรือพัฒนาของเดิมให้มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และการผลิตที่ล้ำสมัย ผสมผสานกับวิวัฒนาการสมัยใหม่

นวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ หมายถึง การพัฒนาสภาพจิตใจ และปัญญา ให้เกิดการผสมผสานจนมีความเข้มแข็ง สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมที่มีประโยชน์ให้กับร่างกายจนเกิดความแข็งแรง มีสุขภาพดี มีภูมิคุ้มกันโรคที่ดี

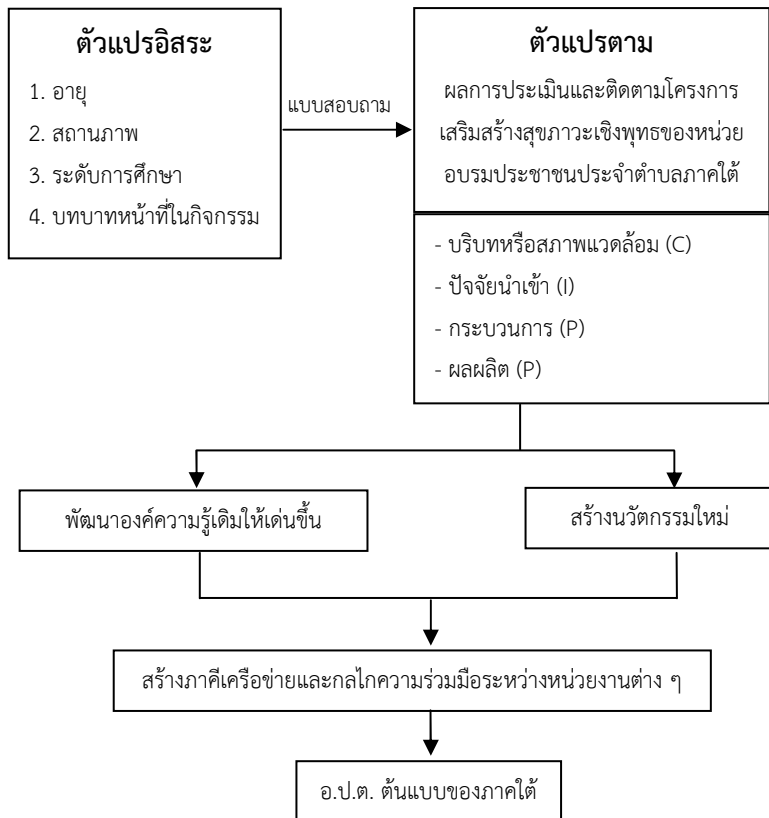
หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หมายถึง สถานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาตัวอย่างในระดับตำบลของคณะสงฆ์ไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อส่งเสริมและช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควร มีพระสงฆ์เป็นผู้นำและร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูลการทำงานชุมชนร่วมกัน การทำกิจกรรมลงพื้นที่ร่วมกัน สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและการดำเนินโครงการสำเร็จไปด้วยดี ซึ่งประกอบไปด้วย คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลสุขภาวะเชิงพุทธต้นแบบ หมายถึง สถานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางคอยช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับคัดเลือกจากมหาเถรสมาคมให้เป็นต้นแบบ โดยใช้การพัฒนาร่างกาย

จิตใจ และปัญญา ผสมผสานกันให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ขึ้นมา

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ข้อมูลสภาวะแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตจากโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้

7.2 ได้องค์ความรู้และนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธไปใช้สำหรับพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและยกระดับครอบคลุมทุกตำบลในภาคใต้

7.3 ได้เครือข่ายความร่วมมือและทำงานร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ หน่วยงานของภาคเอกชน และชุมชน

7.4 ได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและมาตรการในการขับเคลื่อนการทำงานระดับจังหวัดของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม

7.5 ได้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลสุขภาวะเชิงพุทธต้นแบบในภาคใต้ 1 แห่ง

“หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต”
วัฒนธรรมดนตรีศิลปะโล๊ะโกะฉ่า คือ ดนตรีพื้นถิ่นกะทู้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

“สุขภาวะ” เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายที่แข็งแรง จิตใจเข้มแข็งและแข็งแรง มีความสุขอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งบางอย่างทำให้เกิดภัยคุกคามต่อสุขภาวะและเป็นปัญหาต่อสุขภาพจิตและร่างกาย เช่น มลภาวะทางเสียง ปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น โดยมีหน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับสุขภาวะไว้หลากหลายความหมาย ผู้วิจัยจึงนำมากล่าวดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของสุขภาวะ

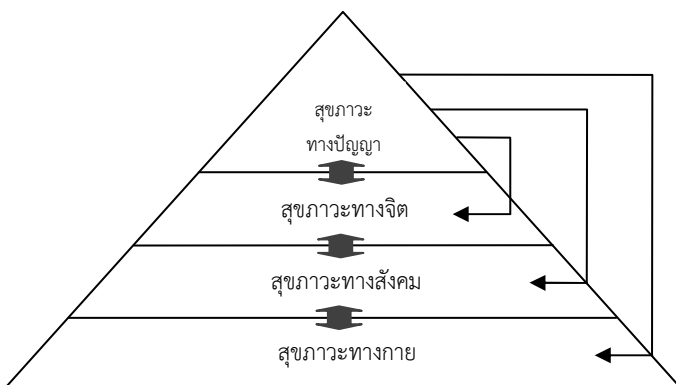
พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้นิยามคำว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น อาหาร เพื่อสุขภาพ การสูบบุหรี่ เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1998) ได้นิยามคำว่า สุขภาพ หมายถึง สภาวะอันสมบูรณ์ของภาวะทางกาย จิต การดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข และสุขภาพนั้นไม่ได้หมายถึงการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงสุขภาพจิตที่ดีอีกด้วย

พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ (2550) ได้นิยามไว้ว่า สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่

สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น หรือสุขภาวะที่สมบูรณ์ทุก ๆ ทางเชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกัน นำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น
2. สุขภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีสติ คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสมาธิ เป็นต้น
3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น
4. สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุดซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุด ซึ่งแล้วแต่ความเชื่อมโยงที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 2 ลักษณะการมีสุขภาพที่สมบูรณ์

ภิรมย์ กมลรัตนกุล และ วิโรจน์ เจียมจรัสรังษี (2549: 44-51) ได้ให้ความหมาย สุขภาวะ คือ ภาวะที่เป็นสุข ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม ทางจิตวิญญาณ และทางสติปัญญา ด้วยเหตุนี้ สุขภาวะจึงเป็นดุลยภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบทั้ง 5 มิติ มาสัมพันธ์กันอย่างถูกต้องและลงตัว ระหว่าง

1. สุขภาวะทางกาย (Physical Health) หมายถึง ความมีกำลังของระบบอวัยวะต่าง ๆ เช่น ระบบการหายใจ และการสูดฉีดโลหิต กำลังและความทนทานของระบบกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่นและสมส่วนของร่างกาย การมีภาวะโภชนาการและน้ำหนักตัวที่เหมาะสม การใช้สิ่งเสพติดต่าง ๆ การพักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ ซึ่งคนที่ป่วยเป็นโรค หรือคนที่มีโรคประจำตัวอยู่ก็สามารถมีสุขภาวะได้ตามสภาพของตนเอง

2. สุขภาวะทางอารมณ์ (Emotional Health) หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับความบีบคั้นในเชิงบวก และสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย การตระหนักรู้ และยอมรับอารมณ์ของบุคคลอื่น การมีทักษะในการไม่ยอมพ่ายแพ้ ท้อถอยต่อความบกพร่อง หรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้น

3. สุขภาวะทางสังคม (Social Health) หมายถึง ความสามารถมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับบุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว อันประกอบด้วย การมีศักยภาพในการสร้าง และดำรงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้อื่น ๆ การแสดงความเคารพให้เกียรติ ตลอดจนความมีใจกว้าง และอดทนต่อความคิดเห็น และความเชื่อที่แตกต่างออกไปของผู้อื่น

4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Health) หมายถึง ความสามารถค้นพบ เรียบเรียงความคิด และปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของชีวิตและความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต อันประกอบด้วย ศีลธรรม (Moral) ค่านิยม (Value) และจริยธรรม (Ethics)

5. สุขภาวะทางสติปัญญา (Intellectual Health) หมายถึง ความเพียรอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาตนเอง มีความเต็มใจที่จะเรียนรู้ และใช้ข้อมูลตลอดจนองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เคมม์ และโคลส (Kemm and Close, 1995) ได้ให้ความหมาย สุขภาพ คือ ความสมบูรณ์ของบุคคลด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพสังคม โดยความสมบูรณ์ทั้ง 3 ด้าน จะต้องปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีการเจ็บป่วยของร่างกาย และจะต้องมีภาวะสมบูรณ์ของร่างกาย

เพนเดอร์ (Pender, 2011) ได้ให้ความหมาย สุขภาพ คือ ความเป็นปกติ ความสมดุล และความมั่นคงของร่างกาย สุขภาพเป็นความสำเร็จของการพัฒนาสุขภาพจากระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น

1.2 การเสริมสร้างสุขภาวะ

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ด้วยการพัฒนาสาธารณสุขแบบองค์รวมแบบบูรณาการผ่านระบบบริการสาธารณสุขที่ผสมผสานการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การมีสุขภาพดีสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข เป็นความต้องการจำเป็นพื้นฐานของชีวิตที่คนเราทุกคนสามารถแสวงหาได้ การที่เราจะมีสุขภาพที่ดีได้นั้น บุคคลจะต้องแสวงหามาด้วยตัวเอง ไม่มีผู้ใดจะปฏิบัติแทนได้ จึงเป็นรากฐานของแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพที่ผ่านมามักจะเน้นถึงงานบริการบุคลากรสาธารณสุขเพื่อทำให้คนมีสุขภาพดี มุ่งบริการที่บุคคล แต่บางเรื่องอาจเลยไปถึงครอบครัว และชุมชนด้วย เช่น การดูแลอนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว และการอนามัยโรงเรียน เป็นต้น แต่เนื่องจากสุขภาพถือ

เป็นเรื่องยุทธศาสตร์ของการทำให้เกิดสุขภาพดี จึงเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่เฉพาะบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น คำว่า “การสร้างเสริมสุขภาพ” จึงถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสะท้อนถึง “การสร้าง” คือ การทำขึ้นใหม่ และ “การเสริม” คือ การทำเพิ่มขึ้น ที่ทุกคน ทุกฝ่ายช่วยกันทำได้ ในขณะที่บางส่วนอาจต้องรอกการ “ส่งเสริม” (อาภาพร เฝ้าวัฒนา และคณะ, 2554: 12) มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ ไว้ดังนี้

นภา นวลผื่อน (2551) ได้ให้ความหมาย การสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสุขภาพกายแข็งแรง เจริญเติบโตปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ใช้หลักการส่งเสริมสุขภาพ คือ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างยึดติดกับความสะดวกสบายเกินไป พักผ่อนให้เพียงพอและฝึกการปฏิบัติทางจิตเพื่อลดความตึงเครียด มีวิธีการสร้างเสริมสุขภาพ ดังนี้

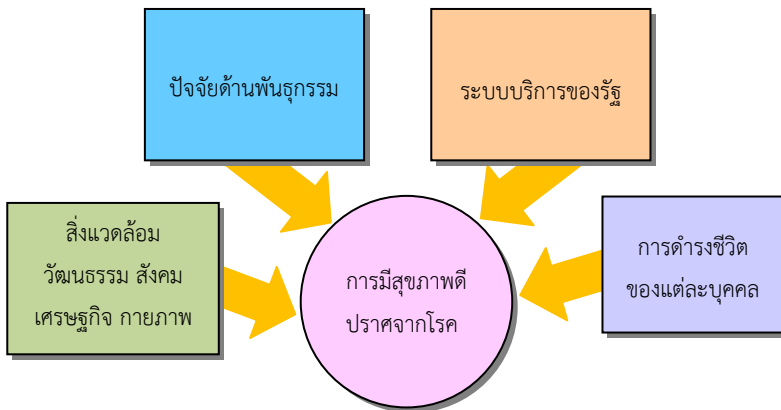
1. รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการหลากหลายและไม่ซ้ำซาก
2. ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ทำจิตใจให้เบิกบาน
3. ทำสมาธิ เล่นโยคะ และนวดเพื่อสุขภาพ เพื่อผ่อนคลายความเครียด
4. ละเว้นจากสารเสพติดทุกชนิดที่บั่นทอนสุขภาพ
5. หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ
6. ตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อช่วยดูแลและส่งเสริมสุขภาพที่ดีขึ้น

สุรเกียรติ์ อาชานุภาพ (2550) ได้ให้ความหมาย การเสริมสร้างสุขภาพ คือ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในการทำให้ประชาชนมีความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่กำหนดสุขภาพอันจะมีผลดีต่อสุขภาพ และเป็นการบริการโดยบุคลากรสาธารณสุขเกิดการเสริมสร้างสุขภาพแก่ผู้บริการ เช่น การให้ความรู้ด้านสุขภาพ เป็นต้น

อาภาพร เภาวัฒนา และคณะ (2554) ได้ให้ความหมาย การเสริมสร้างสุขภาพ คือ กระบวนการสร้างเสริมความสามารถของบุคคลและชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่มุ่งไปสู่การมีสุขภาวะ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เป็นกระบวนการเพิ่มสมรรถนะให้คนสามารถควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพ และส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพดีขึ้น กล่าวคือ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม และพร้อมที่จะปรับสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

Tones and Tilford (1994) ได้สรุปความเชื่อพื้นฐานที่ทำให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ ไว้ดังนี้

1. สุขภาพองค์รวมที่สมบูรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น
2. สุขภาวะที่ดีจะไม่เกิดขึ้นได้เลย ถ้าหากไม่สามารถจัดการความไม่เท่าเทียมกันด้านสุขภาพของคนในชาติหรือในสังคมให้หมดสิ้นไป และมีความเท่าเทียมกัน
3. ความมั่งคั่งของประเทศไม่ได้หมายความว่าต้องมีทรัพยากรจำนวนมากหรือเพียงพอ แต่ความมั่งคั่งของประเทศจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนมีสุขภาพที่ดี
4. สุขภาพที่ดีเกิดจากการสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากผู้ปฏิบัติการทางการแพทย์ หรือสาธารณสุขดูแลเพียงอย่างเดียว เพราะการบริการด้านการรักษาของรัฐและเอกชนไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกคน
5. การกำหนดนโยบายสาธารณสุขเพื่อสุขภาพ และวางระบบสาธารณสุขของประเทศเป็นสิ่งที่รัฐต้องดำเนินการ เพราะสุขภาพของประชาชนไม่ใช่ความรับผิดชอบของคนใดคนหนึ่ง การมีสุขภาพดีหรือไม่ดีล้วนเกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีสุขภาพดี
ที่มา: Tones and Tilford (1994)

1.3 สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ

คำว่า “สุขภาวะ” หรือ “สุขภาพ” เป็นคำเดียวกันในภาษาบาลี แต่ภาษาไทยแผลง “ว” เป็น “พ” เป็นคำว่า “สุขภาพ” มีความหมายว่า ภาวะที่มีความสุข ปราศจากความทุกข์ ไร้สิ่งบีบคั้น ตัดขาดหรือทำให้เป็นทุกข์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เป็นภาวะที่พฤติกรรมและความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม จิตใจ และปัญญาถูกพัฒนาขึ้นมาจนสมบูรณ์ ลักษณะที่สมบูรณ์นี้จะเรียกว่าความสุขแนวพุทธหรือสุขภาวะแนวพุทธก็ได้ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาใช้ศัพท์บาลีเรียกว่า “วิชา วิมุตติ วิสุทธิ สันติ” อธิบายใจความได้ดังนี้

1. วิชา คือ ความสว่างไสว กระจ่างแจ่มแจ้งมองเห็นได้ชัดเจน มีความรู้ และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างตรงตามสภาวะตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นลักษณะของปัญญา

2. วิมุตติ คือ ความหลุดพ้นเป็นอิสระ ไม่ถูกผูกมัด ไม่ติดขัด เคลื่อนไหวไปมาได้อย่างเสรี เป็นอิสระจากสิ่งต่าง ๆ อย่างแท้จริง

3. วิสุทธิตี คือ ความสะอาด หมดจต บริสุทธี ผ่องใส ปลอดโปร่ง

4. สันติ คือ ความสงบ ราบเรียบ ไม่มีอะไรมารบกวนให้ระคายเคือง

“วิชา วิมุตติ วิสุทธิตี สันติ” ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะหรือภาวะด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของภาวะสมบุรณ์ ซึ่งเมื่อมีสิ่งเหล่านี้แล้ว อาการแห่งความสุขก็ปรากฏออกมาได้ แต่ถ้าขาดไปแม้แต่ด้านเดียว ความสุขถึงจะบอกว่ามีก็จะเป็นความสุขที่แท้จริงไม่ได้ จะเป็นได้เพียงสิ่งที่เรียกว่าเอามาโปะไว้ข้างหน้า หรือพอกไว้ข้างนอก เป็นของหลอก ไม่สามารถเป็นความสุขที่แท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 4-9)

พระมหาสากล สุภรเมธี (2558: 355) อธิบายว่า สุขภาวะองค์รวมเป็นตามความจริงแห่งธรรมชาติของชีวิต กายกับใจต้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สุขภาวะจะสำเร็จได้ต้องพัฒนาจิตใจและปัญญา ปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและภาวะต่าง ๆ ของจิตใจดำเนินไปได้

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีสุขภาพร่างกายดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนว่า เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง หากร่างกายเจ็บป่วยไม่อาจเฝียวยาได้แล้ว พระองค์จะทรงมุ่งเน้นการเฝียวยาทางด้านจิตใจเป็นหลัก ดังเรื่องที่ปรากฏว่า ครึ่งหนึ่งมีภิกษุทุพพลภาพป่วยหนักกระยะสุดท้าย พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการเฝียวยารักษาทางด้านจิตใจ ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้ร่างกายจะเจ็บหนักแต่ยังสามารถพัฒนาให้ไปสู่การบรรลุธรรมได้” นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังตรัสเกี่ยวกับความเจ็บป่วยไว้ว่า “ร่างกายเป็นรังแห่งโรค” การที่ร่างกายเป็นฐานหรือที่ตั้งแห่งโรค ย่อมจะเจ็บป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มากก็น้อยเป็นธรรมดา อีกคำหนึ่งคือ คำว่า “อโรคย” ไม่มีโรค ดังพุทธภาษิตว่า “อาโรคยาปรมา ลาภา” แปลว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ คำว่า อโรคย อีกนัยหนึ่งหมายถึงภาวการณ์ปราศจากโรคทางจิตเพียงอย่างเดียว ดังพุทธพจน์ที่ว่า ผู้ที่ปราศจากโรคทางกายเป็นเวลานาน ๆ หรือไม่มีโรคทางกายปรากฏอยู่เลย

นั้นพอหาได้ แต่คนที่ไม่มีโรครทางใจแม้เพียงชั่วขณะหนึ่งนี้หายาก ยกเว้นพระ
อรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้วเท่านั้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการ

การติดตามและการประเมินผลโครงการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของการ
ดำเนินโครงการ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์
เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตาม
และประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และ
แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและ
โครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.1 ความหมายของการติดตามและการประเมินโครงการ

การติดตามและการประเมินผล มีคำสองคำซึ่งมีความหมายเฉพาะตัวที่
แยกจากกันได้ชัดเจน คือ คำว่า "ติดตาม" (Monitoring) และคำว่า "ประเมินผล"
(Evaluation) ซึ่งทั้งสองคำมีความหมาย ดังต่อไปนี้

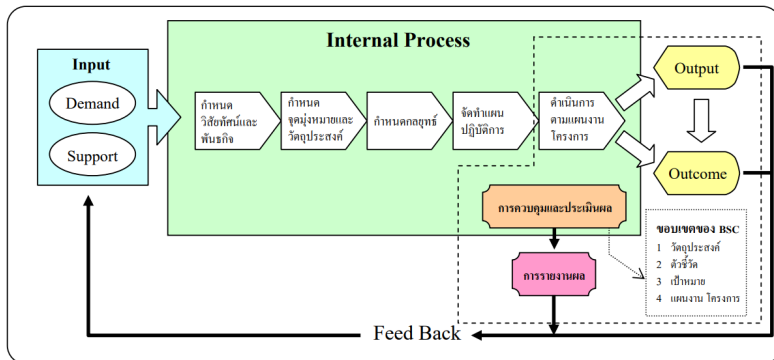
การติดตาม (Monitoring) โครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินการ (Process) และผลการ
ดำเนินงาน (Output) เกี่ยวกับโครงการเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback
System) สำหรับการกำกับ ทบทวน และแก้ปัญหาขณะดำเนินโครงการ

การประเมินผล (Evaluation) โครงการ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบ
และตัดสินคุณค่า (Value Judgment) เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน
และผลการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงการดำเนิน
โครงการ สรุปผลสำเร็จของโครงการและพัฒนาโครงการต่อไป (สำนักงาน
นโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2559: 3)

2.2 กระบวนการติดตามและประเมินผลโครงการ

ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ใช้เครื่องมือวัดความสำเร็จขององค์กรด้วยการวัดหรือประเมิน หรือที่เรียกว่าการติดตามและประเมินผล ซึ่งอาศัยแนวคิดการบริหารแบบ Balanced Scorecard ของ Robert S. Kaplan และ David P. Norton (1996: 76) เป็นระบบหรือกระบวนการในการบริหารงานที่ต้องอาศัยการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เป็นกลไกสำคัญ เพื่อช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ การติดตามและการประเมินจะช่วยให้องค์กรมีทิศทางการจัดการแบบเดียวกัน เป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารสามารถประเมินศักยภาพโดยรวมขององค์กรและความสามารถในการแข่งขันและอนาคตขององค์กรนั้น ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แนวคิดการบริหารแบบ Balanced Scorecard มีองค์ประกอบในการวัดผลภายใต้มุมมองแต่ละด้าน มีประเด็นดังนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objective) คือ สิ่งที่ต้องการมุ่งหวังหรือต้องการที่จะบรรลุในแต่ละด้าน
2. ตัวชี้วัด (Performance Indication) คือ ตัวชี้วัดนั้นจะแสดงให้เห็นว่าองค์กรได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านหรือไม่
3. เป้าหมาย (Target) คือ เป้าหมายหรือค่าตัวเลขที่ตั้งไว้ เพื่อให้องค์กรบรรลุในตัวชี้วัดแต่ละประการ
4. แผนงาน โครงการที่ตั้งใจ (Initiatives) คือ แผนการปฏิบัติงานที่มีการลำดับเป็นขั้น ๆ ในการจัดทำกิจกรรม

ภาพที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการองค์กรในภาพรวมตามแนวคิดทฤษฎีระบบ
ที่มา: Robert S. Kaplan และ David P. Norton (1996)

มีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ โดยการทำให้ SWOT Analysis เพื่อให้ได้ทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน
2. กำหนดวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กร โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก (Strategic Themes) ที่สำคัญขององค์กร
3. วิเคราะห์และกำหนดว่าคุณภาพขององค์กรควรจะมีทั้งหมดกี่มุมมอง และแต่ละมุมมองควรจะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
4. จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ระดับองค์กรโดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญภายใต้แต่ละมุมมอง โดยพิจารณาว่าในการที่องค์กรจะสามารถดำเนินงานและบรรลุวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กรได้นั้น ต้องบรรลุวัตถุประสงค์ด้านใดบ้าง
5. กลุ่มผู้บริหารระดับสูงต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อยืนยันและเห็นชอบในแผนที่ทางกลยุทธ์ที่สร้างขึ้น

6. ภายใต้วัตถุประสงค์แต่ละประการ ต้องกำหนดรายละเอียดของวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านของตัวชี้วัด ฐานข้อมูลในปัจจุบัน เป้าหมายที่ต้องบรรลุ รวมทั้งแผนงาน กิจกรรม หรือโครงการ (Initiatives) ที่ต้องทำ ซึ่งภายในขั้นตอนนี้สามารถแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

6.1 การจัดทำตัวชี้วัด

6.2 การกำหนดเป้าหมาย โดยอาศัยข้อมูลในปัจจุบัน

6.3 การจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่จะต้องทำเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

7. เมื่อจัดทำแผนงานหรือโครงการเสร็จแล้ว สามารถจะแปลงตัวชี้วัดและเป้าหมายระดับองค์กรให้เป็นของผู้บริหารรองลงไปเพื่อให้ผู้บริหารระดับรอง ๆ ลงไปได้จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนงานหรือโครงการหลักและกำหนดตัวชี้วัดให้กับผู้บริหารในระดับรอง ๆ ลงไป (กฤษณี มหาวิรุฬห์, 2546)

2.3 การประเมินโครงการด้วย CIPP Model

การประเมินโครงการด้วย CIPP Model เป็นแนวคิดของ D.Stufflebeam (2003) ซึ่งได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินโครงการด้วยตัวแบบ (Model) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการนำข้อมูลมาประเมินก่อนดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ ความพร้อมในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ วิธีการจัดการ และเทคโนโลยี เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา

แก้ไขและปรับปรุงในการดำเนินโครงการครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาเกี่ยวกับการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ความรู้ ความรู้เป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จที่เกิดจากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่สามารถผ่านพ้นมาได้ แล้วนำมารวบรวม จัดเก็บ กำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และพัฒนาต่อยอดโครงการต่อไป

3.1 ความหมายของการจัดการองค์ความรู้

การจัดการองค์ความรู้ หรือ การจัดการความรู้ ประกอบด้วย 2 คำ คือ คำว่า “ความรู้” (Knowledge) และคำว่า “การจัดการ” (Management) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้นิยาม ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติการและทักษะ และได้ให้นิยาม การจัดการ หมายถึง การสั่งงาน การควบคุมงาน และการดำเนินงาน มีผู้อธิบายให้ความหมายดังนี้

ประภัสสร ทองยินดี (2558) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ช่วยรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์และกำหนดประเด็น รวมไปถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2556) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดย

พัฒนาระบบจากข้อมูลไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดความรู้และปัญญา รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และเกิดการเรียนรู้ภายในองค์กร

พรภัทร อินทรพรพัฒน์ (2562: 2) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ คือ การดำเนินการอย่างเป็นระบบของกระบวนการทำงานและโครงสร้างขององค์การเพื่อสนับสนุน พัฒนา และประยุกต์ใช้ความรู้สะสมอยู่ทั่วองค์กร ผ่านกระบวนการสร้าง การแบ่งปันและการประยุกต์ใช้ความรู้ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การในการสร้างความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือองค์การ เพื่อเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

Elias M. Awad and Hassan M. Ghaziri (2008: 27) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการของการได้รับและได้ใช้ประโยชน์จากความรู้ ความชำนาญของบุคลากรขององค์กรที่ถูกสะสมมาจากที่ไหนก็ตามในเอกสารธุรกิจ ในฐานะข้อมูล หรือจากสมองของคน

3.2 จุดมุ่งหมายของการจัดการความรู้

จุดมุ่งหมายของการจัดการความรู้ คือ การนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา การรวบรวม การจัดเก็บ การวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่าง ๆ รวมไปถึงการเผยแพร่องค์ความรู้นั้นต่อสาธารณะมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรให้มีความเข้มแข็ง โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อให้องค์กรเล็งเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของบุคลากร สามารถนำเอาองค์ความรู้นั้นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการทำงานในองค์กร

2. เพื่อนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการจัดการความรู้ อย่างเป็นระบบ มีการจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญอย่างปลอดภัย และเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะบนเว็บไซต์

3. เพื่อสร้างและพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรให้ดีขึ้น โดยการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (ประภัศร ทองยินดี, 2558: 24)

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการความรู้คือประสิทธิผลขององค์กร บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ พัฒนาและหาความรู้รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก และด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงตาม บริบทของสังคมสมัยใหม่ใช้ความรู้สร้างมูลค่ามากกว่าการใช้ความรู้สร้างคุณค่าเหมือนคนสมัยเก่า ความสัมพันธ์และความรักใคร่สามัคคีจึงหายไปจากสังคม ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการจัดการความรู้ในทุกสังคม จึงมิใช่การให้ความสำคัญเพียงแค่มูลค่าจากความรู้ แต่ควรให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ฝังาม การมีความสามัคคีรักใคร่ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถเชื่อมโยงระหว่างความรู้ดั้งเดิมและความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างศักยภาพและทางเลือกของตนเองได้ ทำให้สามารถสร้างมูลค่าและคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ (ลาวัลย์ สุขยั้ง, 2550: 18)

การจัดการความรู้มีประโยชน์ ดังนี้

1. ป้องกันความรู้สูญหาย จากการเกษียณอายุการทำงาน หรือการลาออกจากงาน

2. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ การมีคลังความรู้และมีความเข้าใจของผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจจะสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

3. มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สามารถปรับเปลี่ยนการทำงานได้ตามความเหมาะสม ไม่มีการแทรกแซง ทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขกับงาน

4. ได้เปรียบการแข่งขัน มีความรู้ เข้าใจกลุ่มลูกค้า และรู้ทิศทางแนวโน้ม

การแข่งขันของตลาด จะทำให้สามารถเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้มากขึ้น

5. สามารถพัฒนาความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาหรือทรัพย์สินทางปัญญาให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

6. สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับผลิตภัณฑ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

7. การบริหารลูกค้า สร้างความพึงพอใจและเพิ่มยอดขายสร้างรายได้ให้แก่องค์กร (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547: 32)

3.3 การจัดการความรู้ชุมชน

การจัดการความรู้ชุมชนเป็นการร่วมแรงร่วมใจมีความพร้อมเพียกันมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการขยันศึกษาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน โดยไม่ต้องยึดติดความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก มีกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน 5 ขั้นตอน ดังนี้

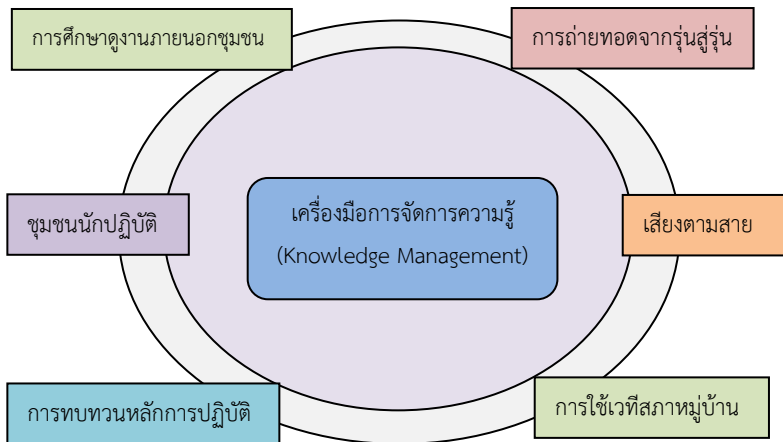
1. การได้สรุปบทเรียนด้วยตนเอง
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. การสังเคราะห์บทเรียนเป็นองค์ความรู้
4. การนำบทเรียนไปปรับปรุงการทำงานของตนเอง
5. เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว พบเจอข้อมูลใดควรเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป (กรมพัฒนาชุมชน, 2559: 30-31)

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการรวบรวมข้อมูล จัดเก็บข้อมูล เพื่อเป็นคลัง

ความรู้ของท้องถิ่น ซึ่งความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นมี 2 ประเภท ได้แก่

1. ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์ จากการเรียนรู้ที่สั่งสมจากทางอ้อมและทางตรงมาเป็นเวลานาน มีการทดลอง มีการปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหา ฝึกบ้าง ผิดบ้าง จนกระทั่งมีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีและเกิดประโยชน์กับชุมชน

2. ความรู้ชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดออกจากตัวบุคคลโดยผ่านวิธีการต่าง ๆ ความรู้ประเภทนี้จะต้องผ่านกระบวนการศึกษาและจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ (อภิชาติ ไจอารีย์, 2557: 244)

ภาพที่ 5 เครื่องมือการจัดการความรู้ของชุมชน

ที่มา: นริชา มหาพรหม, 2553: 9

4. ข้อมูลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในพื้นที่

4.1 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลอง

ข้อมูลทั่วไป : ตั้งอยู่ที่วัดลัฏฐินาราม เลขที่ 53 หมู่ที่ 8 ตำบลลอง
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต รหัสไปรษณีย์ 83130

ประธานกรรมการ : พระครูเมตตาภิรม

การก่อตั้ง : พ.ศ. 2521

โครงการ/กิจกรรมตามกรอบดำเนินงาน 8 ด้าน

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 1.1 จัดกิจกรรมรดน้ำพระภิกษุและผู้สูงอายุตำบลลอง
 - 1.2 จัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
 - 1.3 จัดกิจกรรมเทศกาลลอยกระทง
 - 1.4 จัดกิจกรรมอบรมค่ายพุทธบุตรเด็กและเยาวชนโรงเรียนต่าง ๆ
 2. ด้านสุขภาพอนามัย
 - 2.1 จัดกิจกรรมค่ายอบรมยาเสพติด
 - 2.2 จัดโครงการอบรมการจัดสรรขยะภายในวัด
 3. ด้านสัมมาชีพ
 - 3.1 เปิดศูนย์อบรมซ่อมได้ของโรงเรียนอาชีวะ
 - 3.2 จัดกิจกรรมการฝึกทำน้ายาล้างจาน และไม้กวาด
 4. ด้านสันติสุข
 - 4.1 จัดอบรมพัฒนาจิตเพื่อความสันติสุข (ทุกปี)
 - 4.2 จัดกิจกรรมให้อโฆวาทแก่ตำรวจใหม่เนื่องในการเข้าปฏิบัติงาน
- วันแรก
5. ด้านศึกษาสงเคราะห์
 - 5.1 จัดกิจกรรมมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ปีละ 20 ทุน

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

6.1 จัดงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดประชุมในโอกาสต่าง ๆ

6.2 ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย

7. ด้านกตัญญูทเวทิตาธรรม

7.1 จัดงานถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อแสดงความจงรักภักดี ความสามัคคีและกตัญญูทเวทิตาธรรม

8. ด้านสามัคคีธรรม

8.1 จัดกิจกรรมประเพณีเทกระจาดเดือนสิบ

8.2 จัดกิจกรรมกวนขนมกาละแมประจำปีเพื่อสามัคคีในชุมชน (เอกสารสรุปผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองวัดลัฏฐินาราม พ.ศ. 2562)

4.2 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้

ข้อมูลทั่วไป : ตั้งอยู่ที่วัดกะทู้ หมู่ที่ 4 ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต รหัสไปรษณีย์ 83120

ประธานกรรมการ : พระครูโกวิทวินัยสาร

การก่อตั้ง : ได้รับการจัดตั้งตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2562

โครงการ/กิจกรรมตามกรอบดำเนินงาน 8 ด้าน

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันมาฆบูชา กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชา กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันอาสาฬหบูชา เป็นต้น

2. ด้านสุขภาพอนามัย มีการจัดกิจกรรมฉีดยาโรคพิษสุนัขบ้าร่วมกับเทศบาล โดยการรณรงค์นำสัตว์เลี้ยงในเขตชุมชน นำสุนัขและแมวจรจัดภายในวัดรับการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าตามฤดูกาล เพื่อเสริมสร้างการป้องกันการเกิดอันตรายที่เกิดจากเชื้อพิษสุนัขบ้า

3. ด้านสัมมาชีพ จัดโครงการบำเพ็ญประโยชน์วัดกะทู้ เป็นกิจกรรมที่สถานประกอบการจัดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพของการทำงาน โดยให้พนักงานมีปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กร ร่วมกันทำคุณประโยชน์ต่อสังคม โดยใช้วัดกะทู้เป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรม

4. ด้านสันติสุข จัดโครงการบำเพ็ญของศูนย์ควบคุมความประพฤติ โดยร่วมมือกับศูนย์ควบคุมความประพฤติจังหวัดภูเก็ต เทศบาลเมืองภูเก็ต จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการให้ผู้คุมความประพฤติเข้าบำเพ็ญประโยชน์ภายในวัดกะทู้

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ จัดกิจกรรมรับน้องใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต (โครงการวิ่งไปหู่) โดยร่วมกันระหว่าง วัดกะทู้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต และเทศบาลเมืองกะทู้ มีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาใหม่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และใช้วัด หรือพระพุทธรูปเป็นสื่อกลาง

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการประสานการจัดส่งต่อผู้ป่วยและคนไร้ที่พึ่ง โดยการร่วมมือกับเทศบาลเมืองกะทู้ ทีมสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ศูนย์คนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยาทีมแพทย์โรงพยาบาลศูนย์วชิระภูเก็ต เพื่อรับต่อผู้ป่วยและคนไร้ที่พึ่งเหล่านั้นไปรับการรักษาตัวและสหเวชกิจต่อไป

7. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม จัดกิจกรรมวันสงกรานต์ (สูงวัย สูงคุณค่า) เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีการจัดพิธีเจริญพุทธมนต์ สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุเพื่อเสริมความสิริมงคล

8. ด้านสามัคคีธรรม จัดกิจกรรมทอดกฐินสามัคคี เป็นการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้น (เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวลภาพกิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ พ.ศ. 2562)

4.3 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา

ข้อมูลทั่วไป : ตั้งอยู่ที่วัดควนแพรกหา เลขที่ 61 หมู่ที่ 3 ตำบลแพรกหา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง รหัสไปรษณีย์ 93110

ประธานกรรมการ : พระครูวิสุทธิปริยัติคุณ

การก่อตั้ง : พ.ศ. 2552

โครงการ/กิจกรรมตามกรอบดำเนินงาน 8 ด้าน

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน (ทุกปี) ทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในช่วงปิดภาคเรียนและศึกษาหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา

1.2 ทำบุญปีใหม่ ส่งท้ายปีเก่าวิถีไทย ต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธ เจริญพระพุทธรูป เติงศกใหม่ ทำให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับศาสนา และมีสติในการดำเนินชีวิต

1.3 ประเพณีสงกรานต์รดน้ำผู้สูงอายุ รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 บวชชีพรหมณ์เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา

1.5 สวดมนต์เฉลิมพระเกียรติฯ เพื่อความสถิตสถาพรของแผ่นดินไทย ทำให้ได้รู้จักการเสียสละ และมีจิตใจอ่อนโยน

2. ด้านสุขภาพอนามัย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 จัดตั้งหอกระจายข่าวประจำวัด ทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารทางราชการ และกิจกรรมการงานต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และข่าวสารทั่วไป

2.2 จัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพพระภิกษุ-สามเณร และประชาชน ทำให้ได้รู้เกี่ยวกับสุขภาพชีวิตของแต่ละบุคคล

2.3 มีการจัดการด้านควบคุมลูกน้ำยุงลาย กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในตำบล ทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในสถานที่ต่าง ๆ มีความปลอดภัยในชีวิต

2.4 ชักชวนให้ประชาชนส่งเสริมสุขภาพด้วยการอบสมุนไพร ทำให้สุขภาพผู้ที่เข้ามาอบสมุนไพรดีขึ้น

2.5 ชักชวนประชาชนให้ปลูกต้นไม้ และสวนป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ทำให้สถานที่มีความร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อน

3. ด้านสัมมาชีพ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมอาชีพทอผ้าด้วยกี่กระตุก ทำให้ประชาชนได้มีอาชีพในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ประชาชนได้รู้จักประหยัด และมีทุนทรัพย์ในการดำรงชีวิต

4. ด้านสันติสุข มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 อบรมประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ทำให้ประชาชนรู้จักการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 อบรมประชาชนให้ลด ละ เลิก ยาเสพติด และอบายมุขต่าง ๆ ทำให้ครอบครัวมีความสุข

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 จัดห้องพิพิธภัณฑ์ของวัด เพื่อเป็นอุทยานการศึกษาภายในวัด และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

5.2 อบรมเยาวชนในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนมีความกตัญญู กตเวทีต่อผู้มีพระคุณและห่างไกลจากยาเสพติด

5.3 มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ได้มีทุนทรัพย์ในการศึกษา และมีความรักในสถาบันที่ตนได้ศึกษา

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ได้ร่วมกับเทศบาลตำบลหล่อพระประจำตำบล ใช้เป็นสถานที่ ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

6.2 ได้ร่วมกับประชาชนในตำบลจัดหาทุนให้กับโรงพยาบาลพัทลุง เพื่อให้ทางโรงพยาบาลได้นำไปซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์

7. ด้านกตัญญูตเวทิตาธรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

7.1 จัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา ทำให้เยาวชนและประชาชน ได้รู้ถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

7.2 จัดกิจกรรมเนื่องในงานวันสารทเดือนสิบ ทำให้ได้รู้ถึงความสำคัญของบรรพบุรุษ และได้รู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรม

8. ด้านสามัคคีธรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.1 งานแห่ผ้าห่มพระประธานประจำตำบล

8.2 งานหล่อเทียนพรรษา และแห่เทียนพรรษาประจำตำบล ทำให้ เยาวชนและประชาชนรู้จักการเสียสละ มีความสามัคคี และรู้ถึงประวัติความเป็นมาของการถวายผ้าอาบน้าฝน (เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวล ภาพกิจกรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรงหา พ.ศ. 2562)

4.4 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย

ข้อมูลทั่วไป : ตั้งอยู่ที่วัดหัวเตย หมู่ที่ 3 ตำบลดอนทราย อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง รหัสไปรษณีย์ 93120

ประธานกรรมการ : พระครูประกาศ์ธรรมวาทิ

การก่อตั้ง : 20 มิถุนายน พ.ศ. 2551

รางวัลที่ได้รับ : หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น พ.ศ. 2554

โครงการ/กิจกรรมตามกรอบดำเนินงาน 8 ด้าน

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม

1.1 ทุก ๆ วันธรรมสวนะ ประชาชนจะมารวมตัวกันที่วัด มากบ้าง น้อยบ้างแล้วแต่โอกาส โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 30 คน เพื่อร่วมกันประกอบ กิจกรรมตามที่วัดกำหนดไว้ เริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป คือ สวดมนต์ ทำวัตรเช้าและสวดบทพิเศษต่าง ๆ (แปล) นั่งสมาธิ สมาทานศีล 5 ฟังธรรม ถวายสังฆทาน กรวดน้ำอุทิศบุญ

1.2 กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา คือ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

1.3 ได้รับการแต่งตั้งจากมหาเถรสมาคมให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด มีผู้มาปฏิบัติธรรมอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะนักเรียนจากโรงเรียน ต่าง ๆ มาเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ ข้อกำหนดของสำนักปฏิบัติธรรม จะต้องแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สมาทานศีล และศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชาว พุทธ วัฒนธรรมชุมชน

2. ด้านสุขภาพอนามัย

2.1 ได้ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคกทราย ซึ่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนทราย จัดตั้งศูนย์สามัญประจำบ้านไว้ที่วัด และเจ้าหน้าที่ จะมาตรวจดูแลสุขภาพเหลือและอายุของยา

2.2 เวลาที่มีกิจกรรมใดที่มีคนมารวมตัวกันเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะ เป็นที่วัดหรือนอกวัด จะประสานทางสาธารณสุขอำเภอเพื่อส่งเจ้าหน้าที่มา ดูแลเรื่องสุขภาพพร้อมการปฐมพยาบาล

2.3 ขอความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคก ทราย มาตรวจวัดสุขภาพพระสงฆ์และศรัทธาญาติโยมที่มาประกอบพิธีในวัน ธรรมสวนะปีละ 1 ครั้ง

2.4 ร่วมกับโรงเรียนบ้านห้วยลึก เติ่น - รุ่ง ตามรอยพ่อฯ ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรงปลอดภัยไกลโรค และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในหลวง ร.9

2.5 เป็นสถานที่ปลอดภัยอย่างสิ้นเชิงถาวร ห้ามดื่ม ห้ามเสพสิ่งเสพติดให้โทษอันเป็นภัยต่อสุขภาพ

3. ด้านสัมมาชีพ

3.1 ส่งเสริมอาชีพตัดผม โดยการให้โอกาสเปิดตัวเองในงานบุญของวัด ตัดผมฟรีมีอดีตติดตัมไปใช้บริการถึงร้าน

3.2 ส่งเสริมกลุ่มข้าวซ้อมมือ (ข้าวสังหยด) มาจัดแสดงวางขาย ในงานวัดเป็นการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักกันในวงกว้าง

3.3 ร่วมกับ กศน.อำเภอปากพะยูน จัดสอนการทำน้ำพริกเพื่อบริโภคและจำหน่ายแก่กลุ่มสตรีตำบลดอนทราย

3.4 ส่งเสริมการสานต่อประเพณีด้วยเส้นพลาสติกแก่กลุ่มสัมมาชีพตำบลดอนทราย

3.5 จัดหาผู้มีความรู้มาสอนการทำน้ายาล้างจาน เพื่อใช้และจำหน่ายแก่คณะพุทธบริษัทที่มาประกอบกิจกรรมวันธรรมสวนะในวัด

4. ด้านสันติสุข

4.1 แนะนำการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมเพื่อห่างไกลยาเสพติด ยังความสันติสุขให้เกิดในบ้านเมืองแก่กลุ่มนักเรียนอกระบบและตามอัยาศัย

4.2 จัดบรรยายธรรมเรื่องสันติธรรม (ธรรมะเพื่อความสันติสุข) แก่ครูผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกทราย เพื่อนำไปต่อยอดดำเนินใช้ในชีวิต ลดปัญหาขัดแย้ง ลดยาเสพติดในครัวเรือน แก้ปัญหาการลักขโมย

4.3 ประสานชุดอาสาสมัครป้องกันภัยหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ มาดูแลความปลอดภัยเพื่อความสันติสุขในวัดเวลามีกิจกรรม ที่มีผู้คนจำนวนมาก

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์

5.1 ชักชวนผู้มีศรัทธาร่วมตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา มีการมอบทุนเพื่อการศึกษาทุกปี โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีมารยาดีและมีจิตสาธารณะ

5.2 เปิดวัดสอนธรรมะแก่นักเรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นเด็กเก่ง เด็กดี เด็กมีวัฒนธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

5.3 จัดมุมหนังสือไว้ภายในวัดเพื่อเป็นที่ค้นคว้าหาความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาและบุคคลทั่วไป

5.4 จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ไว้ในวัดเพื่อเก็บรักษาวัตถุโบราณของวัดให้ปลอดภัย และเพื่อเป็นที่ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้สนใจทั้งหลาย

5.5 จัดสร้างสวนสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์และดูแลผู้ต้องการนำไปประกอบตัวยา และเพื่อศึกษาเรียนรู้ให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไป

5.6 จัดทำแผ่นป้ายพุทธสุภาษิตและแผ่นป้ายคำคมข้อคิด ติดตามที่แตกต่างกัน ของวัด เพื่อให้ผู้ที่มาวัดได้อ่านเป็นการเตือนใจ แล้วนำไปปฏิบัติได้

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

6.1 แบ่งพื้นที่ของวัดให้จัดตั้งประปาหมู่บ้านเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน จะได้สะดวกในเรื่องของน้ำดื่ม น้ำใช้

6.2 ประสานงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงทำถนนคอนกรีตเข้าวัด เพื่อความสะดวกสบายของผู้เดินทางมาวัดในโอกาสต่าง ๆ

6.3 ประชาสัมพันธ์รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้และอาหารแห้ง นำไปมอบช่วยเหลือผู้ประสบภัย (พายุ) ที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

6.4 ประสานร่วมบริจาคข้าวของเครื่องใช้เพื่อมอบให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีของแต่ละปี

6.5 ออกเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุในตำบลดอนทราย พร้อมมอบของยังชีพ

6.6 ช่วยเหลือกลุ่มเงาะป่าชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาบรรทัด อำเภอบ้านนา จังหวัดพิจิตร โดยการนำอาหาร ขนมและผลไม้ จากการทำบุญ เดือนสิบไปแจกจ่าย

7. ด้านกตัญญูทศเวทิตาธรรม

7.1 จัดพิธีถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 10 ในการทรงรับพระบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์แห่ง ประเทศไทยโดยสมบูรณ์แบบ ตามโบราณราชประเพณี ที่ 4 พฤษภาคม 2562

7.2 จัดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี วันที่ 3 มิถุนายน 2562

7.3 จัดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 10 วันที่ 28 กรกฎาคม 2562

7.4 จัดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง วันที่ 12 สิงหาคม 2562

7.5 จัดงานวันปิยมหาราช วันที่ 23 ตุลาคม 2562

7.6 จัดงานวันคล้ายวันพระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (วันพ่อแห่งชาติ) วันที่ 5 ธันวาคม 2562

7.7 คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร จัดพิธีเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคลแด่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 10 สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณพระบรมราชินี ณ วัดหัวเตย วันที่ 28 พฤศจิกายน 2562

7.8 จัดกิจกรรมรณรงค์ขอพรผู้สูงอายุ เนื่องในเทศกาลสงกรานต์

8. ด้านสามัคคีธรรม

8.1 จัดประเพณีลากพระแบบโบราณเพื่อความสามัคคี เป็นเรือพระไม่มีล้อใช้ไม้ซุงเป็นฐานรับตัวเรือ ต้องใช้กำลังคนไม่น้อยจาก 50 คน ลากจึงจะขยับเขยื้อนได้

8.2 ร่วมกันปลูกไม้ประดับทางเข้าวัด ระยะทาง 1 กิโลเมตร เพื่อให้เกิดความสวยงาม สบายใจ สบายตา เมื่อมาเห็น

8.3 ร่วมกันพัฒนาวัดและถนนทางเข้าวัด วัดห้วยเตยมีทางเข้าวัน 2 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 ได้ทำการปลูกไม้ประดับไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เส้นทางที่ 2 จึงต้องทำการตัดกิ่งไม้ที่ยื่นมากีดขวางทางจราจรและตัดหญ้าตามไหล่ทาง เพื่อความปลอดภัยและสวยงาม

8.4 ร่วมแรงร่วมใจกันปรับปรุงพื้นที่วัดถมทราย และทำความสะอาดบริเวณวัด ในโอกาสต่าง ๆ (เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวลภาพกิจกรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย พ.ศ. 2562)

ภาพที่ 6 กิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนของวัดห้วยเตย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสังเวช จนทโสภี (2556: 160-163) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวพุทธศาสนา พบว่า สุขภาวะของผู้สูงอายุ มี 3 ลักษณะ คือ สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และสุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งอธิบายแต่ละลักษณะได้ดังนี้

1. สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มีโรคประจำตัว โรคความดันโลหิต หน้ำมีตวิงเวียนศีรษะ เป็นลม โรคเกี่ยวกับกระดูก และโรคเกี่ยวกับสายตา ซึ่งเกิดจากการเสื่อมสภาพของร่างกายตามอายุในช่วงชีวิตที่ผ่านมา การพิจารณาถึงแก่นแท้ของชีวิต ความไม่เที่ยงของชีวิต ไม่ยึดมั่นถือมั่นเป็นแนวทางสุขภาวะตามแนวพุทธศาสนา

2. สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ผู้สูงอายุมีเวลารว่างจากการเกษียณอายุการทำงาน ขาดการติดต่อขาดความมีสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงและผู้คนรอบข้าง ไม่มีกิจกรรมทำ จึงทำให้มีปัญหาทางร่างกายและจิตใจ การมีหลักสราณียธรรม ได้แก่ ทำดีต่อกัน พุดแต่สิ่งดีงาม คิดดี แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและคิดในสิ่งที่เหมือนกัน เป็นแนวทางสุขภาวะตามแนวพุทธศาสนา

3. สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุกลัวไม่มีคนดูแล มีอาการขึ้นน้อยใจ มีอาการซึมเศร้า และท้อแท้ ซึ่งเกิดจากสุขภาพทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเน้นให้ผู้สูงอายุรู้จักการเจริญสติปัญฐานเป็นการตั้งสติรู้เห็นตามความเป็นจริง ทุกสิ่งในโลกไม่ใช่ตัวตนของเรา รู้เห็นการเปลี่ยนแปลงตามสภาพและการเวลาเป็นแนวทางสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา

พระครูสิริรัตนานุวัตร และคณะ (2559: 135-142) ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีคำสำคัญว่า “ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” เชื่อเรื่องกรรมหากทำไม่ดี มีความหยาบช้า ประพฤติชั่ว เมื่อกลับมาเกิดใหม่จะมีโรครุนแรงและอายุสั้น และนอกจากนั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อสุขภาวะของพระภิกษุไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. การดูแลสุขภาวะทางกาย โดยการห้ามภิกษุพราภของเสีย ห้ามทิ้งของเน่าของเสียลงในน้ำ ให้ขยันทำความสะอาดเสนาสนะ จัดของใช้สอยให้มีสุขลักษณะ ทำอารามให้ร่มรื่น

2. การดูแลสุขภาวะทางจิต โดยวิธีการปฏิบัติสมาธิ มีความเมตตา ความปรารถนาดี

3. การดูแลสุขภาวะทางปัญญา โดยการทำกิจกรรมอบรมทางปัญญา เรียนรู้ร้อยสัจธรรม เข้าใจกฎไตรลักษณ์

4. การดูแลสุขภาวะทางสังคม โดยทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ตามอุดมคติแห่งการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขและสงเคราะห์แก่พหุชน

สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ (2560: 85-88) ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง พบว่า การสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธเป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงทั้งทางร่างกาย จิตใจและปัญญา เพื่อให้เกิดสุขภาวะที่ยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นการสร้างความสุขที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง ชุมชนและสังคม มีส่วนประกอบ 2 อย่าง คือ

1. คุณค่า (Valuable) ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่จะส่งผลต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดตระหนักเห็นถึงคุณค่าในการสร้างความสมดุลต่อธรรมชาติและสังคม

2. คติ/ความเชื่อ (Thinking/Faithfulness) ได้แก่ แนวทางการอนุรักษ์ผ่านพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชน

คุณค่าและความเชื่อทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติหรือวิถีชีวิตชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและมีความเข้าใจใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติได้อย่างสมดุล ซึ่งแนวทางการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

1. กตिकासังคม คือ ระเบียบและบรรทัดฐานทางสังคมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความเห็นให้ตรงกัน และจัดความขัดแย้ง
3. การอนุรักษ์ชุมชน คือ การใช้พิธีกรรมศาสนาเพื่อควบคุมดูแลชุมชน
4. การปลูกจิตสำนึก คือ การสร้างความรู้และความหวงแหนในชุมชน

ธนิดา ผาติเสนะ และ จูติมา โพธิ์ชัย (2562: 51-52) ศึกษาการจัดการความรู้ปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน และคุณค่าผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า พื้นที่ตำบลมะเกลือใหม่ เป็นชุมชนที่มีศักยภาพหลายด้าน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารพื้นบ้าน เช่น หม่าหมู หม่าเนื้อ ไส้กรอก ผัดหมี่โคราชกึ่งสำเร็จรูป เนื้อวัว ขนมหวาน ผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ มีกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารในชุมชนสู่ตลาดผู้สูงอายุเชิงสร้างสรรค์ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การแสวงหาความรู้ มีกิจกรรมสนทนากลุ่มที่มีจุดหมายเพื่อแสวงหาหรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร วิเคราะห์อาหารในชีวิตประจำวันของชุมชน และองค์ความรู้ด้านอาหารของผู้รู้และผู้ประกอบอาหาร

ขั้นตอนที่ 2 การประมวลความรู้ ใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ร่วมคัดเลือกอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีแล้วนำอาหารทั้งหมดเข้าสู่ตลาดชุมชนและตลาดผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 3 การใช้ความรู้ มีการเผยแพร่องค์ความรู้อาหารพื้นถิ่นในระดับชุมชน และได้มีการจัดตั้งตลาดผู้สูงอายุ ภายในตลาดมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ เช่น อาหาร เสื้อผ้า สินค้าทางการเกษตร รวมถึงสินค้าอื่น ๆ อีกจำนวนมาก และยังมีการแสดงดนตรีของผู้สูงอายุ

ยอดเยี่ยม สอนเฉลิม (2552) ศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้านปากหว่า พบว่า ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้านปากหว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียนและความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ มีความพร้อมเหมาะสมและเพียงพอ ต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้านปากหว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านกระบวนการ พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 กิจกรรม มีความสอดคล้องและเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ด้านผลผลิต พบว่า ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีพฤติกรรมสุขภาพเหมาะสมกับช่วงวัย มีความรู้และเจตคติที่ดีด้านสุขภาพอนามัย มีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ ผลการดำเนินโครงการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการประเมินใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model)

ระยะที่ 2 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล การสังเกตการณ์โดยตรง การมีส่วนร่วมโดยตรง และการประชุมกลุ่มย่อย

2. พื้นที่การวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 พื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยหน่วยอบรมประจำตำบล ดังนี้

คณะสงฆ์ภาค 16 คัดเลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต มี 2 หน่วย ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลฉลอง วัดลัฏฐินาราม อำเภอเมือง และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกระทุ้ง วัดกระทุ้ง อำเภอกระทุ้ง

คณะสงฆ์ภาค 18 คัดเลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา วัดควนแพรกหา อำเภอควนขนุน และ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย วัดหัวเตย อำเภอบางแพะ

2.2 ประชากร

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาพระสงฆ์ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ครู นักเรียน และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมและฝึกอบรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และประชากรที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประจำตำบล ตามรายชื่อการขึ้นเข้าร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม จำนวน 347 รูป/คน แบ่งออกเป็นพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย วัดหัวเตย อำเภอบางแพะ จังหวัดพัทลุง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม จำนวน 93 รูป/คน

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา วัดควนแพรกหา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม จำนวน 122 รูป/คน

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง วัดลัทธิฐานาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม จำนวน 80 รูป/คน

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกระทุ้ง วัดกระทุ้ง อำเภอกระทุ้ง จังหวัดภูเก็ต มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม จำนวน 53 รูป/คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเทียบตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 รูป/คน ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรที่เข้าร่วมโครงการและมีความเต็มใจให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ ครบถ้วนมากที่สุด

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์โดยตรง การมีส่วนร่วมโดยตรง ประชุมกลุ่มย่อย การค้นหาค้นคว้าจากเอกสารอื่น ๆ ได้พัฒนาและออกแบบเครื่องมือ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประเมินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ ตามรูปแบบซีปปี้ (CIPP Model) ใช้สำหรับสอบถามผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และภาคีเครือข่ายทำงานที่ร่วมทำกิจกรรม ซึ่งสอบถามในด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

แบบสอบถามประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และบทบาทหน้าที่ในกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมของโครงการ มีทั้งหมด 4 ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์การประเมินให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกรายบุคคล (In-depth Interview) ซักถามพูดคุยกันกับคณะกรรมการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ที่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถได้ข้อมูลเชิงลึกมากที่สุดในการดำเนินกิจกรรม

3.3 การสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation) ใช้การสังเกตโดยตรงจากการทำกิจกรรม การเข้าร่วมอบรม การแสดงและลีลาท่าทาง การปรุงอาหาร การถักไหมพรม การทอผ้า และการช่วยผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น

3.4 การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participant) ใช้การเข้าไปมีส่วนร่วมกับในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ ร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ร่วมกัน จนกลายเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้นแบบ

3.4 ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่ทำงานร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ทั้งหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัด เจ้าคณะจังหวัด ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และชุมชน เป็นต้น เพื่อสร้างกลไกการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถผลักดันเป็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของจังหวัดและคณะสงฆ์จังหวัดในภาคใต้ต่อไป

3.5 การค้นหาค้นหาบทจากเอกสารอื่น ๆ ใช้การจดบันทึกจากเอกสาร การจดบันทึกเก่าในพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ หนังสือเก่าเกี่ยวกับประวัติของวัด และวัฒนธรรมชาวบ้าน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ค้นคว้าจากหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติความเป็นมาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ข้อมูลสุขภาพของคนไทย ประเพณีวัฒนธรรมชาวภาคใต้ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เป็นต้น

4.2 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการนำส่งและรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) โดยใช้วิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์จากโปรแกรมสำเร็จรูป

4.3 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึก นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนาพูดคุยจากเครื่องบันทึกเสียงมาถอดเสียงเป็นข้อความอักษร ใช้การโค้ดคำพูด (Code Words) ที่สำคัญ ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลมากขึ้น

4.4 สังเกตการณ์โดยตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมและการฝึกอบรม การกระทำของแต่ละบุคคล การปรุงอาหาร การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง การเล่นดนตรี การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

4.5 มีส่วนร่วมโดยตรงกับการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พัฒนางค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ ด้วยการมีวัดเป็นศูนย์กลางของจิตใจและการทำกิจกรรม ด้วยการพัฒนาจิตใจ และปัญญา จนเกิดความเข้มแข็งสร้างแนวคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยร่างกายที่แข็งแรง

4.6 ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับภาคีเครือข่าย สร้างกลไกและความร่วมมือ
การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกตามวิธีการ
เก็บข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์จาก
โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประเมินและติดตามโครงการ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท
หรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ใช้
การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติความถี่ (Frequency) ร้อยละ
(Percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) มัธยฐาน (Median)
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จาก
แบบสัมภาษณ์ แบบรายงานสรุปโครงการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมของ
หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การสังเกตการณ์โดยตรง การมีส่วนร่วม
โดยตรง และการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อถอดบทเรียนรูปแบบการ
เสริมสร้างสภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. การประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการในครั้งนี้ได้นำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และบทบาทหน้าที่ในกิจกรรมครั้งนี้ พบว่าได้ข้อมูลดังนี้

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุเฉลี่ยมากที่สุด คือ 10-20 ปี จำนวน 59 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 31.72 รองลงมาคือ 51-60 ปี จำนวน 40 รูป/คน และน้อยที่สุด คือ 21-30 ปี จำนวน 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 3.23

สถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นฆราวาส (หญิง) จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 เป็นฆราวาส (ชาย) จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 30.11 และเป็นพระสงฆ์ จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.60

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อะกับการศึกษามากที่สุด คือ ประถมศึกษา จำนวน 61 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.80 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา จำนวน 47 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 25.27 และน้อยที่สุดคือ อาชีวศึกษา/อนุปริญญา จำนวน 12 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.45

บทบาหน้าที่ในกิจกรรมครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้เข้าร่วม จำนวน 136 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 73.12 เป็นภาคีเครือข่าย จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 15.05 และเป็นผู้จัดกิจกรรม 22 รูปคน คิดเป็นร้อยละ 11.83 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
10 – 20 ปี	59	31.72
21 – 30 ปี	6	3.23
31 – 40 ปี	18	9.68
41 – 50 ปี	38	20.43
51 – 60 ปี	40	21.51
61 ปีขึ้นไป	25	13.44
รวม	186	100.00
สถานภาพ		
พระสงฆ์	16	8.60
ฆราวาส (ชาย)	56	30.11
ฆราวาส (หญิง)	144	61.29
รวม	186	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	61	32.80
มัธยมศึกษา	47	25.27
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	12	6.45

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	42	22.58
ปริญญาโท	24	12.90
รวม	186	100.00
บทบาทหน้าที่ในกิจกรรมครั้งนี้		
ผู้จัดกิจกรรม	22	11.83
ภาคีเครือข่าย	28	15.05
ผู้เข้าร่วม	136	73.12
รวม	186	100.00

1.2 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ

นำเสนอตามประเด็นการประเมิน ตามรูปแบบซีบีपी (CIPP Model) คือ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้าน ผลผลิต โดยมีรายละเอียดของผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

ผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .071) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้าน พบว่า ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .040) รองลงมาคือ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .084) และน้อยที่สุดคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .059) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม	4.21	.084	มาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	4.17	.099	มาก
3. ด้านกระบวนการ	4.13	.059	มาก
4. ด้านผลผลิต	4.24	.040	มาก
รวม	4.18	.071	มาก

(1) ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม

ผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .084) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละรายการ พบว่า ในสังคมปัจจุบัน การจะสร้างกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรมีสถาบันศาสนาร่วมมือด้วย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .697) รองลงมาคือ คณะสงฆ์มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .680) และน้อยที่สุดคือ ชุมชนมีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .881) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ด้านบริบท

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. คณะสงฆ์ในชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน	4.24	.721	มาก
2. คณะสงฆ์มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน	4.26	.680	มาก
3. ชุมชนมีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา	3.96	.881	มาก
4. องค์ความรู้หรือหลักการพระพุทธศาสนามี ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน	4.25	.686	มาก
5. ในสังคมปัจจุบัน การจะสร้างกิจกรรมการพัฒนา อย่างยั่งยืนควรมีสถาบันศาสนาร่วมมือด้วย	4.34	.697	มาก
รวม	4.21	.084	มาก

(2) ด้านปัจจัยนำเข้า

ผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ด้านปัจจัยนำเข้า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .099) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละรายการ พบว่า การทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ที่ทำงานเป็นเครือข่ายสามารถเข้าถึงสภาพปัญหาของชุมชนได้ดี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .637) รองลงมาคือ คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมศรัทธาและแก้ไขปัญหาชุมชนให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .711) และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้งานพัฒนาของคณะสงฆ์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .674) และน้อยที่สุดคือ คณะสงฆ์ที่

กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเพียงพอ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .889) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ
ด้านปัจจัยนำเข้า

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. การทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ที่ทำงานเป็นเครือข่ายสามารถเข้าถึงสภาพปัญหาของชุมชนได้ดี	4.29	.637	มาก
2. การมีงบประมาณสนับสนุนให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หรือพระสงฆ์ทำกิจกรรมการพัฒนา ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในเครือข่ายพัฒนาภายในชุมชนยิ่งขึ้น	4.16	.768	มาก
3. คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเพียงพอ	3.94	.889	มาก
4. คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมศรัทธาและแก้ไขปัญหามุมชนให้ดีขึ้น	4.22	.711	มาก
5. การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้งานพัฒนาของคณะสงฆ์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น	4.22	.674	มาก
รวม	4.17	.099	มาก

(3) ด้านกระบวนการ

ผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ด้านบริหารหรือภาวะแวดล้อม มีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .059) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละรายการ พบว่า การสนับสนุนจากเจ้าคณะปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .739) รองลงมาคือ พระสงฆ์ที่มีความเข้าใจองค์ความรู้การพัฒนาช่วยให้เข้าใจกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากขึ้น ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .678) และน้อยที่สุดคือ คณะทำงานมีการประชาสัมพันธ์โครงการเพียงใด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .781) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ
ด้านกระบวนการ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. คณะทำงานมีการประชาสัมพันธ์โครงการเพียงใด	3.87	.781	มาก
2. การมีส่วนร่วมของหน่วยราชการหรือภาคประชาสังคม มีส่วนต่อการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาของคณะสงฆ์	4.16	.787	มาก
3. พระสงฆ์รุ่นใหม่ช่วยให้การทำการกิจกรรมการพัฒนาเข้าถึงประชาชนเพียงใด	4.07	.851	มาก
4. พระสงฆ์ที่มีความเข้าใจองค์ความรู้การพัฒนาช่วยให้เข้าใจกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากขึ้น	4.23	.678	มาก

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ
ด้านกระบวนการ (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
5. การสนับสนุนจากเจ้าคณะปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ	4.27	.739	มาก
6. การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนในการวางแผนกำหนดกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ	4.16	.803	มาก
รวม	4.13	.059	มาก

(4) ด้านผลผลิต

ผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ด้านบริบทหรือภาวะแวดล้อม มีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .040) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละรายการ พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถสร้างประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติเพื่อประชาชนได้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .675) รองลงมาคือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และเครือข่ายในชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .664) และน้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์มีส่วนต่อการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .744) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ
ด้านผลผลิต

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์มีส่วนต่อการแก้ไขปัญหภายในชุมชน	4.17	.744	มาก
2. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์กระตุ้นการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภายในชุมชน	4.19	.732	มาก
3. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และเครือข่ายในชุมชน	4.24	.664	มาก
4. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถสร้างประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติเพื่อประชาชนได้	4.35	.675	มาก
รวม	4.24	.040	มาก

2. ถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธจากหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ มีพื้นที่การถอดบทเรียนจากการวิจัยครั้งนี้จำนวน 4 แห่ง และประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

2.1 โครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง วัดลัฏฐินาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ได้เล็งเห็นความสำคัญของพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลพระภิกษุและสามเณร แต่ด้วยความชราและการเจ็บป่วยไข้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้เหมือนคนปกติ ไม่สามารถไปวัดฟังธรรมะจากพระสงฆ์ได้เหมือนเคย เป็นผู้ป่วยติดเตียง เป็นคนแก่ติดบ้าน ขาดการติดต่อกับคนในชุมชนและกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงทำให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง โดยการริเริ่มของพระครูลัฏฐิธรรมรัต เจ้าอาวาสวัดลัฏฐินาราม ได้จัดโครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย โดยมีพระครูสมุห์สมพร ญาณวุฑโฒ เป็นผู้ติดต่อประสานงานและดำเนินการโครงการ มีการร่วมมือการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

ภาพที่ 7 การเตรียมพร้อมของคณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

การดำเนินโครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กำลังใจคนป่วยหรือคนไข้ โดยใช้หลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปช่วยปลอบประโลมจิตใจที่ห่อเหี่ยวให้มีความชุ่มชื่นจากการได้ฟังธรรมะและได้สนทนารธรรมกับพระสงฆ์ การเข้าไปช่วยเหลือสิ่งของอุปโภคบริโภคเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง สบู่ ยาสีฟัน และผ้าอ้อมสำหรับคนแก่และผู้ป่วยติดเตียง การให้กำลังใจจากบุคลากรของรัฐจากส่วนงานต่าง ๆ ที่ทำงานเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกัน การดำเนินโครงการใช้วิธีการสร้างภาคีเครือข่ายและทำงานร่วมกัน เน้นการสร้างกำลังใจหรือให้เกิดสุขภาวะทางจิตใจ ให้คนป่วยหรือคนไข้มีกำลังใจสู้ต่อไป ซึ่งทางหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลองได้ทำเป็นประจำทุกเดือน และการติดตามผลจากการดำเนินโครงการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสังเกตการณ์ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกัน รวมทั้งหมด 3 ครั้ง โดยลงพื้นที่ให้กำลังใจผู้ป่วยติดเตียง และคนแก่ติดบ้าน ซึ่งได้ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต ประกอบไปด้วย

1. วันที่ 17 มกราคม 2563 ลงพื้นที่ตำบลลอง อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 5 ราย
2. วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563 ลงพื้นที่ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 7 ราย
3. วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 ลงพื้นที่ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 3 ราย

จากการทำกิจกรรมและลงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมร่วมกับภาคีเครือข่าย ทำให้เห็นภาพการทำงานและการช่วยเหลือประชาชนของพระสงฆ์ในพื้นที่โดยการขับเคลื่อนผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอยู่เนื่อง ๆ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย ผู้ยากไร้ และผู้ป่วยติดเตียง ด้วยปัจจัยและสิ่งของจำเป็น

(1) องค์ความรู้

การทำให้กิจกรรมช่วยเหลือประชาชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคล่องได้ทำตามพันธกิจและแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งทางตำบลคล่องได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ช่วยเหลือ เกื้อกูลสังคม เป็นส่วนหนึ่งของการดูแลสังคม มีบทบาททำให้เกิดความร่วมมือ กับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ การดำเนินโครงการตระหนักถึงความสำคัญ ของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) จากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานมากกว่าปัจจัยภายใน นั่นก็คือ อุปสรรค (Threats) และ โอกาส (Opportunities) หลังจากนั้นค่อยวิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses) และจุดแข็ง (Strengths) ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. อุปสรรค (Threats) การพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างวัด บ้าน โรงเรียนและหน่วยงานราชการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน ถูกปล่อยปละละเลยไม่มีคนให้ความสำคัญ ไม่สามารถเดินทาง มาทำบุญที่วัดได้

2. โอกาส (Opportunities) พระสงฆ์มีโอกาสทำงานเชิงรุก เข้าไปช่วยเหลือประชาชนในเชิงพื้นที่ นำธรรมะและความช่วยเหลือเข้าไปเทศนาถึงหน้าบ้านโดยไม่ต้องมานิมนต์จากวัด

3. จุดอ่อน (Weaknesses) ไม่มีหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ สนับสนุนการทำงานเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ ขาดข้อมูลพื้นฐานและการจัดเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่

4. จุดแข็ง (Strengths) ธรรมะเป็นหลักความจริง นำไปปฏิบัติได้จริง จับต้องได้ มีพระสงฆ์เป็นเนื่อนาบุญของโลกช่วยเผยแผ่ธรรมะและเกื้อกูลสัตว์โลก

ภาพที่ 8 ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงเชิงพื้นที่

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง ทางด้านสาธารณสุขเคราะห้ผ่านโครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย ซึ่งพอสรุปเป็นองค์ความรู้จากโครงการได้ดังนี้

1. การทำงานเชิงพื้นที่

การทำงานสาธารณสุขเคราะห้ต้องอาศัยกลไกการทำงานเชิงพื้นที่ ต้องอาศัยกระบวนการทัศน์ของสังคมและแนวทางการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งมีลักษณะคือ 1) การมีความสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างกันสม่ำเสมอ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน 3) การทำงานร่วมกันและนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การวางแผนการทำงานร่วมกัน 5) การลงมือปฏิบัติตามแผนงาน 6) การติดตามและประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของโครงการ

...“การทำงานเชิงพื้นที่ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองต้องมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีความเข้าใจสภาวะและสิ่งแวดล้อม ความต้องการ การเป็นอยู่ของผู้คน การเจ็บป่วยไข้ ซึ่งต้องอาศัยความคุ้นเคยและความใกล้ชิดโดยส่วนตัวของพระสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นใจ ความเชื่อใจ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและความต้องการช่วยเหลือที่แท้จริง”... (สัมภาษณ์ พระสมุห์สมพร ญาณวุฑฺโฒ)

2. สุขภาวะผู้ป่วย

กลุ่มเป้าหมายของการช่วยเหลือคือผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน ซึ่งได้ข้อมูลจากการทำงานร่วมกันกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต มีการนำเสนอข้อมูลสุขภาวะของผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่ติดบ้าน ที่น่าสนใจและควรลงพื้นที่ไปช่วยเหลือ คอยให้กำลังใจ ดูแลการเป็นอยู่และดูแลสุขภาพของกลุ่มคนเหล่านี้อยู่เนือง ๆ ซึ่งสุขภาวะของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะมีสภาพช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้ป่วยบางคนหรือคนแก่บางคน มีคนในครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับสิ่งอุปโภคบริโภคพื้นฐาน แต่บางครั้งก็ขาดแคลนสิ่งของที่จำเป็นและค่ารักษาพยาบาล และบางครั้งผู้ดูแลจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวทำให้บางครั้งผู้ป่วยและคนแก่ต้องอยู่ตามลำพัง จนเกิดความเหงาและตามมาด้วยการเป็นโรคซึมเศร้า

ภาพที่ 9 การใช้ธรรมรักษาใจให้กำลังใจผู้ป่วยถึงบ้าน

3. กิจของสงฆ์

การทำงานเชิงรุกโดยการเข้าไปช่วยเหลือประชาชนถึงในบ้านเป็นเรื่องแปลกใหม่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่เชื่อว่าพระสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่สำรวมต้องตั้งมั่นฝึกฝนกับการปฏิบัติธรรมด้วยการนั่งสมาธิและทำกัมมัฏฐาน อดีตที่ผ่านมาพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม

เป็นผู้นำของชาวบ้าน เป็นแกนนำเพื่อพัฒนาชุมชนเพื่อให้มีความอยู่ดีกินดี เช่น เป็นผู้นำขุดบ่อน้ำ ขุดสระน้ำ เพื่อไว้อุปโภคและบริโภค โดยระดมทั้งแรงงานและ กำลังทรัพย์เพื่อช่วยเหลือ พระภิกษุ สามเณร และชาวบ้านช่วยกันลงแรงเพื่อให้ บ่อน้ำหรือสระน้ำนั้นเพื่อไว้ใช้ในชุมชน นั่นก็คือการช่วยเหลือชาวบ้านแบบมีส่วนร่วม หรือแม้กระทั่งสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม แปลว่า เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อ อนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” และในคำกลอนแบบไทยก็ได้มีการกล่าวถึงการทำงานของพระสงฆ์กับ ชาวบ้านไว้ว่า “วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดตติณีสัย บ้านและวัดผลัดกันช่วยก็อวยชัย ถ้าขัดกันก็บรรลัยทั้งสองทาง” มีกลอนกล่าว ถึงการทำงานร่วมกันแล้วประสบความสำเร็จไว้ว่า “วัดจะดีมีหลักฐานสมภารจัด พระในวัดร่วมด้วยช่วยเป็นสอง ทั้งญาติโยมร่วมกันเป็นฐานรอง แล้วทั้งสองบ้าน กับวัดก็พัฒนา” สิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมแรงซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ขาดกันเสีย ไม่ได้ (สัมภาษณ์ พระครูเมตตาคาริม เจ้าคณะจังหวัดภูเก็ต)

4. ภาควิชาเครือข่ายและการสนับสนุน

การทำงานในช่วงที่ผ่านมาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองใต้ ทำงานช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยใช้พระสงฆ์ในพื้นที่เข้าไปช่วยเหลือเป็นระยะ ๆ ไม่มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาช่วยเหลือ ใช้ต้นทุนทางสังคมที่พระสงฆ์มี จากการรับบริจาคตามแรงกำลังศรัทธาที่พอหาได้ หากมีสิ่งของเพียงพอก็ลงพื้นที่เข้าไปช่วยเหลือ แต่ถ้าหากไม่มีสิ่งของก็ต้องชะลอการลงพื้นที่ ...“การเกิดขึ้นของโครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย เป็นการทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน มีภาควิชาเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้นและมิงงบประมาณพร้อมสิ่งของต่าง ๆ สนับสนุนการทำงาน การ

ทำงานลงพื้นที่ให้กำลังใจผู้ป่วย แจกสิ่งของอุปโภคบริโภค รับฟังปัญหาและความ
ในใจของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้การทำงานของพระสงฆ์ในพื้นที่ทำงานได้ง่ายขึ้น
มีภาคีเครือข่ายช่วยให้ข้อมูล มีข้อมูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน การทำงานด้านสา
ธารณสงเคราะห์จึงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”... (สัมภาษณ์ นางพิมพ์วรัชญ์
รอดจิตต์ ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต)

ภาพที่ 10 การทำงานเชิงพื้นที่ของภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

(2) การสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง และคนแก่ติดบ้าน เป็นงานด้านสาธารณ
สงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพื้นที่ที่จะต้องทำอยู่แล้ว และกลุ่มคนเหล่านี้ก็มี
หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำ
ตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนา
ชุมชน เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสุขภาพจิตและทางด้าน
กายภาพคอยลงพื้นที่ช่วยเหลืออยู่บ่อยครั้ง ตามพันธกิจและหน้าที่ที่หน่วยงาน
มอบหมายให้รับผิดชอบ แล้วรายงานผลที่ปรากฏแต่ละครั้งกลับไปสู่หน่วยงาน

พระสงฆ์เป็นเพื่อนาบุญของโลก เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวพุทธ
หากมีปัญหาจิตใจชาวพุทธส่วนใหญ่จะนึกถึงวัดและพระสงฆ์ เพราะการได้ฟัง
ธรรมะทำให้จิตใจสงบลง เรียกสติกลับมาทำให้เกิดปัญญา ไม่ตัดสินใจฉับพลัน ไม่

คิดทั้งปัญหาไว้ข้างหลังแล้วเอาตัวรอดเพียงคนเดียว ไม่คิดสั้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากธรรมชาติของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์ทั้งหลายได้นำมาช่วยประชาชน การดำเนินโครงการครั้งนี้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลอง ได้ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ตามพันธกิจ โดยสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ นำหลักธรรมที่ชาวบ้านสัมผัสได้และเข้าใจง่าย พุดคุยหรือสนทนาธรรมกับผู้ป่วยและคนแก่ติดบ้าน เน้นความเข้าใจง่าย นำไปปฏิบัติได้ เมื่อทำได้ก็จะทำให้จิตใจเข้มแข็งและสุขภาวะที่ดีตามมา ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

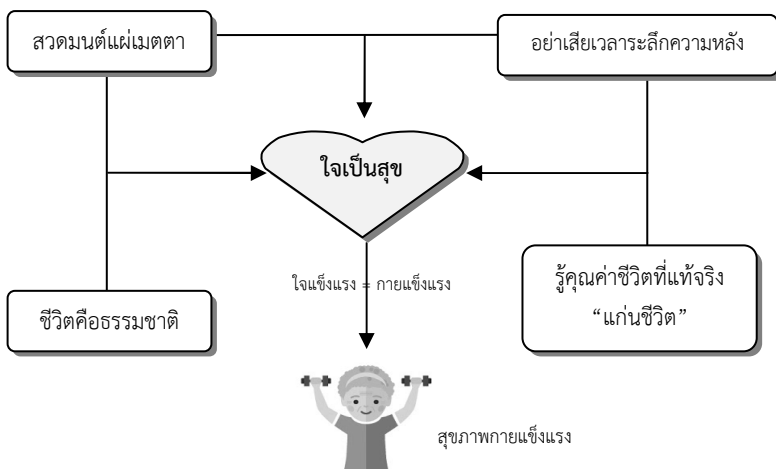
1. อย่าเสียเวลาระลึกความหลัง การครุ่นคิดทบทวนความหลังทั้งเรื่องที่ดีและเรื่องที่ไม่ดีล้วนเป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้วในชีวิต และเหตุการณ์เหล่านั้นก็ได้ผ่านพ้นไปแล้ว การระลึกนึกถึงเรื่องเก่า ๆ จะทำให้จิตใจตกอยู่กับความทุกข์ ทุกข์เพราะไม่อาจกลับไปแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดได้อีกแล้ว ทุกข์เพราะไม่สามารถกลับไปลิ้มรสความสุขที่เคยประสบความสำเร็จ ดังนั้น หากอยู่กับปัจจุบัน และทำปัจจุบันที่ตนกำลังเป็นอยู่ให้ดีที่สุด ทำให้เต็มกำลังและสุดความสามารถ มีสติและทำให้ใจให้สบายยอมรับความเป็นจริง ก็จะทำให้จิตใจมีความสุข

2. สวดมนต์แผ่เมตตา เป็นการผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ แบ่งส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้อื่น ลดความอาฆาตพยาบาทผูกใจเจ็บ จ้องแค้นซึ่งกันและกัน การได้เปล่งเสียงสวดมนต์แผ่เมตตาจะทำให้ลดอาการตึงเครียด ได้ปลดปล่อยสิ่งที่เก็บกดหรือกดดันออกมาทางเสียง บทสวดมนต์และแผ่เมตตาจะทำให้ใจเย็น จิตใจสงบ ส่งผลให้เกิดความสุขได้

3. รู้คุณค่าชีวิตที่แท้จริง เป็นคุณค่าที่อยู่ภายในตัวเรา คุณค่าที่อยู่ภายนอกตัวเป็นสิ่งที่เสริมเติมแต่งอำนวยความสะดวก เช่น เงิน บ้าน รถ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน เมื่อเวลาผ่านไปคุณค่าก็จะลดลงไปตามกาลเวลา ส่วนคุณค่าที่อยู่ภายในตัว คือ ความดี คิดดี ทำดี มีใจเป็นกุศล ไม่คิดอิจฉาริษยาใคร มีใจยินดีด้วยกับคนอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความสุขในใจได้

4. ชีวิตคือธรรมชาติ ทุกคนเกิดมาในโลกนี้ล้วนมีสภาพเป็นเหมือนกันหมด ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าบุคคลใดจะประสบพบเจอก่อนหรือหลังเท่านั้น การเกิด แก่ เจ็บ และตาย เป็นของจริงแท้แน่นอน ไม่มีใครรอดพ้น ทุกคนต้องประสบพบเจอ จะช้าหรือจะเร็ว นั่นคือชีวิตเป็นเรื่องของธรรมชาติ กาลเวลาย่อมพรากทุกสิ่งไปจากตัวตนของเรา แม้กระทั่งที่สุดนั่นก็คือลมหายใจสุดท้ายของชีวิต การเจ็บป่วย การแก่ชรา หรือการตาย เป็นเรื่องปกติของธรรมชาติไม่มีใครฝืนได้ หากเข้าใจชีวิตคือธรรมชาติ หรือ ธรรมชาติคือชีวิต ใจก็เป็นสุขได้

5. ทำใจให้เป็นสุข การผ่านการใช้ชีวิตมาหลายปี ได้พบเจอสิ่งต่าง ๆ ทั้งชอบใจและไม่ชอบใจ ทำให้เกิดความสุขบ้าง ทำให้เกิดความทุกข์บ้าง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านไปคืออดีต และอนาคตเป็นสิ่งที่ยังมาไม่ถึง การทำปัจจุบันให้ดี มีสติอยู่กับปัจจุบัน แล้วทำใจให้เป็นสุข มองโลกในแง่บวก สร้างความสุขให้กับตนเอง และคนรอบข้าง ก็จะทำให้ใจเราเป็นสุข เมื่อใดก็ตามที่ใจเป็นสุขแล้ว ย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงด้วย

ภาพที่ 11 การสร้างเสริมสุขภาพแข็งแรงของผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่

(3) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย สามารถแบ่งอธิบายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1.1 การมีความสัมพันธ์และผูกพันกับชุมชน พื้นที่การช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ เป็นชุมชนที่ผู้คนมีความสัมพันธ์กับวัด มีความรู้จักคุ้นเคยไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน พระสงฆ์ รู้จักคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่ติดบ้าน ซึ่งทำให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายมีความมั่นใจ เชื่อใจ พร้อมเปิดใจยอมรับการช่วยเหลือ และให้ข้อมูลพื้นฐานเชิงลึก ปัญหาที่เกิดขึ้น ความทุกข์ที่รุมเร้า อาการที่เจ็บป่วย โรคประจำตัว เป็นต้น

1.2 การทำงานเชิงพื้นที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือ สถานที่ ชุมชน และความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ ได้รับการประสานงานเบื้องต้นจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ลงพื้นที่ตามชุมชนพร้อมตรวจเยี่ยม ตรวจไข้ วัดไข้ เก็บข้อมูลสุขภาพ เป็นต้น ตามบ้านเรือนต่าง ๆ ทำให้มีความรู้จักกับผู้คนในชุมชนเป็นอย่างดี จึงทำให้การจัดกิจกรรมการช่วยเหลือในครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

1.3 การร่วมมือของภาคีเครือข่าย มีการช่วยเหลือสร้างความร่วมมือและแบ่งปันข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ช่วยกันประสานงานชุมชนตามความสามารถ โดยใช้เครื่องมือและกลไกการทำงานร่วมกัน นำอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่หน่วยงานของแต่ละองค์กรเข้ามาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงทำให้การทำงานเชิงพื้นที่ที่ทำร่วมกัน ประสบความสำเร็จและจับมือกันเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดโครงการในครั้งต่อ ๆ ไปอีกด้วย

2. อุปสรรค มีดังนี้

2.1 สภาพแวดล้อมของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดอื่นเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต และตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ประจำ เป็นชุมชนที่อยู่บริเวณเหมืองเก่าอยู่นอกเทศบาล ขาดแคลนสาธารณูปโภค บ้านเรือนมีลักษณะเป็นเพิงสังกะสี สภาพคับแคบ ทำให้การลงพื้นที่จัดกิจกรรมโดยการร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายมีความซุหลุม เบียดเสียดกันเนื่องจากมีพื้นที่ในบ้านไม่เพียงพอ ซึ่งบ่อยครั้งทำให้เกิดการสะดุดกันและหกล้ม ต้องคอยผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปเยี่ยม ทำให้ต้องเสียเวลาในการไปเยี่ยมกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.2 ความต่อเนื่องการทำกิจกรรมของภาคีเครือข่าย การทำงานช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่ติดบ้าน เป็นการร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายจากหลาย ๆ หน่วยงานและองค์กรจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ครบทุกหน่วยงาน เพราะติดกิจกรรมหรือภารกิจอื่น ๆ ของหน่วยงานตนเอง และนอกจากนั้นหลังจากเสร็จสิ้นโครงการส่วนใหญ่หน่วยงานของภาครัฐก็จะดำเนินการโครงการใหม่จากนโยบายของภาครัฐซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ปี เพื่อสร้างผลงานและการประเมินชีวิตตามที่ภาครัฐต้องการที่จะให้เป็น ดังนั้น กิจกรรมหรือโครงการทำต่อเนื่องจึงไม่ค่อยจะเห็นสักเท่าไรสำหรับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

2.3 งบประมาณสนับสนุน ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากสำหรับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งต้องอาศัยงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ หากไม่มีงบประมาณมาช่วยสนับสนุน การดำเนินงานให้ต่อเนื่องจะไม่เกิดขึ้นเลย ซึ่งต่อไปในการจัดกิจกรรมหรือโครงการก็จะเหลือเพียงแค่คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ที่ยังพอเหลือต้นทุนทางสังคมจากคณะสงฆ์ที่พอจะขอรับบริจาคสิ่งของในการช่วยเหลือได้

(4) ข้อเสนอจากฐานรากสู่นโยบาย

1. ผลักดันโครงการสู่นโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต โดยกำหนดยุทธศาสตร์ให้คณะสงฆ์ทุกตำบลในจังหวัดภูเก็ตทำงานเชิงรุก ลงพื้นที่ชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่ติดบ้าน โดยใช้หลักธรรมบรรยาย สนทนา และเทศนาสอนบางโอกาสเพื่อให้เกิดความชุ่มชื่นทางจิตใจ ช่วยเหลือสิ่งของที่จำเป็น เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าอ้อมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นต้น ครอบคลุมปีให้คณะสงฆ์ระดับตำบลส่งรายงานการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งคณะสงฆ์จังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล

2. การจัดทำฐานข้อมูลการช่วยเหลือ ซึ่งปัจจุบันมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานชุมชนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำรวจได้ แต่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลไม่มีฐานข้อมูลซึ่งสามารถค้นหาได้เลย ทั้งที่ทำงานชุมชนและช่วยเหลือสังคมตลอดทั้งปี การขาดข้อมูลและสถิติที่บันทึกไว้จึงทำให้ไม่ปรากฏการทำงานให้สังคมทั่วไปได้รับทราบ ซึ่งคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับข้อมูลจากตำบลต่าง ๆ หากการผลักดันจัดโครงการในแต่ละตำบลประสบความสำเร็จ

3. จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานไม่สะดุด สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น เนื่องจากการทำงานชุมชนและการลงพื้นที่เป็นงานที่ต้องมีจิตอาสาและชื่นชอบ ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ก็ตาม แต่ถ้าหากขาดงบประมาณสนับสนุนไว้สำหรับלו່การนทำกิจกรรมและค่าใช้จ่ายในยามจำเป็น การทำงานเพื่อชุมชนก็จะชะงัก ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ แม้ว่าจะมีความเป็นจิตอาสาเพียงใดก็ตาม หากงบประมาณหมด ความห่อเหี่ยวจิตใจต่อการทำงานเพื่อชุมชนก็จะหมดลง

2.2 โครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะโละโละเกะ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ วัดกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ให้ความสำคัญกับการรักษาศิลปะวัฒนธรรมดนตรีเก่าแก่ที่คู่กับเมืองภูเก็ตมาตั้งแต่สมัยอดีต และในปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมดนตรีเก่าแก่นั้นกำลังจะหายไป นั่นก็คือศิลปะโละโละเกะ การเล่นล่อโละ หรือโละโละเกะ ได้พัฒนาการเล่นมาจากการเล่นจั่ว นิยมเล่นในงานถือศีลกินผักของคนจีนในจังหวัดภูเก็ต หลังจากนั้นศิลปะการตีล่อโละก็มีขึ้นตามศาลเจ้าต่าง ๆ นิยมนำมาตีแสดงในพิธีกรรม และประเพณีของคนเชื้อสายจีน เช่น ประเพณีไหว้เทวดา ประเพณีสารจีน ประเพณีไหว้พระจันทร์ และประเพณีกินผัก หรือ “เจี๋ยฉ่าย” (เอกสารประกอบการเล่นล่อโละ วัดกะทู้)

การเล่นดนตรีเป็นศิลปะการแสดง เป็นการละเล่น เป็นการฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญเชี่ยวชาญกับอุปกรณ์นั้น ๆ การที่จิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำโดยไม่รู้ตัว และมุ่งมั่นทำสิ่งนั้นจนสำเร็จสามารถเกิดสมาธิได้ เพราะจิตมีความตั้งมั่น มีความแน่วแน่กับสิ่งที่ทำ การเล่นดนตรีสามารถรักษาโรคได้ ทำให้คลายเครียดได้ คลายความเศร้าซึมได้ หรือที่เรานิยมเรียกว่า “ดนตรีบำบัด”

(1) องค์ความรู้

เครื่องดนตรี เป็นการเอาเครื่องดนตรีของจีน ที่ใช้ในการประกอบการแสดงจั่ว เข้ามาประมาณ 80-90 ปี มาแล้ว การตีกลองล่อโละจะเริ่มด้วยจังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 และต่อด้วยจังหวะที่ 3 แล้วมาจบด้วยจังหวะที่ 1 สำหรับการตีกลองล่อโละแต่ละศาลเจ้าจะตีไม่เหมือนกัน

โอกาสที่ใช้ การตีกลองล่อโละจะใช้ต้อนรับเสร็จพระราช และใช้ในงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวจีน หรือชาวไทยเชื้อสายจีน

เครื่องดนตรี ประกอบด้วย

1. กลอง
2. ฉาบเล็ก
3. ฉาบใหญ่
4. โหม่
5. ไข่

ภาพที่ 12 เครื่องดนตรีโละโกะฉ่า

(2) การสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

การใช้ดนตรีบำบัดอาการป่วย และรักษาสุขภาพ เป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน หากแต่ศิลปะโละโกะฉ่าเป็นดนตรีประเภทที่ให้ความบันเทิง สร้างสรรค์เสียงปลุกใจ มีจังหวะซ้ำและเร็วสลับกันไปเสียงดังคล้าย ๆ กับการเล่นดนตรีของการแสดงจ๊วง ดังนั้น การใช้ดนตรีบำบัดเพื่อสุขภาพอาจจะใช้ไม่ได้ทุกคน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทุกแห่งจึงได้เน้นการเล่นดนตรีศิลปะโละโกะฉ่า เพื่อสุขภาพตามแบบวิถีพุทธ ไว้ 2 รูปแบบ คือ การเน้นการบริหารร่างกาย และการทำสมาธิ

1. การบริหารร่างกาย การตีโละโกะ ประกอบไปด้วยอุปกรณ์ 5 ชิ้น คือ กลอง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ โหม่ และ ไข่ อุปกรณ์ทั้งหมดล้วนต้องใช้พลังกำลังจากส่วนแขนและส่วนบ่าไหล่ของผู้ตี กำลังแขนและบ่าไหล่ต้องดี แรงแม่ตก เนื่องจากการตีในแต่ละรอบต้องใช้เวลานานาที่ ซึ่งการฝึกฝนและการบริหารส่วนแขนและบ่าไหล่อยู่บ่อย ๆ จะทำให้ผู้ตีมีกล้ามเนื้อแข็งแรง บ่าไหล่ไม่ยึด ไม่ปวดไหล่หรือที่เรียกว่า โรคออฟฟิศซินโดรม

2. การทำสมาธิ สมาธิเกิดจากจิตจดจ่ออยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็สามารถเกิดเป็นสมาธิได้ หากมีสมาธิแล้วสามารถทำให้สิ่งนั้นประสบความสำเร็จได้ ดังคำกล่าวที่ว่า จิตและกายต้องประสานกัน จิตเป็นคนสั่งกายเป็นคนทำ หรือ จิต

เป็นน่ายกย่องเป็นป่าว ...“การเล่นดนตรีโล๊ะโก๊ะฉ่าเป็นการฝึกสมาธิของผู้เล่นให้มีจิตใจจดจ่อกับดนตรี โดยการแสดงออกทางร่างกาย ทำนองจังหวะ ท่าทางการแสดง และการตีอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนั่นก็คือ ใจมีความสุข ก็จะแสดงออกมาทางการแสดงออกและท่าทาง”.... (สัมภาษณ์ พระภูบริชญ์ ณนทรมโม)

ภาพที่ 13 การฝึกหัดและซ้อมการตีโล๊ะโก๊ะฉ่า

(3) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะ โล๊ะโก๊ะฉ่า สามารถแบ่งอธิบายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1.1 การฝึกซ้อม หลักสูตรการฝึกอบรมที่จัดทำขึ้นมีความต่อเนื่อง ใช้เวลาร่วมหลังจากเลิกเรียน หรือวันหยุด เพื่อร่วมกันฝึกซ้อมอยู่เรื่อย ๆ โดยการสมัครใจร่วมมือกันของเด็กเยาวชนและผู้สนใจ มีความขยันฝึกซ้อมต่อเนื่องตามหลักสูตร จึงทำให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ

1.2 คนสอน การขาดการสืบทอดต่อเนื่องทำให้ยากต่อการหาครูผู้ฝึกสอนที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะการฝึกฝน ซึ่งในครั้งนี้ถือว่ามีความโชคดีที่ได้ครูผู้ฝึกสอนที่มีความเชี่ยวชาญการตีโล๊ะโก๊ะฉ่าจากจังหวัดพัทลุงเข้ามาช่วยฝึกสอนเด็กเยาวชนและผู้สนใจ ทำให้

การฝึกซ้อมเป็นไปด้วยดี ประสบความสำเร็จอย่างมาก

1.3 การร่วมมือกันของภาคีเครือข่าย การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ดนตรีของชาวกะทู้ในครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเพื่อการใช้สถานที่ฝึกอบรมจากวัดกะทู้ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณลานวัดข้าง ภายในศาลาการเปรียญบ้าง ตามความเหมาะสมในการฝึกแต่ละครั้ง โรงเรียนให้ความร่วมมือส่งเด็กนักเรียนเข้าร่วมฝึกอบรม นายกเทศมนตรีเทศบาลกะทู้สนับสนุนการหางานแสดงให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ฝึกซ้อมได้รับงานตามศาลเจ้าและงานศพตามวัดต่าง ๆ

2. อุปสรรค มีดังนี้

2.1 งบประมาณสนับสนุนซื้อเครื่องดนตรี การให้ความสนใจของเด็กเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมมีจำนวนมาก ทำให้เครื่องดนตรีไร้กะโหลกไม่มีเพียงพอ ซึ่งทางวัดกะทู้มีเครื่องดนตรีเพียง 1 ชุดเท่านั้น การฝึกซ้อมในแต่ละครั้งจะต้องเปลี่ยนกันตีสลับการฝึกซ้อมตามความเหมาะสม ซึ่งทำให้การฝึกซ้อมได้ไม่เต็มที่ บางครั้งต้องขยายเวลาการฝึกซ้อมออกไป

2.2 สภาพแวดล้อม การใช้เครื่องดนตรีฝึกซ้อมทำให้เกิดเสียงดัง และการอบรมในครั้งนี้ส่วนใหญ่ฝึกซ้อมอยู่บริเวณลานวัด ซึ่งเป็นที่โล่งแจ้ง ไม่สามารถเก็บเสียงได้ ก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียงรบกวนชุมชนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งในระยะยาวอาจมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเสียงจากการฝึกซ้อม

2.3 การรวมทีม/เล่นร่วมกัน การฝึกซ้อมจากอุปกรณ์ที่มีไม่เพียงพอสำหรับผู้เข้าร่วมอบรม ทำให้ต้องซ้อมกันคนละรอบ ในแต่ละรอบสามารถเข้าทีมกันได้เพียง 5 คน เพราะเครื่องดนตรีมี 5 ชิ้น ซึ่งบางครั้งมีการสลับสับเปลี่ยนผู้เล่นหรือบางครั้งผู้เล่นไม่พอก็ต้องมีการเสริม ทำให้ตีไม่เข้ากัน

(4) ข้อเสนอจากฐานรากสู่นโยบาย

1. สนับสนุนครูภูมิปัญญาศิลปะโล๊ะโก๊ะฉ่าในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และเปิดพื้นที่สาธารณะการทำกิจกรรมร่วมกันของเด็กและเยาวชน โดยการร่วมมือกันหลายฝ่าย เช่น วัด ชุมชน โรงเรียน เทศบาล อำเภอ และจังหวัด จัดพื้นที่หรือเวทีประกวดให้ครูภูมิปัญญาได้ฝึกสอนเด็กเยาวชนเข้าประกวด มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น เช่น งานศาลเจ้า งานศพ งานวัด เป็นต้น

2. ผลักดันการสร้างแหล่งเรียนรู้และการจัดทำข้อมูลศิลปะโล๊ะโก๊ะฉ่า เพราะคนทั่วไปไม่รู้จัก ส่วนใหญ่จะรู้จักเฉพาะการเล่นจั่ว โล๊ะโก๊ะฉ่าเป็น ศิลปะการแสดงของคนกะทู้ที่กำลังจะหายไป ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏตามเอกสาร ต่าง ๆ สืบค้นได้ค่อนข้างยากลำบาก การมีแหล่งเรียนรู้จะทำให้เป็นที่สนใจของคนที่รักดนตรีพื้นบ้านและดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติแวะเวียนมาเที่ยวชม

3. สนับสนุนงบประมาณสำหรับฟื้นฟูและพัฒนาศิลปะท้องถิ่น เพื่อใช้สำหรับซ่อมแซมอุปกรณ์ดนตรี และซื้ออุปกรณ์ดนตรีเพิ่มเมื่อมีความจำเป็น พัฒนาต่อยอดการแสดงโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ออกแบบการแสดงจากเด็ก เยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความน่าสนใจและการติดตามการแสดง

ภาพที่ 14 การรวมวงตีโล๊ะโก๊ะฉ่าโดยพร้อมเพรียงกัน

2.3 โครงการสัมมาชีพ ทอผ้า ถักหมวก และหน้ากากผ้า

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา วัดควนแพรกหา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสืบสานอาชีพท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและหากไม่มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ ความรู้ที่มี ทักษะที่มี ก็จะหายสาบสูญไปกับกาลเวลาและตัวบุคคลที่มีความรู้จากการล้มหายตายไปจากโลกใบนี้ อาชีพที่กล่าวถึงนี้ก็คือ อาชีพทอผ้า ซึ่งเป็นอาชีพที่ขึ้นชื่อและมีชื่อเสียงของชาวแพรกหา ผ้าทอมือจากกิจกรรมของชาวแพรกหาเป็นผ้าที่ขึ้นชื่อในจังหวัดพัทลุง แต่ด้วยความเจริญและความทันสมัยทางเทคโนโลยี ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องการอาชีพที่มีความรวดเร็ว มีความไว คล่องตัว สามารถหารายได้ง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เวลาเยอะ และไม่ต้องเหนื่อย จึงทำให้อาชีพการทอผ้าเริ่มขาดการสืบสานและรักษาองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้พยายามค้นคว้า ทดลองผิดทดลองถูกและคิดค้นลวดลายต่าง ๆ มาหลายชั่วอายุคนกำลังจะสูญหายไป ดังนั้น การพยายามรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับลูกหลานคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพ ทั้งทำเป็นอาชีพเสริม หรือจะทำเป็นอาชีพหลักก็ได้ สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเอง เพื่อเลี้ยงชีพและเลี้ยงครอบครัวได้ การทอผ้าเป็นการสร้างอาชีพให้กับประชาชนเป็นไปตามพันธกิจของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลด้านสัมมาชีพ

นอกจากการทอผ้า ยังได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสัมมาชีพให้กับประชาชนและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ 2 อาชีพ คือ การถักหมวก และการทำหน้ากากผ้า ทั้งสองอาชีพที่เพิ่มเข้ามาในการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นการฝึกอบรมเพื่อสร้างอาชีพเสริม มีช่องทางการทำอาชีพหลากหลายมากขึ้น และเป็นการผลิตสินค้าทดแทนหรือสินค้าทางเลือกจากกรณีหน้ากากอนามัยขาดแคลน ไม่สามารถหาซื้อตามร้านขายยาหรือตามท้องตลาดได้ และหน้ากากอนามัยมีราคาแพง การใช้หน้ากากผ้าโดยฝีมือของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา

จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถจับต้องได้และราคาไม่แพง แม้ว่าจะใช้ทดแทนกันไม่ได้ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็สามารถทดแทนกันได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งดีกว่าไม่ป้องกันโรคร้ายที่กำลังระบาดไปทั่วโลกในขณะนี้

(1) องค์ความรู้

1. ทอผ้า

อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า มีอุปกรณ์หลัก ๆ อยู่ 3 ประเภท ได้แก่ กี่ กระตุก อุปกรณ์กรอด้วย และอุปกรณ์การเดินด้วย ซึ่งแต่ละประเภทยังมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1.1 กี่กระตุก มีส่วนประกอบ ได้แก่ เพลาม้วนด้วย ไม้คานัด ฟันหวี แผ่นเหล็กสอดฟันหวี ลูกกระสวย ด้ายตะกอและไม้ก้ามปู ไม้ตັบตะกอ

1.2 อุปกรณ์กรอด้วย มีส่วนประกอบ ได้แก่ ไนส์กรอด้วยปั่นกับมือ สวิงใส่ด้าย มอเตอร์กรอด้วยใช้แรงไฟฟ้า และหลอดสำหรับกรอด้วยฝืนพุ่ง

1.3 อุปกรณ์การเดินด้วย มีส่วนประกอบ ได้แก่ ราวใส่ด้าย แผงคล้องด้าย ก้อนปี่ที่ปล่อยด้าย ม้าสำหรับม้วนด้าย และไม้จับด้าย

ขั้นตอนการทอผ้า

มีขั้นตอนทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมเส้นด้าย เลือกเส้นด้ายที่จะทอให้ได้คุณภาพและความต้องการของลูกค้า เส้นด้ายมีหลายชนิดที่นิยมใช้ทอของแพรรากา คือ เส้นใยประดิษฐ์ เป็นส่วนใหญ่ และเป็นเส้นด้ายฝ้าย บางส่วน

2. การกรอด้วยยืน เมื่อเราเลือกเส้นด้ายตามความต้องการแล้วก็นำมากรอใส่หลอดใหญ่ ซึ่งจะใช้อุปกรณ์การกรอด้วย คือ ไนส์กรอด้วย และสวิงสำหรับใส่เส้นด้าย สำหรับคนที่ชำนาญแล้วก็อาจจะใช้มอเตอร์กรอด้วย จำนวนการกรอด้วยจะกรอกี่ใจก็แล้วแต่ตามที่ทอผ้าแบบไหน ซึ่งส่วนใหญ่ด้วย 1 ลูกด้ายประดิษฐ์มี 76 ใจ ถ้าเป็นด้ายโทเรจะมี 66 ใจ

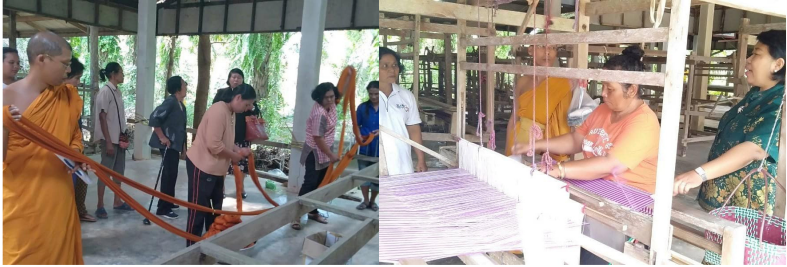

ภาพที่ 15 การเตรียมด้ายและการเดินด้าย

3. การเดินด้าย นำด้ายที่กรอไว้แล้วมาใส่ราวใส่ด้าย ก่อนที่จะใส่ราว เราต้องรู้แล้วว่าเดินหน้าผ้ากว้างเท่าไร ความยาวเท่าไร ซึ่งต้องรู้ขนาดของ ฟันหวีด้วยว่าฟันหวีเบอร์เท่าไร ส่วนใหญ่จะใช้เบอร์ 60 ใน 1 นิ้วของฟันหวี เบอร์ 60 จะมี 30 ช่องฟัน คือ 30 เส้นด้ายจะได้ผ้ากว้าง 1 นิ้ว ถ้าเดิน 60 เส้นด้ายก็จะได้กว้าง 2 นิ้ว ถ้าจะเดินหน้าผ้า กว้าง 40 นิ้ว เดินครั้งละ 2 นิ้ว เรา ก็จะต้องเดินด้าย 20 ครั้ง หรือ 20 รอบ

ถ้าจะใช้ฟันหวีเบอร์ 40 ใน 1 นิ้ว ของฟันหวี เบอร์ 40 จะมี 20 ช่องฟัน คือ 20 เส้นด้าย จะได้ผ้ากว้าง 1 นิ้ว ถ้าเดินครั้งละ 40 เส้นด้าย ก็จะได้ผ้ากว้าง 2 นิ้ว ถ้าจะเดินหน้าผ้ากว้าง 40 นิ้ว เดินครั้งละ 2 นิ้ว ก็จะต้องเดินด้าย 20 ครั้ง เหมือนกัน แต่เส้นด้ายจะน้อยกว่าความยาวของเส้นด้าย ก็จะต้องคำนวณจาก แผงคล้องด้ายว่ามีขนาดความยาวเท่าไร ที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่จะยาว 4.5 นิ้ว ถ้าต้องการความยาวของผ้า ก็ต้องตั้งหลักประมาณ หลักที่ 12 เดินกลับไปกลับมาจนครบจำนวนตามต้องการของความกว้างและยาวของผ้า โดยใช้คนจำนวน 3 คน

4. การสอดฟันหวี นำด้ายที่เดินไว้แล้วมาสอดฟันหวี โดยใช้แผ่นเหล็ก มีขอบบาง ๆ สอดเข้าไปในช่องฟันหวี เพื่อดึงเส้นด้ายให้ลอดผ่านช่องฟันหวีเรียงกันเป็นแนว เส้นด้ายจะต้องไม่ไขว้กัน โดยใช้คนจำนวน 2 คน

ภาพที่ 16 ม้วนด้ายและทอผ้าด้วยกี่กระตุก

5. การม้วนด้าย คือการเก็บเส้นด้าย โดยใช้เพลหรือเรียกว่าขอนแก่น วิธีการม้วนด้ายใช้อุปกรณ์ คือ ก้อนปี่และม้าสำหรับใช้ขอนที่จะเก็บเส้นด้าย โดยใช้คนจำนวน 4 คน

6. การเก็บตะกอ ทำขอนแก่นที่ม้วนเสร็จแล้วมาใส่ที่กึ่ง ดึงเส้นด้ายให้ตึง ผูกกับไม้ม้วนผ้า ตรวจสอบเส้นด้ายดูว่าอยู่ในช่องฟันหรือครบทุกช่องหรือไม่ ถ้าฟันหรือมีช่องว่างต้องปรับเส้นด้ายใหม่ให้อยู่ครบทุกช่อง ถ้าอยู่ไม่ครบทุกช่องเวลาทอผ้าจะมีรอยห่างระดับเส้นด้ายไม่เท่ากัน อุปกรณ์ที่ใช้ไม้เก็บตะกอ เรียกว่า “ไม้ก้ามปู”

7. การกรอด้วยพุ่ง เมื่อได้เตรียมเส้นด้ายผืนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็มาเตรียมด้วยพุ่ง ถ้าจะทอเป็นผ้ามัดหมี่ก็ต้องมาแกะเชือกที่ผูกมัดที่เส้นด้ายก่อน จึงจะมาซึงกับสวิงพร้อมที่จะกรอ แต่ถ้าจะทอผ้าขาวม้าหรือผ้าผืน (ลายซัดพื้นบ้าน) ก็นำด้ายที่เป็นใจมาใส่สวิงพร้อมที่จะกรอ กรอใส่หลอดเล็กเรียกว่า “ลูกแกน” ส่วนใหญ่จะใช้ก้ามลูกโป่ง ที่เป็นพลาสติกมาติดเป็นท่อน ๆ ขนาดตามที่จะใส่ ในลูกกระสวยได้

8. การทอ ใช้กี่กระตุกในการทอ ทอแบบพื้นบ้านจะใช้เท้าเหยียบสองเท้าเหยียบ ๆ ขึ้น-ลง แต่ถ้าจะทอแบบผ้ายกดอกอย่างน้อยต้องใช้ 4 เท้าเหยียบ (คู่มือการฝึกอบรมการทอผ้า วัดควนแพรกหา)

2. ถักหมวก

อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการถักหมวก มี 2 อย่าง คือ โคมพรมคอตตอน เกาหลี่ 2 ม้วน และ โครเซต ขนาด 3.5 มม.

ขั้นตอนการถักหมวก

1. ถักขึ้นรูป ใช้ปลายไหมพันปลายนิ้วชี้ 2 รอบ เพื่อทำเป็นห่วงวงกลม จากนั้นถักโซ่ขึ้น 3 ถักคอ 1 คอกลงไปในห่วงวงกลมทั้งหมด 14 หลักรวมกับโซ่ขึ้น 3 เป็น 15 หลักรวมถักได้ทั้งหมด 15 หลักรให้ถักเลื่อนห่วงปิดแถวตรงโซ่ที่ 3 จากนั้นถักโซ่ขึ้น 3 แล้วถักเกี่ยวด้านหน้าตรงโซ่แถวแรก

2. การถักแถวที่ 2 และแถวต่อไป การถักหลักที่ 2 ก่อนที่จะเกี่ยวด้านหน้าให้ถักคอกลงบนหลักเสียก่อน 1 หลักรเพื่อเป็นการเพิ่มห่วง จากนั้นก็เกี่ยวด้านหน้า 1 หลักร ถักอยู่ 2 ครั้ง หลักรถัดไปถักด้านบนก่อน แล้วก็ถักเกี่ยวด้านหน้า ถักแบบนี้จนครบรอบ พอถักมาจนครบรอบให้ถักเลื่อนห่วงปิดแถวตรงโซ่ที่ 3

แถวที่ 3 ให้ถักโซ่ขึ้น 3 เป็นหลักแรก นับ 1 2 พอหลักที่ 3 เราจะเกี่ยวตามแนวที่มันนูนออกมา และทำจนครบรอบ พอถักมาจนครบรอบก็มาถักเลื่อนห่วงปิดแถวต่อไปก็ทำเหมือนเดิม คือ ถักโซ่ขึ้น 3 เป็นหลักแรกแล้วถักเพิ่มห่วงเหมือนเดิม ทำทั้งหมด 10 แถว

3. การถักขอบหมวก ถักโซ่ขึ้น 3 และถักคอ 1 คอ บนทุกหลักจนครบรอบ แถวนี้จะไม่ปิดเกลียว หลังจากถักมาจนครบรอบแล้วให้ถักโซ่ขึ้น 3 แล้วพลิกกลับให้ถักด้านใน ให้เกี่ยวด้านหน้าและด้านหลังอย่างละ 1 ครั้ง สลับกันแล้วถักเลื่อนห่วงปิดแถว แถวต่อไปให้ถักโซ่ขึ้น 3 ถักตามแนวเดิมอีก 1 แถว ถักมาจนครบรอบก็มาทางเลื่อนห่วงปิดแถวจากนั้นให้ตัดเก็บปลายไหมก็เป็นอันเสร็จเรียบร้อย (คู่มือการฝึกอบรมการถักหมวก วัดควนแพรงหา)

ภาพที่ 17 การเตรียมอุปกรณ์และการถักหมวก

3. หน้ากากผ้า

อุปกรณ์ที่ใช้ทำหน้ากากผ้า ได้แก่

1. ผ้าที่จะใช้ทำหน้ากาก เช่น ผ้าทอแพรวหา ผู้สาวลื้อเนื้อแน่น ผ้าฝ้าย ผ้าป่านมัสลิน ผ้าใยสังเคราะห์ ขนาดกว้าง x ยาว 1 ฟุต

2. กรรไกร

3. ไม้บรรทัด

4. ซออล์กขีดผ้า

5. ยางยืดใส่ไว้สำหรับทำหู

6. เข็มกับด้าย (คู่มือการฝึกอบรมการทำหน้ากากผ้า วัดควนแพรวหา)

ขั้นตอนการทำหน้ากากผ้า

1. ลอกแบบหน้ากากลงบนผ้าที่เตรียมไว้ ชั้นนอก 2 ชั้น ลวดลายตามใจชอบ และชั้นใน 2 ชั้น ควรเป็นสีพื้นหรือสีขาว

2. เย็บประกอบด้านในของผ้าด้านใน (ไม่มีลาย) และผ้าด้านนอก (มีลาย)

3. ริดกลับผ้าทั้งด้านในและด้านนอก นำด้านถูกมาประกบกัน

4. เย็บด้านบนและด้านล่างตลอดแนว เหลือช่องว่างตรงด้านข้างไว้ 2 ข้าง เพื่อใส่ยางยืด จากนั้นกลับผ้าที่เย็บออกมาให้สวยงาม

5. ใส่ยางยืดโดยตัดยางขนาด 14 เซนติเมตร 2 เส้น แล้วสอดที่ด้านข้าง

ตรงช่องว่างไว้ (ไม่ได้เย็บ) และนำไปเย็บโดยรอบหน้ากากอนามัย โดยเย็บย้ำตรงที่
ใส่ยางยืดให้แน่นหนาทั้ง 2 ด้าน

ภาพที่ 18 กระบวนการทำหน้ากากผ้า

(2) การสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

การส่งเสริมการมีอาชีพเสริมให้กับประชาชนและเยาวชนเป็นพันธกิจ
ด้านสัมมาชีพที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรงหา ได้ตระหนักเห็น
ความสำคัญจึงได้พยายามพัฒนาและต่อยอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ไว้
สำหรับผู้ที่สนใจศึกษา ตลอดจนสามารถนำไปทำเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้
เลี้ยงชีพหรือทำเป็นธุรกิจชุมชนขนาดย่อมก็ได้ ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสนับสนุน
การอบรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรงหาครั้งนี้ มีทั้งหมด 3
ผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอาภรณ์เพื่อสุขภาพทั้งหมด การส่งเสริม
สัมมาชีพได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ นั่นก็คือ “สัมมาอาชีวะ”
คือ การเลี้ยงชีพชอบ มุ่งทำอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่เบียดเบียน
ตนเอง เว้นจากการทำอาชีพทุจริตทั้งปวง ซึ่งได้แก่

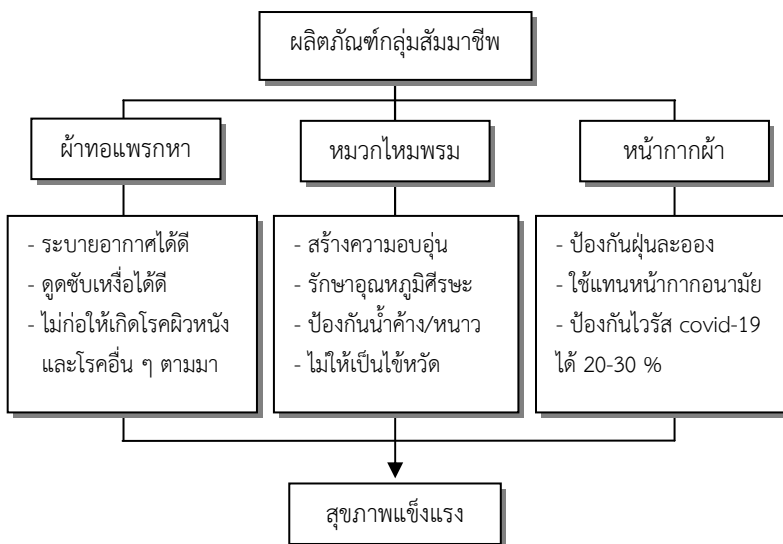
1. สัตถวณิชชา คือ การค้าอาวุธ
2. สัตตวณิชชา คือ การค้าขายมนุษย์
3. มังสวณิชชา คือ การค้าขายสัตว์เป็น
4. มัชชวณิชชา คือ การค้าขายน้ำเมา
5. วิสวณิชชา คือ การค้าขายยาพิษ

สินค้าทั้งหมดนี้ไม่ควรทำหรือประกอบเป็นอาชีพ ฉะนั้น หน่วย อ.ป.ต. แพรกหา จึงเน้นการทำอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งโครงการครั้งนี้ได้มีการฝึกอบรมการทำอาชีพทั้งหมด 3 อาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ผลิภัณฑ์ ได้แก่ 1. การทอผ้า เป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวแพรกหา 2. การถักหมวก เป็นอาชีพใหม่ที่จะสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชน 3. การทำหน้ากากผ้า เป็นการทำสินค้าทดแทนหน้ากากอนามัยที่กำลังขาดแคลน ไม่สามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาด (สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิปริยัติคุณ) ซึ่งผลิภัณฑ์ทั้ง 3 ผลิภัณฑ์ มีส่วนช่วยให้สุขภาพของผู้ใช้ดีขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ผลิภัณฑ์ผ้าทอแพรกหา เป็นผ้าที่จัดทำมาจากฝ้าย มีคุณสมบัติคือ เวลาสวมใส่จะสบาย ระบายอากาศได้ดี ดูดซับเหงื่อได้ดีเยี่ยม มีความยืดหยุ่นสูง เหมาะกับสภาพอากาศร้อนของประเทศไทย การได้สวมใส่เสื้อผ้าอาภรณ์ที่เหมาะสมจะทำให้ผู้สวมใส่ได้รับรู้ถึงความสบาย ไม่อึดอัด ไม่หงุดหงิด หรือเกิดการระคายเคืองผิวจากการสวมใส่ จนนำไปสู่การเป็นโรคต่าง ๆ ตามมา เช่น โรคผิวหนัง เป็นต้น อาภรณ์หรือเสื้อผ้าที่เหมาะสม เวลาใส่แล้วรู้สึกสบายกายและใจ ไม่เกิดโรค ร่างกายแข็งแรงตามมา

2. ผลิภัณฑ์หมวกถัก เป็นการทำอาชีพเสริมในยามว่าง ทำง่าย ๆ แต่ได้ราคาสูง เป็นผลิภัณฑ์ที่ป้องกันความหนาว สร้างความอบอุ่นให้กับบริเวณศีรษะ ป้องกันน้ำค้าง น้ำหมอก และลม ซึ่งเป็นมูลเหตุทำให้เป็นไข้หวัด หากเรามีการรักษาความอบอุ่นและสวมใส่หมวกป้องกันจะทำให้ไม่ต้องเสี่ยงกับโรค

3. ผลิตภัณฑ์หน้ากากผ้า เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ทดแทนการขาดแคลนหน้ากากอนามัย หน้ากากป้องกันฝุ่น และหน้ากาก N95 ซึ่งปัจจุบันมีราคาแพง และหาซื้อยากตามท้องตลาด การใช้หน้ากากผ้าจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ประชาชนทั่วไปพอจะหาซื้อได้ในยามที่เกิดวิกฤติโรคระบาดโควิด 19 (Covid-19) ที่แพร่กระจายไปทั่วโลก จนกลายเป็นความวิตกกังวลของคนทั่วโลก การขาดแคลนหน้ากากอนามัยและราคาแพง ประชาชนไม่สามารถหามาใช้ได้ หน้ากากผ้าจึงเป็นทางเลือกที่ดีถึงแม้ว่าจะไม่สามารถป้องกันได้ 100% ก็ตาม ทางกรมแพทย์ได้ประกาศว่าหน้ากากผ้าสามารถป้องกันไวรัสได้ 20-30% ซึ่งนั่นก็ดีกว่าไม่มีอะไรป้องกัน การใส่หน้ากากผ้าจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้ที่สวมใส่รู้สึกอุ่นใจเพิ่มขึ้น และไม่เป็นผู้ร้ายในสังคมที่ทุกคนต่างใส่หน้ากากทั้งหมด

ภาพที่ 19 การเสริมสร้างสุขภาพะเชิงพุทธสมาชิกของ อ.ป.ต.แพรรากา

(3) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการสัมมาชีพ ทอผ้า ถักหมวก และหน้ากากผ้าสามารถแบ่งอธิบายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1.1 การสนับสนุนร่วมมือของชุมชน/ผู้นำชุมชน/วัด ได้รับการช่วยเหลือด้วยการร่วมมือจากท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี การทำงานส่วนท้องถิ่นที่มี การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบ้าน วัด และผู้นำชุมชน ทำให้การทำงานโครงการต่าง ๆ ผลักดันสู่ความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.2 การต้องการพัฒนาอาชีพของชุมชน เพื่อต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น พร้อมรักษาอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไว้อย่างดีเยี่ยม ทำให้คนในพื้นที่เกิดแรงกระตุ้นจนทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาหลากหลายผลิตภัณฑ์

1.3 การทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ความร่วมมือจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในครั้งนี้สามารถสร้างเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจากหน่วยงานอื่น ๆ มีการบอกข่าวโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ทราบอยู่เรื่อย ๆ ทำให้สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปนำเสนอได้อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการนำเสนอความเป็นพื้นที่ถิ่นของคนแพรงหา

2. อุปสรรค มีดังนี้

2.1 ปัญหาการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จากโครงการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรงหา เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต่อยอดจากความรู้พื้นถิ่น ซึ่งผลิตเพื่อใช้เองในครัวเรือนและขายเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาเยี่ยมเยือน แต่เมื่อผลิตจำนวนมาก ๆ ทำให้มีผลิตภัณฑ์จำนวนมากซึ่งไม่สามารถส่งขายได้หมดจึงเป็นสินค้าค้างสต็อก ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านแพรงหาไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดขนาดใหญ่ มีความรู้เฉพาะตลาด

ภายในชุมชนและระดับจังหวัด

2.2 ปัญหาต้นทุน การจัดผลิตภัณฑ์ใส่บรรจุภัณฑ์เพื่อส่งขายให้กับร้านค้าและลูกค้า ได้มีการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม สามารถตอบโจทย์กลุ่มผู้ซื้อให้เกิดความสนใจ ซึ่งทำให้เพิ่มต้นทุนในการผลิตมากขึ้น และทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ส่งขายมีราคาแพงขึ้นเช่นกัน

2.3 การไม่พร้อมเพรียงกัน การรวมกลุ่มกันในแต่ละครั้งมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกมาไม่ครบ ซึ่งเกิดจากการติดภารกิจต่าง ๆ เช่น ทำสวน ทำนา ติดประชุมหรือลงพื้นที่ของ อสม. เป็นต้น จึงทำให้การทำงานมีความล่าช้า ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

(4) ข้อเสนอจากฐานรากสู่นโยบาย

1. ผลักดันให้คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงกำหนดยุทธศาสตร์การช่วยเหลือชุมชน กำหนดเป็นคำสั่งของคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง โดยมีนโยบายชัดเจนให้คณะสงฆ์ทุกตำบลทำโครงการตามวัตถุประสงค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ทั้ง 8 ด้าน เมื่อครบรอบปีคณะสงฆ์ตำบลจะต้องส่งรายงานการดำเนินงานในแต่ละด้านเสนอคณะสงฆ์จังหวัด เพื่อทำเป็นฐานข้อมูลต่อไป

2. งบประมาณสนับสนุนการจัดโครงการ กลุ่มสมาชิกต้องการสนับสนุนต่อเนื่อง 3-5 ปี เพื่อดำเนินการต่อเนื่อง เกิดความมั่นคงและมีความยั่งยืน สามารถยืนด้วยตนเองได้และมีผลิตภัณฑ์ต่อยอดอื่น ๆ ที่เป็นรายได้

3. ควรมีผู้ศึกษาด้านธุรกิจชุมชนและการบริหารการจัดการองค์กร โดยเฉพาะการตลาดสินค้าชุมชนซึ่งประสบปัญหาหากผลิตจำนวนมาก ๆ หรือการมีรายได้มากขึ้นจากการขายผลิตภัณฑ์จะทำให้สมาชิกมีปัญหาเรื่องการแบ่งผลประโยชน์ การมีที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำจะทำให้เกิดผลดีต่อกลุ่มและสมาชิกทุก ๆ คน ทำให้การบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น

2.4 โครงการสัมมาชีพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แกงโตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย วัดหัวเตย อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง โดยการนำของพระครูประภัสร์ธรรมวาทิ ได้เล็งเห็นความสำคัญด้านอาหารเพื่อสุขภาพและกลิ่นไออาหารพื้นบ้านปักษ์ใต้ จึงได้ผุดแนวคิดการทำแกงโตปลาแห้ง น้ำพริก 5 รส และผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด โดยมีการรวมกลุ่มแม่บ้านบริเวณรอบวัดหัวเตย จำนวน 30 คน จัดทำแกงโตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส ได้แก่ น้ำพริกแมงดา น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลาร้าแห้ง น้ำพริกกุ้งเสียบ และน้ำพริกนรก เป็นผลิตภัณฑ์เน้นสุขภาพ ไม่ใส่สารกันบูด ใช้กรรมวิธีด้วยการอบแห้ง เพื่อเก็บรักษาคุณภาพอาหารได้นานขึ้น สามารถเก็บได้นานถึง 2 เดือน รสชาติของแกงโตปลาแห้งและน้ำพริกจะเน้นรสจัดจ้านแบบชาวใต้ ให้รู้สึกดื่มด่ำเหมือนกับการได้กลับมากินข้าวที่บ้าน ให้คิดถึงบรรยากาศความเป็นปักษ์ใต้ เมื่อมีแกงโตปลาและน้ำพริก สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือข้าวสวยร้อน ๆ ดังนั้น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทรายจึงได้จัดทำผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด ด้วยความเป็นพัทลุงข้าวที่ขึ้นชื่อที่สุดและปลูกได้ดีที่สุด มีแห่งเดียวในประเทศไทยก็คือข้าวสังข์หยด เป็นข้าวที่มีความอร่อยให้คุณค่าทางอาหาร เหมาะสำหรับคนรักสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง มีวิตามินบีรวมช่วยป้องกันและบรรเทาอาการอ่อนเพลีย แขน ขาไม่มีแรง ปวดกล้ามเนื้อ โรคผิวหนังบางชนิด และบำรุงสมองทำให้เจริญอาหาร

(1) องค์ความรู้

1. แกงโตปลาแห้ง

ส่วนประกอบ มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- โตปลาทุกอย่างดี $1\frac{1}{4}$ ถ้วย
- ปลาฉิ้งฉ้างแห้งป่น $1\frac{1}{2}$ ถ้วย

- ปลาโออย่างแกะเอาแต่น้ำ 2¹/₂ ถ้วย
- พริกแกงไตปลา 1 ถ้วย
- พริกชี้หนูสดสีเขียวสำหรับโขลก
- เติมน้ำพริก 1¹/₃ ถ้วย
- พริกไทยขาวคั่วสำหรับโขลก เติมน้ำพริก 1¹/₂ ช้อนโต๊ะ
- น้ำตาลปี๊บ 2 ช้อนโต๊ะ
- ใบมะกรูดซอย 1¹/₄ ถ้วย
- เม็ดมะม่วงหิมพานต์ทอดสุกสับหยาบ 1 ถ้วย
- น้ำเปล่าสำหรับต้มไตปลา 1¹/₂ ถ้วย
- ตะไคร้บุบ 4 ต้น ข่าบุบ 6 แวน
- ใบมะกรูดฉีก 5 ใบ สำหรับต้มดับกลิ่นไตปลา

ภาพที่ 20 แกงไตปลาแห้ง

วิธีทำแกงไตปลาแห้ง

นำไตปลาทุกอย่างตีมาละลายกับน้ำอัตราส่วน 1 ต่อ 1 ในหม้อ บุบข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ใส่ลงไปต้มรวมกันเพื่อดับกลิ่นคาวของไตปลา พอส่วนผสมเดือดและหอมดีแล้ว ปิดไฟ กรองเอาแต่น้ำแล้วพักไว้สักครู่เพื่อให้เศษดินที่อาจ

ติดมากับไต้ปลาตกตะกอนกันหม้อ จึงค่อย ๆ รินเอาน้ำไต้ปลาด้านบนอย่างช้า ๆ ใส่ลงกระทะ หรือบางทีอาจใช้ผ้าขาวสะอาดกรองเอาก็ได้ ยกกระทะขึ้นตั้งไฟปานกลาง ใส่พริกแกงไต้ปลาลงไปต้มด้วยกัน ใส่พริกแกง พริกชี้หนูสดสีเขียวที่โขลกแล้ว และพริกไทยขาวที่โขลกแล้ว เพิ่มลงไป

หลังจากนั้นให้ใช้ตะหลิวผัดคนไปเรื่อย ๆ รอจนน้ำมันไต้ปลาออกมาที่ผิวหน้าส่วนผสม จึงใส่น้ำตาลปีบลงไปเคี่ยวพอให้มีรสหวานตัดรสเผ็ดของพริกแกง ลองชิมดูรสชาติจะต้องมีรสชาติเค็ม เผ็ดนำหวานเล็กน้อย ใส่วัตถุดิบที่เหลือลงไป คือ เนื้อปลาฉิ่งฉ้างแห้งป่น เนื้อปลาโออย่างแกะเป็นชิ้น ๆ เม็ดมะม่วงหิมพานต์ทอดสุกสับหยาบ และใบมะกรูดซอย ลงไปแล้วผัดคุ้ยเคล้าให้เข้ากัน จนน้ำในกระทะแห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอันใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิท สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

2. น้ำพริกแมงดา

ส่วนประกอบ มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- กะปิ 1 ช้อนโต๊ะ
- แมงดานา 1 ตัว
- พริกแห้ง 10 เม็ด
- กระเทียม 1 หัว
- หอมแดง 1 หัว
- เนื้อปลาลาย (ปลาทุยี่ดี)
- น้ำปลา
- น้ำมะนาว
- น้ำตาลปีบ

ภาพที่ 21 น้ำพริกแมงดา

วิธีทำน้ำพริกแมงดา

น้ำพริกแห้งไปคั่ว ใส่เกลือลงไปเล็กน้อยเพื่อลดความแสบร้อน

นำหอมแดงและกระเทียมไปคั่วให้สุก

นำกะปิใส่ใบตองย่างไฟให้สุก

นำแมงดานำไปย่างไฟให้สุก

นำพริกแห้งคั่ว หอมแดงคั่ว กระเทียมคั่ว กะปิ แมงดาอย่างสุก และเนื้อมะเขือเทศ มาโขลกรวมกันให้ละเอียด หรือใช้เครื่องปั่นให้ละเอียดก็ได้ปรุงรสด้วย น้ำปลา น้ำตาลปีบ น้ำมะนาว แล้วชิมรสชาติตามความเหมาะสม

จากนั้นนำน้ำพริกแมงดาที่ปรุงเสร็จแล้วไปคั่วในกระทะไฟปานกลาง ใช้ตะหลิวผัดคนไปเรื่อย ๆ จนแห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอันใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิทสามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

3. น้ำพริกตาแดง

ส่วนผสม มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- พริกแห้ง 8 เม็ด
- หอมแดง 6 หัว
- กระเทียม 4 หัว
- กะปิ 1 ช้อนชา
- เนื้อปลาร้าสับ 1 ช้อนโต๊ะ
- เนื้อปลาอย่าง 4 ช้อนโต๊ะ
- น้ำตาลปี๊บ
- น้ำปลา
- มะขามเปียกและเม็ดออกสับละเอียด

ภาพที่ 22 น้ำพริกตาแดง

วิธีทำน้ำพริกตาแดง

นำพริกแห้ง หอมแดง และกระเทียม อย่างไฟ หรือใส่กระหะควักก็ได้
นำปลาร้า และ กะปิ ห่อใบตอง อย่างไฟ

นำส่วนผสมทั้งหมด ได้แก่ พริกแห้ง หอมแดง กระเทียมที่ย่างไฟ หรือคั่วเสร็จแล้ว ปลาร้า และกะปิที่ย่างไฟแล้ว มาโขลกลงในครกให้ละเอียด เข้ากัน หรือจะใช้เครื่องปั่นให้เข้ากันก็ได้

ปรุงรสด้วย น้ำปลา น้ำตาลปีบ มะขามเปียก แล้วชิมรสชาติตามความเหมาะสม

จากนั้นนำน้ำพริกตาแดงที่ปรุงเสร็จแล้วไปคั่วในกระทะไฟปานกลาง ใช้ตะหลิวผัดคนไปเรื่อย ๆ จนแห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอันใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิท สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

4. น้ำพริกปลาร้าแห้ง

ส่วนผสม มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- พริกชี้หนูแห้ง 15 เม็ด
- ปลาร้า 1 ตัว
- น้ำปลาร้าต้มสุก 1 ถ้วย
- กระเทียม 5 หัว
- หัวหอม 10 หัว
- ข่าแก่อย่างซอยละเอียด 1 ช้อนชา
- ตะไคร้ย่างซอยละเอียด 2 ช้อนชา
- เกลือป่น 1 ช้อนชา
- น้ำตาลปีบ
- น้ำมะนาว

ภาพที่ 23 น้ำพริกปลาร้าแห้ง

วิธีทำน้ำพริกปลาร้าแห้ง

นำพริกชี้หนูแห้งใส่เกลือคั่วในกระทะ

นำกระเทียม หัวหอม ข่า และตะไคร้ ย่างไฟ หรือคั่วในกระทะก็ได้

นำปลาร้าไปต้มให้สุก เทเอาน้ำอย่างเดียว

ปลาร้าอย่างกะให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ

นำข่า และตะไคร้ที่ย่างแล้วมาซอยให้ละเอียด หรือใส่เครื่องปั่นก็ได้

นำส่วนผสมทั้งหมดใส่ครกรวมกันโขลกให้ละเอียด หรือใส่เครื่องปั่น

ปรุงรสด้วย เกลือ น้ำตาลปีบ น้ำมะนาว แล้วชิมรสชาติ

จากนั้นนำน้ำพริกปลาร้าที่ปรุงเสร็จแล้วไปคั่วในกระทะไฟปานกลาง ใช้ตะหลิวผัดคนไปเรื่อย ๆ จนแห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอันใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิท สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

5. น้ำพริกกุ้งเสียบ

ส่วนประกอบ มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- กุ้งเสียบ 1 ถ้วย
- หอมแดง 10 หัว

- กระเทียม 5 หัว
- พริกชี้หนู 20 เม็ด
- กะปิเคย 1 ช้อนโต๊ะ
- น้ำตาลปีบ 1 ช้อนโต๊ะ
- น้ำมันาว 3 ช้อนโต๊ะ
- น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ

ภาพที่ 24 น้ำพริกกุ้งเสียบ

วิธีทำน้ำพริกกุ้งเสียบ

นำกะปิเคยและพริกชี้หนูใส่ลงไปในครกแล้วโขลกจนละเอียด หรือใช้เครื่องปั่นก็ได้

ใส่หอมแดงและกระเทียมซอยหยาบ โขลกให้เข้ากัน ปรงรสด้วยน้ำตาลปีบ น้ำมันาว และน้ำปลา แล้วชิมรสชาติตามความเหมาะสมของผู้ทำ

นำกุ้งเสียบใส่ลงไปนน้ำพริก คลุกเคล้าให้เข้ากัน

จากนั้นนำน้ำพริกกุ้งเสียบที่ปรุงเสร็จแล้วไปคั่วในกระทะไฟปานกลาง ใช้ตะหลิวผัดคนไปเรื่อย ๆ จนแห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอัน

ใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิท
สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

6. น้ำพริกนรก

ส่วนประกอบ มีวัตถุดิบและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

- พริกชี้หนูแห้งคั่ว 15 เม็ด
- กุ้งแห้งป่น 1 1/2 ถ้วย
- กะปิ 1 ช้อนโต๊ะ
- น้ำมันมะขามเปียก
- หอมเจียว 1 ถ้วย
- กระเทียมเจียว 1 ถ้วย
- น้ำมันงา
- น้ำตาลปี๊บ
- น้ำปลา

ภาพที่ 25 น้ำพริกนรก

วิธีทำน้ำพริกนรก

นำพริกชี้หนูแห้งคั่วโขลกให้ละเอียด หรือใช้เครื่องปั่น

นำส่วนผสมทุกอย่างยกเว้นเครื่องปรุงรสใส่ลงไปในกระทะแล้วคั่วด้วยไฟอ่อน ๆ แล้วค่อยปรุงรสชาติด้วย น้ำมะนาว น้ำมะขามเปียก น้ำตาลปี๊บ และน้ำปลา แล้วชิมรสชาติตามความเหมาะสมของผู้ทำ คั่วให้แห้งตามความเหมาะสมของผู้ทำเป็นอันใช้ได้ ปิดไฟแล้วปล่อยให้เย็นจนสนิทก่อนตักใส่กระปุกแล้วปิดฝาให้สนิท สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 2 เดือน

7. ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด

ข้าวสังข์หยดของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทรายเป็นข้าวสังข์หยดกล้อง เป็นข้าวที่สีเอาเปลือกออก โดยยังมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวอยู่ ซึ่งให้คุณค่าทางอาหารมากกว่าข้าวขัดขาว ข้าวสังข์หยดกล้องมีสีแดง-น้ำตาล โดยใช้เครื่องจักรสีข้าวกล้อง/ข้าวซ้อมมือ หรือจะใช้วิธีใส่ครกตำแล้วฝัดเอาแกลบออก

ประโยชน์ของข้าวสังข์หยด

- ได้วิตามินบีรวมช่วยป้องกันและบรรเทาอาการอ่อนเพลีย แขน ขา ไม่มีแรง ปวดกล้ามเนื้อ โรคผิวหนังบางชนิด บำรุงสมองทำให้เจริญอาหาร
- ได้วิตามินบี 1 ซึ่งถ้ากินเป็นประจำจะช่วยป้องกันโรคเหน็บชาได้
- ได้วิตามินบี 2 ป้องกันโรคปากนกกระจอก
- ได้ฟอสฟอรัส ช่วยในการเจริญเติบโตของกระดูกและฟัน
- ได้แคลเซียม ทำให้กระดูกแข็งแรง ช่วยป้องกันไม่ให้เป็นตะคริว
- ได้ทองแดง สร้างเม็ดเลือด และเฮโมโกลบิน
- ได้ธาตุเหล็ก ช่วยป้องกันโรคโลหิตจาง
- ได้ไขมัน ให้พลังงานแก่ร่างกาย ไขมันในข้าวกล้องเป็นไขมันที่ดี ไม่มีโคเรสเตอรอล

- ได้โปรตีน ช่วยเสริมสร้างส่วนที่สึกหรอ
- ได้โนอะซิน ช่วยระบบผิวหนังและเส้นประสาท และป้องกันโรคเพลากรา (โรคที่เกิดจากการขาดโนอะซิน จะมีอาการท้องเสีย ประสาทไทรโรคผิวหนัง)
- ได้คาร์โบไฮเดรต ให้พลังงานแก่ร่างกาย
- ได้กากอาหาร ข้าวกล้องมีกากอาหารมาก ซึ่งจะทำให้ท้องไม่ผูก และช่วยป้องกันมะเร็งในลำไส้อีกด้วย
- วิตามินและเกลือแร่ต่าง ๆ ในข้าวกล้องจะช่วยให้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 26 ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด

(2) การสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

ข้าวและอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทั่วไป เป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่คนขาดไม่ได้ ในแต่ละวันจะต้องกินอาหารเพื่อบำรุงร่างกายและให้พลังกำลัง การมีอาหารที่มีประโยชน์ มีคุณค่าทางอาหาร มีผลดีต่อสุขภาพ ย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนล้วนต้องการ โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้อาหารเพื่อสุขภาพเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและแสวงหา อาหารดี มีคุณประโยชน์ ให้ทั้งคุณค่าอาหารและรักษาโรคต่าง ๆ ได้ ย่อมเป็นสิ่งวิเศษของคนทั้งหลาย การควบคุมอาหารและการกินได้ เลือกกินแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์เป็นคำพูดของแพทย์ที่ให้คำแนะนำกับคนป่วย เพราะการกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์จะก่อให้เกิดโรค

สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไว้ใน โทณปากสูตรให้กับพระเจ้าปเสนทิโกศล ซึ่งได้บริโภคอาหารมากจนรู้สึกอึดอัดร่างกายรู้สึกป่วยไม่สบาย พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

“มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ
รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้แล้ว
ย่อมมีเวทนาเบาบาง
เขาย่อมแก่ช้า อายุก็ยั่งยืน”

ครั้นเมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงทำตามที่พระพุทธเจ้าแนะนำ ลดการเสวยพระกระยาหารลดลง ทำให้ทรงมีพระวรกายกระปรี้กระเปร่า มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดีขึ้นตามลำดับ และทรงหายป่วยจากโรคที่ทรงเสวยพระกระยาหารมากจนเกินไป

การทำผลิตภัณฑ์อาหารของหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณค่าทางอาหาร มีคุณประโยชน์ ดีต่อสุขภาพ โดยยึดเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาดำเนินการประยุกต์ควบคู่กับการทำอาชีพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต มี 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ซื่อสัตย์กับอาชีพ การผลิตสินค้าเพื่อขายให้แก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าลูกค้าคือผู้มีบุญคุณ ผลิตภัณฑอาหารที่จัดทำต้องมีคุณภาพ มีคุณค่าทางอาหาร มีคุณประโยชน์ ถูกสุขอนามัย รวมไปถึงความอร่อยจะต้องเหมือนกับทำรับประทานเอง ไม่มีการผสมสารกันบูด ใช้กรรมวิธีการถนอมอาหารแบบธรรมชาติ แต่ยังคงรสชาติและคุณค่าทางสารอาหารไว้ครบถ้วน

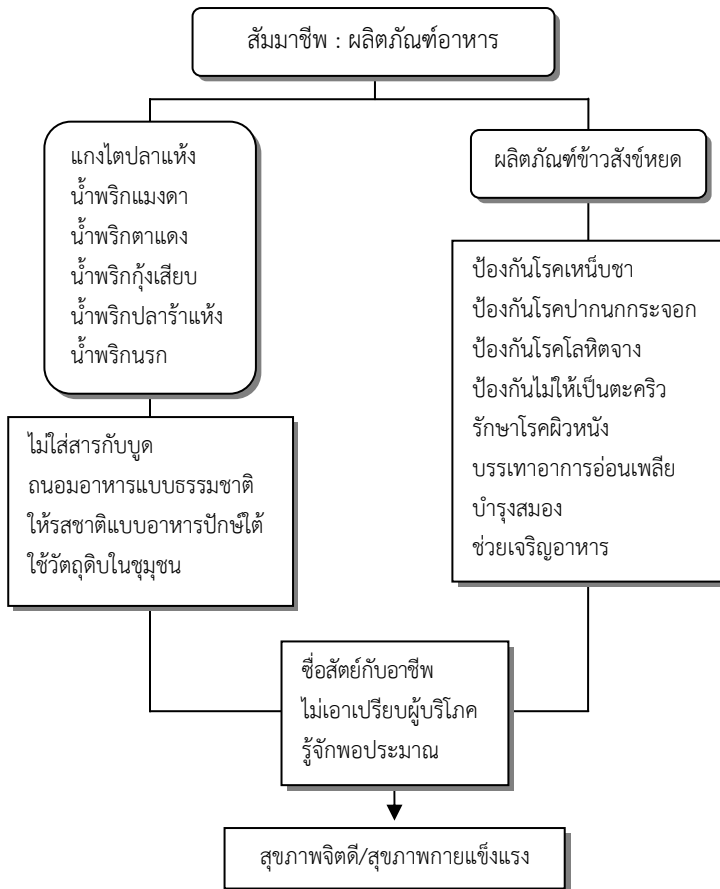

ภาพที่ 27 การรวมกลุ่มของแม่บ้านทำผลิตภัณฑอาหารเพื่อสุขภาพ

2. ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ราคาและปริมาณของสินค้าต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ราคาไม่แพงเกินไป ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ราคาเหมาะสมกับปริมาณ มีของแถมและของชำร่วยให้กับผู้บริโภค ให้ข้อมูลและคุณค่าทางอาหารกับผู้บริโภคด้วยความเป็นกันเอง ส่งสินค้าทางไปรษณีย์ให้แก่ลูกค้า ถูกต้องตามปริมาณที่สั่งซื้อและตรงเวลา ไม่โฆษณาเกินจริง ให้ลูกค้าได้สัมผัสกับรสชาติอาหารแบบใกล้ชิดได้ตามที่ใจต้องการ

3. รู้จักพอประมาณ การรับคำสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้ามากจนเกินกำลังการผลิตจะทำให้ผู้ผลิตเกิดความเครียด ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามกำหนด มีสินค้าไม่เพียงพอตามที่ต้องการ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ผลิตเสียสุขภาพจิตซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกายที่ต้องเร่งทำการผลิต หรือถ้าหากผลิตสินค้าไม่ทันจะทำให้เสียลูกค้าไปก็เป็นได้ ดังนั้น การรู้จักพอประมาณ รู้กำลังการผลิต รู้สินค้า

ในสต็อก และขายสินค้าเท่าที่มี จะทำให้ผู้ผลิตไม่เสียสุขภาพจิตและสุขภาพกายด้วย และนอกจากนั้นต้องคำนึงการนำวัตถุดิบในชุมชนที่พอหาได้มาใช้เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ด้วย (สัมภาษณ์ พระครูบูรพาภิรัตธรรมวาที)

ภาพที่ 28 การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสัมมาชีพของ อ.ป.ต. ดอนทราย

(3) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการสัมมาชีพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แกงไตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส สามารถแบ่งอธิบายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1.1 การสนับสนุนร่วมมือของชุมชน/ผู้นำชุมชน/วัด มีการให้ความร่วมมือกันของคนท้องถิ่นเป็นอย่างดี จากความสัมพันธ์แบบชนบทซึ่งสามารถขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือทั้งแรงกายแรงใจ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งวัดหัวเตยเป็นศูนย์กลางเชื่อมความสัมพันธ์และการทำกิจกรรมของคนในชุมชน

1.2 การรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้าน เป็นการรวมกลุ่มกันที่มีอยู่เดิมแล้วให้ขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างเครือข่าย รวบรวมผลผลิตข้าวสังข์หยดของชุมชนและทำการผลิตแกงไตปลาแห้ง น้ำพริก 5 รส ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมเพรียงกันและมีความสมัครใจ

1.3 การทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และส่วนท้องถิ่น ทำความร่วมมือกันจัดกิจกรรมผลักดันให้เกิดผลิตภัณฑ์ของหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย ซึ่งได้รับการตอบรับและช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนประสบความสำเร็จ ได้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและนวัตกรรมเชิงพุทธจากการทำผลิตภัณฑ์ทั้งหมด

2. อุปสรรค มีดังนี้

2.1 ปัญหาการตลาด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านในการทำการตลาดยังขาดความเชี่ยวชาญ ต้องทำการลองผิดลองถูกเพื่อหากลุ่มลูกค้าที่ให้ความสนใจ แม้ว่าจะมีผู้สั่งซื้อจากต่างประเทศเข้ามาก็ตาม แต่ยอดการสั่งซื้อยังมีจำนวนน้อย และต้องต่อสู้กับสินค้าชุมชนที่มีลักษณะเหมือนกันจากชุมชนต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2.2 ปัญหาเงินทุน การทำผลิตภัณฑ์จำนวนมาก ต้องใช้ทุนจำนวนมากเพื่อซื้อวัตถุดิบและเครื่องมือที่ทันสมัย สามารถผลิตได้จำนวนมาก ๆ ปัจจุบันยังใช้การผลิตแบบดั้งเดิม ใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่หาได้ภายในครัว ซึ่งต่อไปจำเป็นต้องหาอุปกรณ์และเครื่องมือที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตอาหารซึ่งมีความจำเป็นและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค ได้เป็นอย่างดี

2.3 ปัญหาต้นทุน การออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีสวยงามและถูกสุขอนามัย ตอบโจทย์ผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน และการหาช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น ทำให้มีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ราคาสินค้ามีราคาแพงหรือได้จำนวนผลิตภัณฑ์ที่บรรจุลดลง ยิ่งทำให้ยากต่อการต่อสู้ทางการตลาดสินค้าชุมชนในอนาคต (สัมภาษณ์ นางวารินทร์ ลิกขชาติ)

(4) ข้อเสนอจากฐานรากนโยบาย

1. รัฐควรสนับสนุนการมีที่ปรึกษาการตลาดให้กับกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทุกอำเภอ เพื่อให้กลุ่มเศรษฐกิจระดับชุมชนได้ปรึกษาเกี่ยวกับการทำการตลาด ทั้งตลาดออฟไลน์ และตลาดออนไลน์ ให้มีความรู้ความชำนาญเชี่ยวชาญการทำการตลาดสินค้าระดับชุมชน

2. หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนทุกปี เพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ และสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากแนวคิดสร้างสรรค์ของเด็กเยาวชนและคนในท้องถิ่นให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนต่อเนื่อง

3. คณะสงฆ์ระดับอำเภอควรระดมทุนงบประมาณจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ สร้างศูนย์การพัฒนาฝีมืออาชีพระดับอำเภอให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน และผู้สูงอายุ ได้ฝึกอบรมและพัฒนากการทำอาชีพเพื่อเสริมรายได้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาด้านสัมมาชีพให้กับคนในท้องถิ่น เพราะเมื่อญาติโยมมีรายได้พอจุลเจือครอบครัวได้แล้ว พระสงฆ์และสามเณรตามวัดต่าง ๆ ก็พลอยได้รับอานิสงส์ไปด้วย

3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกัน

การขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในสังคมไทยในภาคใต้ ได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน วัด โรงเรียน และชุมชน มีระบบกลไกการทำงานร่วมกัน และจับมือเป็นภาคีเครือข่ายทำกิจกรรมร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลพื้นฐานจำเป็นซึ่งกันและกัน ทำให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการได้รวดเร็ว สามารถช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ สร้างกิจกรรมให้กับเยาวชนได้เรียนรู้และฝึกฝนทั้งทางร่างกายและจิตใจ พัฒนาอาชีพและต่อยอดการทำมาหากินเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว เป็นต้น การทำงานของเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกันของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ จะแบบออกเป็นพื้นที่ของแต่ละหน่วย อ.ป.ต. ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่มีเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกันแตกต่างกันไปตามบริบทของงานและท้องถิ่น

3.1 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง

การทำงานขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง ได้มีการระดมกำลังและความคิดจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ และชุมชน ทำงานร่วมกันภายใต้ชื่อโครงการ “ธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย” การขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้มีหน่วยงานที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ประกอบไปด้วย

- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง
- คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต / คณะสงฆ์อำเภอเมืองภูเก็ต
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลอง

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประชาชนในเขตตำบลฉลอง

ภาพที่ 29 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง

กลไกการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ ได้มีการออกแบบและทำงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. ประสานงานขอความร่วมมือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลฉลอง ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต ได้ทำหนังสือติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ขอความร่วมมือและนำเสนอโครงการเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน ให้ได้รับทราบเพื่อพิจารณาเข้าร่วมโครงการ ซึ่งมีหลายหน่วยงานให้ความสนใจและตอบรับการเข้าร่วมโครงการ

2. ประชุม เชิญตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตอบรับเข้าร่วมโครงการมาประชุมที่วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งหน่วย อ.ป.ต. ฉลอง เพื่อชี้แจงแนวทางการทำงาน วัดอุทิศสงฆ์โครงการ และกลุ่มเป้าหมายที่จะลงพื้นที่ไปทำโครงการ

3. ระดมความคิด เปิดประเด็นในที่ประชุมเพื่อให้ตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยกันระดมความคิด แนวทาง วิธีการ รูปแบบการทำงาน หน้าที่การรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานจะต้องทำอย่างไรบ้าง แบ่งปันข้อมูลเชิงพื้นฐาน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. ระดมทุน คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต/คณะสงฆ์อำเภอเมืองภูเก็ต เปิดรับบริจาคสิ่งอุปโภค บริโภค และสิ่งของจำเป็น เช่น พัดลม สบู่ ยาสีฟันและแปรง ผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้ใหญ่ ข้าวสาร อาหารแห้ง เป็นต้น ส่วนหน่วยงานของภาครัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ ใช้การขอรับจากส่วนงานที่มีสำหรับกิจกรรมช่วยเหลือสังคมเอามาช่วยเหลือในโครงการนี้ และเสนอโครงการช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน ไว้ในแผนเสนอของบประมาณในปีถัดไป

5. ลงพื้นที่ ใช้ข้อมูลผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลองที่ได้ร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ตที่ได้ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลไว้ก่อนแล้ว การลงพื้นที่ช่วยผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน ใช้ธรรมะรักษาใจเป็นตัวนำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่ให้อะคิดเกี่ยวกับธรรมะ สันทนาธรรม เทศน์ให้กำลังใจ เพื่อให้ต่อสู้กับโรคร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ ตามด้วยการช่วยเหลือทางกาย การดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น การดูแลสุขภาพจิต การมอบสิ่งของเครื่องใช้สำคัญสำหรับอุปโภคและบริโภคจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย

6. ถอดบทเรียน นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มทำงานร่วมกัน จนถึงการลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมาย มาถอดบทเรียน เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาส จากการทำงานเชิงพื้นที่ทั้งหมด

7. เสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุง ร่วมกันเสนอแนวทางการปรับปรุงข้อผิดพลาดจากการทำงานแต่ละครั้ง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในการลงพื้นที่ครั้งต่อไป (สัมภาษณ์ นางสาวธัชศรีบุญญ์ ฤทธิโชติ)

3.2 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้

การทำงานขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมศิลปะโล้ะโก๊ะฉ่า เป็นวัฒนธรรมดนตรีเก่าแก่ของคนเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เพื่อรักษามรดกดนตรีให้คงอยู่ จึงได้ฟื้นฟูศิลปะโล้ะโก๊ะฉ่าขึ้นมาให้คนทั่วไปและเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ฝึกหัดเรียนรู้ และรู้จักวิถีการละเล่น ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการครั้งนี้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้
- คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต/คณะสงฆ์อำเภอกะทู้
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านกะทู้
- เทศบาลเมืองกะทู้
- ประชาชนในเขตตำบลกะทู้

กลไกการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ ได้มีการออกแบบและทำงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. ประชุมคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ให้แต่ละคนเสนอจุดเด่นหรือจุดขายของตำบลกะทู้ ซึ่งในที่ประชุมมีมติร่วมกันเป็นเอกฉันท์คือการจัดกิจกรรมรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนกะทู้ นั่นคือ “การเล่นล้อโก๊ะ หรือ ศิลปวัฒนธรรมโล้ะโก๊ะฉ่า”

2. เสนอของบประมาณ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ ได้เขียนโครงการเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต ซึ่งต่อมาได้ยื่นโครงการเสนอของบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

(สสส.) ซึ่งในขณะนั้นได้ริเริ่มฟื้นฟูการทำงานของพระสงฆ์และบทบาทของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลให้กับมาฆิยบรรพชา เพื่อช่วยเหลือประชาชน และ
สังคม ให้แพร่หลายและมีบทบาทเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

3. ทำความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ประสานงานทำหนังสือติดต่อกับ
หน่วยงานต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน มาประชุมเพื่อระดมความคิด
และแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมการดีล่อโก๊ะ ให้กับภาคี
เครือข่ายได้รับชมและรับฟัง แสดงวิธีการละเล่น การฝึกหัดการตี เป็นต้น

ภาพที่ 30 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดนตรีไล่โก๊ะฉ่า

4. สรรหาครูผู้ฝึกสอน การว่างเว้นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาหลายปี ทำให้ไม่มีครูผู้ฝึกสอนในท้องถิ่น หรือหากมีก็มีความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดให้กับ
คนรุ่นหลังได้ ดังนั้น จึงต้องสรรหาครูผู้ฝึกสอน ซึ่งได้ครูผู้ฝึกสอนจากจังหวัด
พัทลุงมาฝึกสอนให้กับเยาวชน

5. จัดหลักสูตรฝึกอบรม หน่วย อ.ป.ต. กะทู้ จัดฝึกอบรมเยาวชนและ
ผู้สนใจเรียนดีล่อโก๊ะ หลักสูตรละ 3 เดือน ฝึกทุกวันวันเสาร์-อาทิตย์ เริ่ม
ตั้งแต่ 15.00 น. - 18.00 น. สถานที่ที่ฝึกอบรมคือบริเวณลานหรือศาลาวัดกะทู้
ซึ่งผู้ฝึกจะต้องฝึกการเล่นอุปกรณ์ต่าง ๆ ขึ้นพื้นฐานให้เชี่ยวชาญ จึงนำมาตีรวม
วงกัน (สัมภาษณ์ พระครูโกวิทวินัยสาร เจ้าอาวาสวัดกะทู้)

6. ติดตามผลการฝึกอบรม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ตเป็น
แม่ข่ายในการติดตามผลการฝึกอบรมศิลปวัฒนธรรมโตะโตะผ้า มีการบันทึก
รายงานความก้าวหน้าการฝึกของเยาวชนและผู้ฝึกทั่วไป

7. ถอดบทเรียนผลกระทบการใช้เสียงจากการฝึกซ้อม นำข้อมูลต่าง ๆ
จากการดำเนินงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของการฝึกอบรมศิลปวัฒนธรรม
ดนตรีโตะโตะผ้า มาถอดบทเรียน เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาส
เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข เป็นแนวทางนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป

3.3 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา

การทำงานขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบลแพรกหา มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาอาชีพดั้งเดิมของบรรพ
บุรุษสืบทอดไว้ให้รุ่นต่อไปได้ใช้ทำมาหากิน พัฒนาอาชีพเสริมใหม่เข้ามา
มุ่งเน้นการพัฒนาสัมมาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้มีความรู้ มีอาชีพติดตัว
การขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ได้มีการจัดกิจกรรม 3 อาชีพ คือ การทอผ้า
การถักหมวก และการทำหน้ากากผ้า แบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 3 ระยะ ไม่ได้
จัดฝึกอบรมพร้อมกัน โดยการนำของพระครูวิสุทธิปริยัติคุณ ได้เอื้อเฟื้อสถานที่
ของวัด และโรงงานทอผ้าด้วยกี่กระตุกแบบชาวบ้านดั้งเดิม มีเครื่องทอผ้าแบบ
กี่กระตุกทั้งหมด 30 เครื่อง ส่วนอุปกรณ์สำหรับการถักหมวกและทำหน้ากาก
ผ้า ได้งบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรมจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.) และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การฝึกอบรม
ได้รับความสนใจจากชาวบ้านและเยาวชน มีการรวมกลุ่มกันทำสินค้า ออกแบบ
ผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าและจัดวางจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคง
ให้กับชุมชนและครอบครัว มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการ
ทำงานหลายหน่วยงาน ประกอบไปด้วย

- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกกหา
- คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง/คณะสงฆ์อำเภอควนขนุน
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแพรกกหา
- เทศบาลตำบลแพรกกหา
- โรงเรียนวัดควนแพรกกหา
- กลุ่มสตรีแม่บ้านแพรกกหา
- ประชาชนในเขตตำบลแพรกกหา

กลไกการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ ได้มีการออกแบบและทำงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. ประชุมคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกกหา ระดมความคิด แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เสนออาชีพที่เป็นต้นแบบและรูปแบบการฝึกอบรม มีการเสนอกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งในที่สุดก็ได้เลือก การพัฒนาการฝึกอบรม 2 ชนิด ได้แก่ การพัฒนาต่อยอดการทอผ้าแพรกกหา และการถักหมวก คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่วมกันเป็นเอกฉันท์ พร้อมกำชับให้เร่งดำเนินการให้เร็วที่สุดเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบัน ส่วนการฝึกอบรมการทำหน้ากากผ้า เป็นกิจกรรมที่จัดเพิ่มเติมขึ้นมาในภายหลัง สืบเนื่องจากการขาดแคลนหน้ากากอนามัยจากกรณีทั่วโลกลำเลียงเผชิญกับปัญหาไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ระบาดหนักไปทั่วโลก ทำให้หน่วย อ.ป.ต. แพรกกหา ขอความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมการทำหน้ากากผ้าอย่างเร่งด่วน พร้อมทำหน้ากากผ้าถวายพระสงฆ์ แจกฟรีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ จำนวน 5,000 ชิ้น

ภาพที่ 31 ภาคีเครือข่ายความร่วมมือสามัคคีหน่วย อ.ป.ต. แพรกหา

2. เสนอของบประมาณ หน่วย อ.ป.ต. แพรกหา ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง นำเสนอโครงการขอทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้กำกับติดตามประเมินผลและพิจารณาให้ทุนสนับสนุนกิจกรรม มีการเดินทางมานำเสนอโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) และนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินกิจกรรมโครงการที่วัดลัญจิณาราม จังหวัดภูเก็ต ซึ่งก็ได้รับทุนสนับสนุนมาดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์โครงการ

3. รวมกลุ่มสตรีแม่บ้านและผู้สนใจ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของกลุ่มสตรีแม่บ้านแพรกหา ให้สมาชิกภายในกลุ่มไปชักชวนเพื่อนบ้านที่สนใจการประกอบอาชีพทอผ้า ถักหมวก และทำหน้ากากผ้า มารวมกลุ่มกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ประสานงานให้ผู้นำชุมชนประกาศผ่านเครื่องกระจายเสียงและบอร์ดข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ เชิญชวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมอบรม นอกจากนั้นพระสงฆ์ภายในวัดก็มีการบอกกล่าวข่าวสารเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเพื่อการอบรมอาชีพให้กับประชาชนได้รับทราบ

4. ทำความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ได้รับการตอบรับทำความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการ มีการสัมมนาแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนความคิดเห็น แนวทางการทำงานร่วมกัน ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การทำงาน การขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งภาคีเครือข่ายได้ให้ความร่วมมือและ ทำกิจกรรมร่วมกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนงบประมาณ อาหาร วัสดุดิบ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรม และสถานที่ ได้เป็นอย่างดี

5. จัดกิจกรรมการฝึกอบรม การอบรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นการฝึกอบรมการถักหมวก ใช้เวลาในการฝึกอบรม 2 วัน ระหว่างวันที่ 30-31 มกราคม พ.ศ. 2563

ระยะที่ 2 เป็นการฝึกอบรมการทอผ้าแพรกหา ใช้เวลาในการฝึกอบรม 10 วัน ระหว่างวันที่ 1-10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

ระยะที่ 3 เป็นการฝึกอบรมการทำหน้ากากผ้า ใช้เวลาในการฝึกอบรม 3 วัน ระหว่างวันที่ 10-12 มีนาคม พ.ศ. 2563

6. การเลือกบรรจุภัณฑ์และโลโก้ผลิตภัณฑ์ ได้รับความอนุเคราะห์จาก พระครูวิสุทธิปริยัติคุณ เมตตาออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์สินค้าให้สอดคล้องกับ ความเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และความเป็นวัฒนธรรมของคน แพรกหา ได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งมีความรู้ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและเป็นคนแพรกหา ทำให้การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ ได้ออกมาเป็นที่ถูกใจของกลุ่มผู้อบรมและภาคีเครือข่าย

7. นำเสนอผลิตภัณฑ์และทำการตลาด นำสินค้าไปจัดนิทรรศการงาน แสดงสินค้าของจังหวัด งานแสดงสินค้าชุมชนตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น ถ่ายรูปผลิตภัณฑ์สินค้าลงเสนอขายในเพจเฟสบุ๊กของชุมชนแพรกหา ติดต่อ ร้านค้าขายส่งและสินค้าขายปลีกของชุมชนเพื่อวางสินค้าให้ผู้บริโภคที่สนใจได้ เลือกซื้อ

8. ถอดบทเรียน นำผลจากการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์สินค้าต่าง ๆ ในโครงการครั้งนี้มาถอดบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป

3.4 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย

การทำงานขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมเกี่ยวกับสัมมาชีพ เพื่อให้ประชาชนมีอาชีพทำมาหากิน สามารถหาเงินมีรายได้จนเจือจรรอบครัว การจัดกิจกรรมครั้งนี้ หน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย ได้ขับเคลื่อนโครงการภายใต้กรอบการทำงานให้ชุมชนเข้มแข็ง วัฒนธรรมอาหาร และการรักษาสุขภาพเชิงพุทธ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องอาหาร ทำอาหารเมนูแกงไตปลาแห้ง ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด และน้ำพริก 5 รส คือ น้ำพริกแมงดา น้ำพริกตาแดง น้ำพริกกุ้งเสียบ น้ำพริกปลาร้าแห้ง น้ำพริกนรก มีภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการจากหลาย ๆ หน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่

- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย
- คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง/คณะสงฆ์อำเภอปากพะยูน
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- กลุ่มสตรีแม่บ้านวัดหัวเตย
- ประชาชนในเขตตำบลดอนทราย

กลไกการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ ได้มีการออกแบบและทำงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. ประชุมคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแผนการทำงานแบบรวมกลุ่มกันทำ เน้นการ

ผลิตสินค้าที่เป็นอาหารสำเร็จรูปพร้อมเสิร์ฟ ผู้บริโภคสามารถเปิดฝาแล้วรับประทานได้เลย เน้นเรื่องรักษาสภาพ ไม่ใส่สารกันบูด ใช้วัตถุดิบที่หาได้จากชุมชน ซึ่งในที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้มีการรวมกลุ่มกันทำสินค้าที่เป็นอาหารทั้งหมด 7 ชนิด ได้แก่ แกงไตปลาแห้ง ผลิภัณฑ์ข้าวสังข์หยด น้ำพริกแมงดา น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลาร้าแห้ง น้ำพริกกุ้งเสียบ และ น้ำพริกนรก โดยให้วัดหัวเตยเป็นสถานที่จัดกิจกรรมฝึกอบรม

2. เสนอของบประมาณ หน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง ได้เขียนโครงการและนำเสนอขอทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้กำกับติดตามประเมินผลและพิจารณาให้ทุนสนับสนุนกิจกรรม มีการเดินทางมานำเสนอโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) และนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินกิจกรรมโครงการที่วัดถ้ำคูหาสวรรค์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งก็ได้รับทุนสนับสนุนมาดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์โครงการ

3. รวมกลุ่มสตรีแม่บ้านและผู้สนใจ รวบรวมผู้ที่สนใจและชักชวนแม่บ้านที่ว่างงานจากการทำการเกษตร ผนวกกับกลุ่มสตรีแม่บ้านวัดหัวเตยที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำอาหาร การทำสินค้าชุมชน หรือสินค้าโอท็อป ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันทั้งหมด 30 คน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตสินค้าเพื่อการค้าและการส่งออก นอกจากนี้ก็มีประชาชนที่สนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมอีกมากมาย

4. ให้ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย มีการติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่ายทำความตกลงร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งมีการทำความร่วมมือกันที่วัดหัวเตย ตำบลดอนทราย อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และหลังจากจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ได้ผลิตภัณท์ที่ออกแบบเรียบร้อยแล้ว ได้

นำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปร่วมงานในคราวจัดกิจกรรมสัปดาห์ของหน่วย อ.ป.ต. แพร่กา อีกครั้งหนึ่ง เพื่อสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

ภาพที่ 32 ภาพเครือข่ายความร่วมมือสัปดาห์ของหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย

5. จัดกิจกรรมการฝึกอบรม มีการจัดฝึกอบรมการทำอาหารเมนูต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอโครงการไว้ ใช้เวลาการฝึกอบรมทั้งหมด 4 วัน ระหว่างวันที่ 21-24 มกราคม พ.ศ. 2563 การอบรมแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความชื่นชอบและสนใจศึกษา แต่ละกลุ่มมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำวิธีการทำ ขั้นตอนการทำ และเคล็ดลับความอร่อยให้ทราบ โดยอุปกรณ์เครื่องครัวที่ใช้อบรมทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากวัดหัวเตย และกลุ่มสตรีแม่บ้านวัดหัวเตย วัดฤทธิสวณใหญ่เน้นการใช้วัตถุดิบจากชุมชนให้มากที่สุด ทำให้การฝึกอบรมครั้งนี้ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์และวัตถุดิบได้เป็นอย่างดี

6. การเลือกบรรจุภัณฑ์และโลโก้ผลิตภัณฑ์ เป็นขั้นตอนใช้จินตนาการ และการสังเกตความนิยมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน การเลือกบรรจุภัณฑ์และการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ได้รับการอนุเคราะห์จากพระครูประภัสร์ธรรมวาที ซึ่งเป็นผู้ออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ผลิตขึ้นมาในครั้งนี้ภายใต้เครื่องหมายการค้าของหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย และนอกจากนั้นยังเป็นผู้คัดเลือกบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้มีส่วนคัดเลือก

7. ขอใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้งจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร เป็นการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มสตรีแม่บ้านวัดหัวเตย หน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง ได้ยื่นขอใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของการผลิตอาหาร ได้รับการรับรองมีความปลอดภัย เป็นอาหารที่เน้นการรักษาสภาพ ไม่ใส่สารกันบูด เป็นต้น (สัมภาษณ์ นางนิത്യ ยิ้มศรี ประธานกลุ่มอาชีพบ้านดอน)

8. นำเสนอผลิตภัณฑ์และทำการตลาด มีการนำผลิตภัณฑ์สินค้าไปวางขายตามงานนิทรรศการต่าง ๆ งานประจำปี งานวัด ส่งขายตามร้านสะดวกซื้อในจังหวัดต่าง ๆ และต่างประเทศ โดยการจัดทำเพจเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการขายออนไลน์ และติดต่อโดยตรงกับหน่วย อ.ป.ต. ดอนทราย สินค้ามีหลากหลายขนาด แกงโตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส มีกระปุกขนาดเล็ก กระปุกขนาดกลาง และกระปุกขนาดใหญ่ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด มี 2 แบบการบรรจุภัณฑ์ คือ บรรจุภัณฑ์ด้วยสุญญากาศ และบรรจุภัณฑ์ธรรมดา ซึ่งราคาของบรรจุภัณฑ์ด้วยสุญญากาศจะราคาสูงกว่า มีทั้งขายส่งและขายปลีก

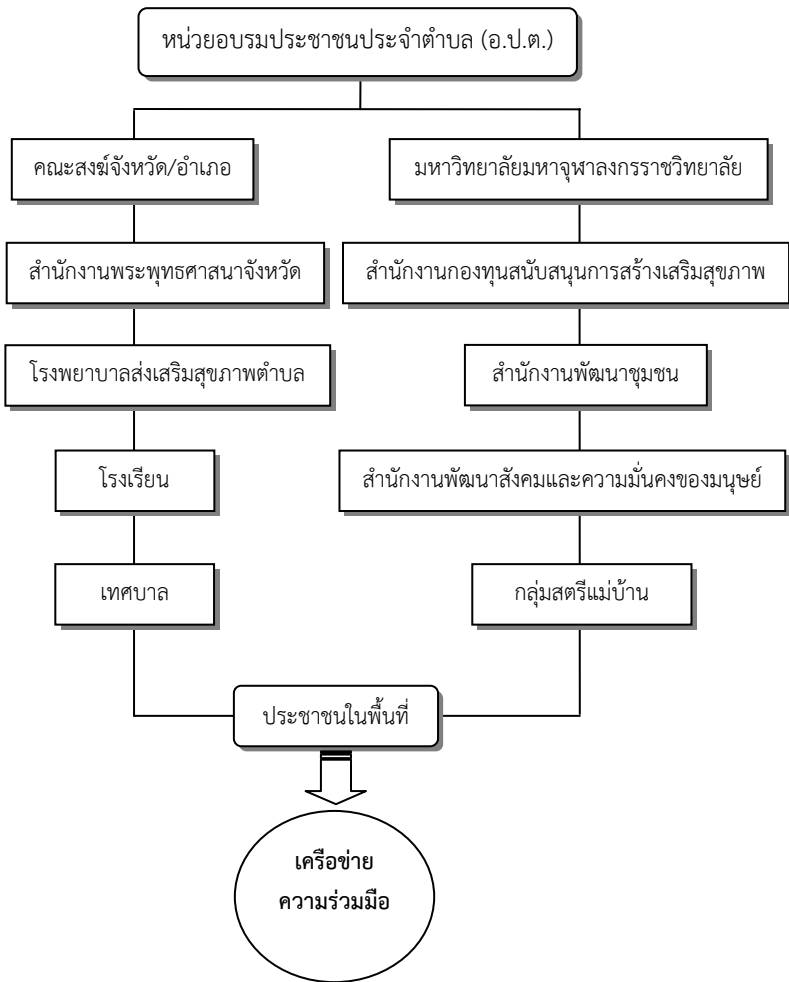
9. ถอดบทเรียน นำผลจากการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมการทำอาหารเมนูต่าง ๆ ในโครงการครั้งนี้มาถอดบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป

จากข้อมูลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกันของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ แสดงให้เห็นว่ามีการทำงานร่วมกันระหว่าง คณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีบทบาททำงานขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการให้ประสบความสำเร็จ แม้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่หน่วย อ.ป.ต. ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้จัดทำและดำเนินการจนแล้วเสร็จในปีที่ผ่านมา ๆ มาจะไม่โดดเด่น หรือมีชื่อเสียง จนขึ้นชื่อเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

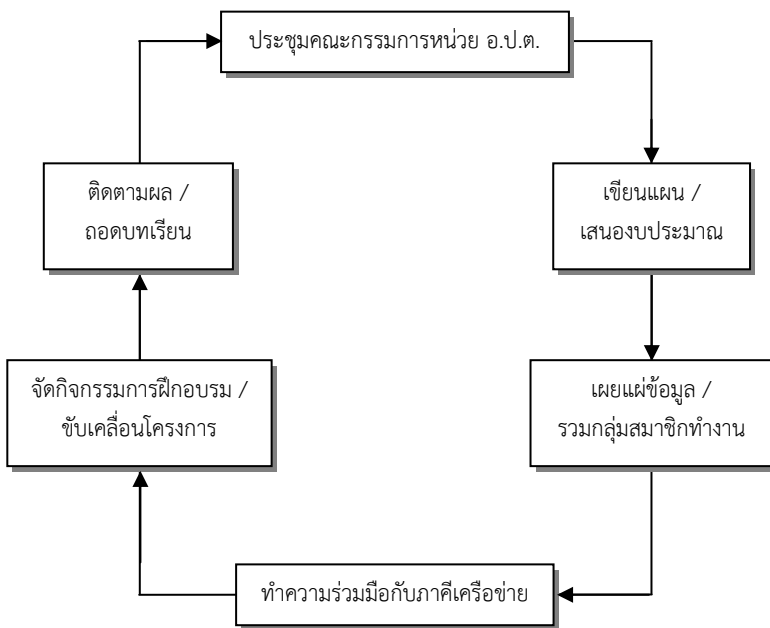

ภาพที่ 33 เครือข่ายความร่วมมือทำงานของหน่วย อ.ป.ต. ในภาคใต้

แท้จริงแล้วหน่วย อ.ป.ต. ในภาคใต้หลาย ๆ แห่ง ได้ทำกิจกรรมเพื่อประชาชนตามพันธกิจของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพและอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทีตา และสามัคคีธรรม ซึ่งแต่ละแห่งก็จะมีการจัดทำและดำเนินการมากบ้าง น้อยบ้าง ตามงบประมาณที่สามารถระดมมาได้ ซึ่งการมีผลงานโดดเด่นของหน่วย อ.ป.ต. ขึ้นอยู่กับความสามารถและวิสัยทัศน์ของประธานหน่วย หากประธานหน่วยมีความสามารถมากก็ดำเนินการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้หลากหลายและมีจุดเด่น ส่วนประธานหน่วยไหนขาดวิสัยทัศน์ก็จะดำเนินการไปได้ช้า ต้องรอการจัดสรรงบประมาณจากส่วนงานอื่น ๆ ช่วยเหลือ ทำให้การทำงานล่าช้า ไม่มีกิจกรรมที่โดดเด่นและไม่เป็นที่รู้จัก ทั้งนี้การทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังภาพที่ 34 และ ภาพที่ 35

ภาพที่ 34 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ภาพที่ 35 กลไกการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

“ภาคีเครือข่ายการทำงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคใต้”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้” คณะผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังปรากฏตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การติดตามและประเมินโครงการ

(1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 10-20 ปี จำนวน 59 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 31.72 เป็นฆราวาส (หญิง) จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 61 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.80 มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ จำนวน 136 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 73.12

(2) ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ

การประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ในสังคมปัจจุบันการจะสร้างกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรมีสถาบันศาสนาร่วมมือด้วย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คณะสงฆ์มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน และน้อยที่สุดคือ ชุมชนมีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า การทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ที่ทำงานเป็นเครือข่ายสามารถเข้าถึงสภาพปัญหาของชุมชนได้ดี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คณะสงฆ์ที่ทำการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้งานพัฒนาของคณะสงฆ์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น และน้อยที่สุดคือ คณะสงฆ์ที่ทำการกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเพียงพอ

3. ด้านกระบวนการ ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า การสนับสนุนจากเจ้าคณะปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ พระสงฆ์ที่มีความเข้าใจองค์ความรู้การพัฒนาช่วยให้เข้าใจกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากขึ้น และน้อยที่สุดคือ คณะทำงานมีการประชาสัมพันธ์โครงการเพียงใด

4. ด้านผลลัพธ์ ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถสร้างประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติเพื่อประชาชนได้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และเครือข่ายในชุมชน และน้อยที่สุดคือการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์มีส่วนต่อการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน

1.2 ถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

การถอดบทเรียนการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ และการสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ มีพื้นที่ติดตามกิจกรรมการดำเนินโครงการทั้งหมด 4 แห่ง ประกอบด้วย

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
3. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย จังหวัดพัทลุง
4. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา จังหวัดพัทลุง

(1) การพัฒนาองค์ความรู้

1. โครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย ได้พัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ติดบ้าน จากการลงพื้นที่จริงทำให้ทราบข้อมูลสุขภาวะของผู้ป่วย สภาพจิตใจ สิ่งที่เป็นกิจของสงฆ์หรือไม่ใช้กิจของสงฆ์ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย นำมาถอดบทเรียนเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อนำไปพัฒนากิจกรรมให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

2. โครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะโล๊ะโกะฉ่า ได้พัฒนาฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกะทู้ ซึ่งเป็นคนเชื้อสายจีนให้คนรุ่นหลังได้ทราบและรักษาการละเล่นไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้เรียนรู้ การตีลอโกะประกอบด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย กลอง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ โล๊ะ ไ้ การตีมี 3 จังหวะ เริ่มจากจังหวะที่ 1 จังหวะที่ 2 ต่อจังหวะที่ 3 และมาจบด้วยจังหวะที่ 1 การตีลอโกะแต่ละศาลเจ้าจะไม่เหมือนกัน

3. โครงการสัมมาชีพ ทอผ้า และทำหน้ากากผ้า ได้พัฒนาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การทอผ้าแพรรหา และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่สร้างอาชีพ สร้างรายได้ จากเวลาว่างที่ไม่ได้ทำการเกษตร เสริมทักษะฝีมือในยามว่างด้วยการถักหมวกซึ่งทำจากด้ายไหมพรม และด้วยสถานการณ์ที่ทั่วโลกประสบปัญหาการระบาดของไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ทำให้หน้ากากอนามัยขาดแคลน หน่วย อ.ป.ต. แพรรหา ได้พัฒนาต่อยอดผ้าทอแพรรหา นำมาใช้ตัดเย็บทำหน้ากากผ้า เพื่อช่วยป้องกันโรคระบาดและช่วยเหลือเยียวยาการขาดแคลนหน้ากากอนามัย

4. โครงการสัมมาชีพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แกงโตปลาแห้ง น้ำพริก 5 รส ได้พัฒนาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นเรื่องอาหารปักษ์ใต้ ความเป็นคนภาคใต้ ทำให้การได้รับชิมรสชาติชวนให้คิดถึงบ้าน พัฒนาข้าวสังข์หยดที่สามารถปลูกได้ผลผลิตดีที่สุดในประเทศไทยและเป็นข้าวสายพันธุ์ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดพัทลุง มีคุณประโยชน์ต่อผู้ที่ชอบรักษาสุขภาพ ผสมผสานกับอาหารปักษ์ใต้ที่ขึ้นชื่อคือแกงโตปลาแห้ง และน้ำพริก 5 รส (แห้ง) ที่เน้นการรักษาสุขภาพ ไม่ใส่สารกันบูด ผลิตด้วยกระบวนการคั่วให้แห้ง เพื่อให้เก็บไว้ได้นาน พร้อมรับประทานร่วมกับข้าวสังข์หยด ซึ่งเหมาะกับผู้ที่รักสุขภาพได้เป็นอย่างดี

(2) การสร้างนวัตกรรมสุขภาวะเชิงพุทธ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ 4 แห่ง ได้ขับเคลื่อนโครงการร่วมกับภาคีเครือข่ายการทำงานจากหลายหน่วยงาน ทำงานร่วมกันตามความถนัดและความชำนาญเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเอง โดยมีพระสงฆ์ในพื้นที่ได้นำธรรมะที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้เพื่อการขับเคลื่อนโครงการให้เกิดสุขภาวะเชิงพุทธตามวัตถุประสงค์กิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ใช้หลักธรรมที่ชาวบ้านเข้าใจง่ายเพื่อใช้รักษาสุขภาพจิตใจ

เพื่อให้มีกำลังใจต่อสู้กับโรคร้ายที่กำลังเผชิญและต่อสู้อยู่ในขณะนี้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจมีความเข้มแข็ง แข็งแรง หลักสำคัญในการปฏิบัติตนของผู้ป่วยติดเตียงและคนแก่ติดบ้าน พระสงฆ์ท่านได้แนะนำสิ่งที่ควรพึงกระทำ 5 อย่าง ได้แก่ อย่าเสียเวลาระลึกความหลัง สวดมนต์แผ่เมตตา รู้คุณค่าชีวิตที่แท้จริง ชีวิตคือธรรมชาติ และทำใจให้เป็นสุข

2. โครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะโล๊ะโกะฉ่า ทำงานด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรม ใช้การเล่นดนตรีเพื่อรักษาสุขภาพหรือดนตรีบำบัด มีรูปแบบการรักษาสุขภาพตามแบบวิถีพุทธ 2 รูปแบบ คือ

2.1 การบริหารร่างกาย ฝึกการใช้อุปกรณ์โดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ให้มีการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะส่วนแขนและส่วนบ่าไหล่

2.2 การทำสมาธิ ฝึกจิตให้เป็นสมาธิ สามารถสังกายให้ตีตนตรึงตามใจปรารถนา เข้ากับทำนอง จังหวะ ทำทางการแสดง

3. โครงการสัมมาชีพ ทอผ้า และทำหน้ากากผ้า ทำงานด้านสัมมาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสืบสานอาชีพถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไป ได้นำหลักธรรมส่งเสริมสัมมาชีพ คือ “สัมมาอาชีพ” คือ การเลี้ยงชีพชอบ มุ่งทำอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เว้นจากการทำอาชีพทุจริต ได้แก่ การค้าขายอาวุธ การค้าขายมนุษย์ การค้าขายสัตว์เป็น การค้าขายน้ำเมา และการค้าขายยาพิษ ผ้าทอแพรรหาเป็นผ้าฝ้ายมีความยืดหยุ่นสูง เหมาะกับสภาพอากาศประเทศไทย สวมใส่แล้วมีความสบายกายและใจ หมวกไหมพรมถักช่วยสร้างความอบอุ่นบริเวณศีรษะ ป้องกันน้ำค้าง น้ำหมอก และลม หน้ากากผ้าใช้ทดแทนหน้ากากอนามัย ป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19 (Covid-19) และฝุ่นละออง PM 2.5

4. โครงการสัมมาชีพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แกงโตปลาแห้ง น้ำพริก 5รส ทำงานด้านสัมมาชีพ ใช้อาหารพื้นบ้านปักษ์ใต้พัฒนาเพื่อเป็นอาหารสำหรับคนรักสุขภาพ ตระหนักถึงสำคัญของคุณค่าทางอาหาร คุณประโยชน์ของ

อาหาร และดีต่อสุขภาพ นำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อ
ผู้บริโภคและผู้ผลิต คือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และรู้จัก
พอประมาณ

(3) ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค

1. โครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย

ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

- 1) การมีความสัมพันธ์และผูกพันกับชุมชน มีความรู้จักคุ้นเคย
- 2) การทำงานเชิงพื้นที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- 3) การช่วยเหลือแบ่งปันข้อมูลและสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน

ของภาคีเครือข่าย

อุปสรรค มีดังนี้

1) สภาพแวดล้อมของชุมชน พื้นที่อยู่นอกเทศบาล การเข้าถึง
กลุ่มเป้าหมายมีความยากลำบาก

2) การทำงานเชิงพื้นที่ที่มีความไม่พร้อมเพรียงกันของภาคี
เครือข่ายการทำงาน บางหน่วยงานติดประชุมชมบ้าง ติดกิจกรรมอื่น ๆ บ้าง

3) ขาดงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่อง

2. โครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะไล่เกเร

ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1) หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อการฝึกซ้อมดนตรีมีความต่อเนื่อง

2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้ฝึกสอนมีความชำนาญ มีความ
เชี่ยวชาญทักษะการฝึกฝนให้กับเด็กเยาวชนได้ดี

3) การให้ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย อนุเคราะห์เอื้อเพื่อสิ่ง
สนับสนุนการฝึกซ้อมตามความเหมาะสม

อุปสรรค มีดังนี้

1) ขาดงบประมาณสนับสนุนซื้อเครื่องดนตรีให้เพียงพอต่อการฝึกซ้อมของเด็กเยาวชนที่เข้าร่วมฝึกอบรม

2) มลพิษทางเสียงจากการฝึกซ้อมทำให้บ้านเรือนที่อยู่รอบข้างได้รับผลกระทบ

3) การแยกฝึกซ้อมเมื่อตีรวมกันเป็นวงหรือทิมจะขาดความพร้อมเพียง ตีจังหวะไม่เข้ากัน

3. โครงการสัมมนาชีพ ทอผ้า และทำหน้ากากผ้า

ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1) ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือร่วมมือกันของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และคณะสงฆ์

2) การต้องการต่อยอดพัฒนาอาชีพชุมชนของบรรพบุรุษ

3) การทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย

อุปสรรค มีดังนี้

1) ขาดความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ด้านการตลาด

2) ต้นทุนการผลิตมากขึ้นทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น

3) การรวมกลุ่มไม่พร้อมเพรียงกันซึ่งเกิดจากติดภาระหน้าที่

4. โครงการสัมมนาชีพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แกงโตปลาแห้ง ฯ

ปัจจัยความสำเร็จ มีดังนี้

1) การสนับสนุนร่วมมือของชุมชน/ผู้นำชุมชน/วัด

2) ความพร้อมเพรียงและความสามัคคีของกลุ่มสตรีแม่บ้าน

3) การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

อุปสรรค มีดังนี้

- 1) ขาดความรู้ด้านการตลาด
- 2) ใช้เงินทุนสูงในการลงทุนวัตถุดิบและเครื่องมือทันสมัย
- 3) ต้นทุนบรรจุภัณฑ์มีราคาสูงทำให้ผลิตภัณฑ์ราคาแพง

(4) ข้อเสนอจากฐานรากสู่นโยบาย

1. โครงการธรรมะรักษาใจ เยี่ยมคนไข้ ให้กำลังใจคนป่วย

1.1 ผลักดันโครงการสู่นโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต โดยกำหนดยุทธศาสตร์ให้คณะสงฆ์ทุกตำบลในจังหวัดภูเก็ต

1.2 การจัดทำฐานข้อมูลการช่วยเหลือสังคมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลประจำปี

1.3 จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อเนื่องเพื่อให้งานไม่สะดุด สามารถดำเนินการได้ราบรื่น

2. โครงการวัฒนธรรมดนตรี ศิลปะโล๊ะเก๊ะฉ่า

1.1 สนับสนุนครูภูมิปัญญาศิลปะโล๊ะเก๊ะฉ่า เปิดพื้นที่สาธารณะให้เด็กเยาวชนได้ทำกิจกรรมมากขึ้น

1.2 ผลักดันการสร้างแหล่งเรียนรู้และการจัดทำข้อมูล

1.3 สนับสนุนงบประมาณสำหรับฟื้นฟูและพัฒนาศิลปะท้องถิ่น

3. โครงการสัมมาชีพ ทอผ้า และทำหน้ากากผ้า

1.1 ผลักดันให้คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงกำหนดยุทธศาสตร์และวางนโยบายการช่วยเหลือชุมชน

1.2 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมต่อเนื่อง 3-5 ปี เพื่อความต่อเนื่อง เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

1.3 ควรมีผู้ปฎิบัติด้านธุรกิจชุมชนและการบริหารจัดการองค์กรคอยให้คำปรึกษาแนะนำ

4. โครงการสัมมาชีพ ผลិតภัณฑ์ข้าวสังข์หยด แง่โตปลาแห้ง ฯ

1.1 รัฐควรถวายสนับสนุนการมีที่ปรึกษาการตลาดให้กับกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทุกอำเภอ

1.2 หน่วยงานของรัฐควรถวายสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนทุกปี เพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์

1.3 คณะสงฆ์ระดับอำเภอควรระดมทุนงบประมาณจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ สร้างศูนย์การพัฒนาฝีมืออาชีพระดับอำเภอให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน และผู้สูงอายุ

1.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกัน

การขับเคลื่อนโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาคใต้ ได้มีการร่วมมือทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นให้กันและกัน ทำความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่าย ส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ พัฒนาศิลปวัฒนธรรม พัฒนาอาชีพ ต่อยอดการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว สนับสนุนด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม สาธารณสงเคราะห์ และสัมมาชีพ โดยมีเครือข่ายความร่วมมือทำงานขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
6. สำนักงานพัฒนาชุมชน
7. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

8. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

9. เทศบาล

10. โรงเรียน

11. กลุ่มสตรีแม่บ้าน

12. ประชาชนในพื้นที่

กลไกการทำงานร่วมกันของเครือข่ายความร่วมมือทำงานร่วมกัน ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ ทำความเข้าใจร่วมกัน ออกแบบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งพอจะสรุปโดยรวมของกลไกการทำงานร่วมกัน ดังนี้

1. ประชุมคณะกรรมการประจำหน่วย อ.ป.ต.

2. ประสานงานขอความร่วมมือ

3. เสนอของบประมาณ

4. รวบรวมสมาชิก และกลุ่มผู้สนใจร่วมทำกิจกรรม

5. ประชุมระดมความคิด ทำความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายการทำงาน

6. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

7. นำเสนอผลงานที่ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว

8. ถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้” โดยใช้รูปแบบการประเมิน
แบบชิปป์โมเดล การถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายความ
ร่วมมือและกลไกการทำงานร่วมกัน พบว่า การประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วน
ร่วมต่อกิจกรรมของโครงการฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผล
การศึกษาของ ยอดเยี่ยม สอนเฉลิม (2552) ในการประเมินโครงการโรงเรียน
ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้านปากหว่า
ซึ่งพบว่าครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการ
โรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ตามแนวสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้าน
ปากหว่า 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ
และด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการพัฒนาองค์ความรู้จาก
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ ได้แก่ ผ้าทอแพรงหา แกงไตปลาแห้ง น้ำพริก
5 รส สร้างอาชีพ สร้างรายได้จุลเจือครอบครัว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ
ธนิดา ผาติเสนะ และ จิตติมา โพธิ์ชัย (2562: 51-52) ในการจัดการความรู้ปัญญา
ท้องถิ่นด้านอาหารสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน และ
คุณค่าผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัด
นครราชสีมา ซึ่งพบว่า ชุมชนมีศักยภาพหลายด้าน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหาร
พื้นบ้าน เช่น หม่าหมู หม่าเนื้อ ไส้กรอก ผัดหมี่โคราชกึ่งสำเร็จรูป ผักพื้นบ้าน
ปลอดสารพิษ โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ปัญญาปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร
ในชุมชนสู่ตลาด มีการใช้ศิลปะและวัฒนธรรมทางดนตรีเพื่อรักษาสุขภาพ เป็น
การบริหารร่างกายและการทำสมาธิ ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วย
เยียวยารักษาสภาพจิตใจ ทำให้สภาพจิตใจเข้มแข็งซึ่งมีผลต่อสภาพร่างกายที่
แข็งแรงอีกด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ (2560:

85-88) ซึ่งพบว่า การสร้างสุขภาวะตามวิถีพุทธเป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงทั้งทางร่างกาย จิตใจและปัญญา เพื่อให้เกิดความสุขภาวะที่ยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นการสร้างความสุขที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง ชุมชนและสังคม มีส่วนประกอบ 2 อย่าง คือ คุณค่า และความเชื่อ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาสังเวช จนทโสภี (2556: 160-163) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า สุขภาวะผู้สูงอายุ มี 3 ลักษณะ คือ 1) สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มีโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิต เป็นลม โรคเกี่ยวกับกระดูก เป็นต้น 2) สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น ขาดการติดต่อ ขาดความมีสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงและผู้คนรอบข้าง ไม่มีกิจกรรมทำ ทำให้เกิดปัญหาทางร่างกายและจิตใจ 3) สุขภาวะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ มีอาการซึมเศร้า มีอาการซึมเศร้า และท้อแท้ มีการเน้นการผลิตสินค้าที่ส่งเสริมสุขภาพ ผลิตภัณฑ์รักษาสุขภาพ นำหลักการเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ สาธารณสงเคราะห์ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ตามพันธกิจของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ควรทำ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพจิตใจแข็งแรง ทำให้ร่างกายแข็งแรง และจะทำให้มีอายุยืนไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนได้ง่าย มีภูมิคุ้มกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูสิริรัตนานวัตร และคณะ (2559: 135-142) ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งพบว่า ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีคำสำคัญว่า “ความไม่มีโรคเป็นลาอันประเสริฐ” และพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อสุขภาวะของพระภิกษุไว้ 4 ประการ คือ การดูแลสุขภาวะทางกาย การดูแลสุขภาวะทางจิต การดูแลสุขภาวะทางปัญญา และการดูแลสุขภาวะทางสังคม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้องการความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ ในการทำงานชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล รวบรวมสถิติ และปัญหาของชุมชน

2) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต้องการงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับซื้อเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

3) ชุมชนต้องการผู้นำทางสังคมและจิตใจ พระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจะต้องทำงานร่วมกับชุมชน และแก้ไขปัญหาทั้งทางสังคมและจิตใจควบคู่กัน

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการติดตามผลการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการ มีความต่อเนื่องทำงานเชิงรุกและลงพื้นที่ชุมชน

2) ควรศึกษาความต่อเนื่องกิจกรรมของโครงการ ที่ได้เกิดการพัฒนาและความยั่งยืนต่อชุมชน

“ธรรมะรักษาใจ กำลังใจที่พระสงฆ์ให้คืนกับชาวบ้าน”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกษณี มหาวิรุฬห์. (2546). *แนวคิดการบริหารแบบ Balanced Scorecard*.

วารสารจดหมายข่าว สป.มท., 16(115), 28-33.

กองพุทธศาสนาสถาน. (2562). สำนักงานศาสนสมบัติ ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม

พ.ศ. 2562. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2563. จาก [http://www3.onab.go.th/](http://www3.onab.go.th/wp-content/uploads/2018/09/TotalSummaryReport31012019.pdf)

[wp-content/uploads/2018/09/TotalSummaryReport31012019.pdf/](http://www3.onab.go.th/wp-content/uploads/2018/09/TotalSummaryReport31012019.pdf)

คู่มือการฝึกอบรมการถักหมวก วัดควนแพรงหา. (2562).

คู่มือการฝึกอบรมการทอผ้า วัดควนแพรงหา. (2562).

คู่มือการฝึกอบรมการทำหน้ากากผ้า วัดควนแพรงหา. (2562).

ณัฐพงษ์ สกลเลี้ยว. (2553). จาก “ทุนนิยมโดยรัฐ” สู่ “รัฐทุนนิยม” ความ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม กับการเมืองไทยภายหลังสงคราม

โลกครั้งที่ 2. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, 13(2), 2.

ธนิดา ผาติเสนะ และ จิตติมา โพธิ์ชัย. (2562). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญา*

ท้องถิ่นด้านอาหารสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน

และคุณค่าผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน

จังหวัดนครราชสีมา (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครราชสีมา.

นภา นวลเฟื่อน. (2551). *การเสริมสร้างสุขภาพ*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563.

จาก <https://www.thaihealth.or.th/blog/myblog/60/E0B8992/>

- นริชา มหาพรหม. (2553). การจัดการความรู้กองทุนชุมชน และธุรกิจชุมชนของหมู่บ้านจำรุง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยอง. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://www.codi.or.th/downloads/Research/Research13.pdf>
- ประภัสสร ทองยี่นดี. (2558). แนวคิดการจัดการความรู้. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2563. จาก [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-59\(500\)/page3-2-59\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-59(500)/page3-2-59(500).html)
- ประสิทธิ์ สระทอง. (2560). บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 938-939.
- พรธิตา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้ “แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการความรู้”. กรุงเทพฯ ฯ: ธรรมการพิมพ์.
- พรภัทร อินทรพรพัฒน์. (2562). คลังความรู้ เรื่อง “การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM)”. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://drive.google.com/file/d/1Tpzyzu4ANd91I8b-aWyJ2EIHRFyci-av/view/>
- พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโน และ พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์. (2559). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขในชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*. 4(ฉบับพิเศษ), 87.
- พระครูสิริรัตนาวุธ และคณะ. (2559). *แนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรตามแนวพุทธจิตวิทยา* (รายงานผลการวิจัย). ออยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *สุขภาวะองค์กรตามแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- พระมหาสังเวช จันทโสภี. (2556). *การจัดการเรียนรู้ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวพุทธศาสนา* (รายงานผลการวิจัย). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสากล สุภรเมธี. (2558). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามแนวพุทธปรัชญา. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูธร*, 4(2), 355.
- ภิรมย์ กมลรัตนกุล และ วิโรจน์ เจียมจรัสรังษี. (2549). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “สุขภาวะ” และการสร้างเสริมสุขภาพ. *บทความพิเศษ Chula Med J*, 50(5), 44-51.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยอดเยี่ยม สอนเฉลิม. (2552). *รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนบ้านปากหว้า* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ ฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ ฯ: อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- เรืองวิทย์ ลิ้มปนาท. (2537). *บทบาทของรัฐในระบบทุนนิยมของไทย (พ.ศ. 2475-2500)* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลาวัลย์ สุขยิ่ง. (2550). *การจัดการความรู้ในองค์กร กรณีศึกษา : หน่วยงานธุรกิจ CDMA บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก Library1.nida.ac.th/termpaper5/hrd/2550/19226.pdf

- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM)*.
สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/283108/>
- สมจันท์ ศรีปรีชยานนท์. (2560). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้าง
สุขภาวะชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดลำปาง* (รายงานผลการวิจัย).
อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพ
แห่งชาติ พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ ฯ: สหพัฒนไพศาล.
_____. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550*. นนทบุรี:
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2559). *โครงการจัดทำ
แผนพัฒนามาตรฐานด้านการจัดระบบการจราจรในเมืองภูมิภาค*.
สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://www.otp.go.th/index.php/post/view?id=1293/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *ข้อมูลทะเบียนวัด ณ เดือนมกราคม พ.ศ.
2562*. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://www3.onab.go.th/2019/02/12/wattotalsummaryreport31012562/>
_____. *หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (30 กันยายน 2555)*. สืบค้น
1 กุมภาพันธ์ 2563. <http://www.onab.go.th/>
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *คู่มือ
การจัดการความรู้ของชุมชนพร้อมวีดีโอซีดี (Video CD)*. กรุงเทพฯ ฯ:
กรมการพัฒนาชุมชน.

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. (2559). *คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชนพร้อมวีดีโอซีดี (Video-CD)*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก [http://korat.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/22/2017/07/คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน.pdf/](http://korat.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/22/2017/07/คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน.pdf)

สุรเกียรติ์ อาชานุกาพ. (2550). *การสร้างเสริมสุขภาพ: แนวคิด หลักการและบทเรียนของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

เสาวณิต จุลวงศ์. (2561). ทฤษฎีวิพากษ์ในวรรณกรรมไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 12.

อภิชาติ ไจอารีย์. (2557). รูปแบบการจัดการความรู้มีปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 4(2), 244.

อาภาพร เผ่าวัฒนา และคณะ. (2554). *การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน: การประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.

เอกสารประกอบการเล่นล้อโก๊ะ วัดกะทู้. (2562).

เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวลภาพกิจกรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแพรกหา (2562).

เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวลภาพกิจกรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกะทู้. (2562).

เอกสารสรุปผลการดำเนินงานและประมวลภาพกิจกรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดอนทราย. (2562).

เอกสารสรุปผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลถลอง วัดถ้ำภูวนาราม. (2562).

ภาษาไทย

- Elias M. Awad and Hassan M. Ghaziri. (2004). *Knowledge Management*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Elias M. Awad and Hassan M. Ghaziri. (2008). *Knowledge Management*. (2nd edition). Delhi: Dorling Kindersley.
- Kemm, J. & Close, A. (1995). *Health Promotion Theory and Practice*. London: Mac Millian Press.
- Pender, N.J., Murdaugh. CL., & Parsons, MA. (2011). *Health Promotion in Nursing Practice*. (4rd edition). USA: Appleton & Lange.
- Robert S. Kaplan and David P. Norton. (1996). *The Balanced Scorecard : Translating Strategies into Action*. Boston: Harvard Business School Press.
- Stufflebeam, D.L. (2003). *The CIPP model for evaluation, in T. Kellaghan and D.L. Stufflebeam*. Netherland: Kluwer Academic Publishers.
- Tone, K. & Tilford, S. (1994). *Health Education Effectiveness, efficiency, and equity*. (2nd edition). London: Chapman-Hall.
- World Health Organization. (1998). *WHO's Global Healthy Work Approach*. Geneva: WHO.

สัมภาษณ์

นางนิตย์ ยิ้มศรี. ประธานกลุ่มอาชีพบ้านดอน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง.

(23 มกราคม 2563). สัมภาษณ์.

นางพิมพ์วิรัชย์ รอดจิตต์. ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต. (14

กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.

นางวารินทร์ สิกขชาติ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพัทลุง. (30

มกราคม 2563). สัมภาษณ์.

นางสาวรัชศรีบุญ ฤทธิโชติ. ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต. (24 กุมภาพันธ์ 2563).

สัมภาษณ์.

พระครูโกวิทวินัยสาร. เจ้าอาวาสวัดกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต. (14 กุมภาพันธ์

2563). สัมภาษณ์.

พระครูประภัสร์ธรรมวาที. เจ้าอาวาสวัดหัวเตย อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง.

(23 มกราคม 2563). สัมภาษณ์.

พระครูเมตตาภิรม. เจ้าคณะจังหวัดภูเก็ต. (24 กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.

พระครูวิสุทธิปริยัติคุณ. เจ้าอาวาสวัดควนแพรกหา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง.

(30 มกราคม 2563). สัมภาษณ์.

พระภูบริขันธ์ อนุทมนโม. กรรมการหน่วย อ.ป.ต. กะทู้ จังหวัดภูเก็ต. (14 กุมภาพันธ์

2563). สัมภาษณ์.

พระสมุห์สมพร ญาณวุฑฒ. กรรมการหน่วย อ.ป.ต. ฉลอง จังหวัดภูเก็ต. (24

กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

รหัสแบบสอบถาม □□□□

แบบสอบถามโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรม

ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย ซึ่งคำถามในแบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น สมาชิกในหมู่บ้านที่มาร่วมกิจกรรม ผู้ทำกิจกรรม หรือ ประชาชนทั่วไป ต่อกิจกรรมของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวท่าน และความคิดเห็นต่าง ๆ ทางโครงการฯ จะเก็บไว้เป็นความลับและใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความกรุณาตอบแบบสอบถาม

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธ

ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกรายละเอียดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. อายุ ☐ 1) 10 – 20 ปี ☐ 2) 21 – 30 ปี ☐ 3) 31 – 40 ปี
☐ 4) 41 – 50 ปี ☐ 5) 51 – 60 ปี ☐ 6) 61 ปีขึ้นไป

2. สถานภาพ ☐ 1) พระสงฆ์ ☐ 2) ขมาวาส ☐ ชาย ☐ หญิง

3. ระดับการศึกษาที่สำเร็จ

- ☐ 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ 2) ประถมศึกษา
☐ 3) มัธยมศึกษา ☐ 4) อาชีวศึกษา/อนุปริญญา
☐ 5) ปริญญาตรี ☐ 6) ปริญญาโท
☐ 7) ปริญญาเอก ☐ 8) อื่น ๆ โปรดระบุ

4. บทบาทหน้าที่ในกิจกรรมครั้งนี้

- ☐ 1) ผู้จัดกิจกรรม ☐ 2) ภาคิ์เครือข่าย
☐ 3) ผู้เข้าร่วม ☐ 4) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโครงการเสริมสร้าง
 สุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)
 ในสังคมไทย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
 มากที่สุด โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

- 1 หมายถึง น้อยที่สุด
- 2 หมายถึง น้อย
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 4 หมายถึง มาก
- 5 หมายถึง มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม						
A1	คณะสงฆ์ในชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน					
A2	คณะสงฆ์มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน					
A3	ชุมชนมีปัญหาที่ต้องการความร่วมมือในรูปแบบของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา					
A4	องค์ความรู้หรือหลักการพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน					

ข้อ	รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
A5	ในสังคมปัจจุบัน การจะสร้างกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรมีสถาบันศาสนาร่วมมือด้วย					
การประเมินปัจจัยนำเข้า						
B1	การทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ที่ทำงานเป็นเครือข่ายสามารถเข้าถึงสภาพปัญหาของชุมชนได้ดี					
B2	การมีงบประมาณสนับสนุนให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หรือพระสงฆ์ทำกิจกรรมการพัฒนา ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในเครือข่ายพัฒนาภายในชุมชนยิ่งขึ้น					
B3	คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเพียงพอ					
B4	คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมศรัทธาและแก้ไขปัญหาชุมชนให้ดีขึ้น					

ข้อ	รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
B5	การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้งานพัฒนาของคณะ สงฆ์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น					
การประเมินกระบวนการ						
C1	คณะทำงานมีการประชาสัมพันธ์ โครงการเพียงพอ					
C2	การมีส่วนร่วมของหน่วยราชการหรือ ภาคประชาสังคม มีส่วนต่อการ สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาของ คณะสงฆ์					
C3	พระสงฆ์รุ่นใหม่ช่วยให้การทำ กิจกรรมการพัฒนาเข้าถึงประชาชน เพียงพอ					
C4	พระสงฆ์ที่มีความเข้าใจองค์ความรู้ การพัฒนาช่วยให้เข้าใจกิจกรรม พัฒนาชุมชนมากขึ้น					
C5	การสนับสนุนจากเจ้าคณะปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการ พัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบ ความสำเร็จ					

ข้อ	รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
C6	การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนในการวางแผนกำหนดกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ					
การประเมินผลผลิต						
D1	การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์มีส่วนต่อการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน					
D2	การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์กระตุ้นการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภายในชุมชน					
D3	หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และเครือข่ายในชุมชน					
D4	หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถสร้างประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติเพื่อประชาชนได้					

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

โครงสร้างทีมงานวิจัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
ที่ปรึกษา

พระปลัดสุวัฒน์วชิรคุณ
ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
ที่ปรึกษา

พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.
หัวหน้าโครงการวิจัย

ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาต
นักวิจัย

ดร.สุวัฒน์ รักขันโท
นักวิจัย

ดร.สุภาภรณ์ ไสภา
นักวิจัย

ดร.สุขอุษา นุ่นทอง
นักวิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล พระคมสัน เจริญวงศ์, ผศ.
การศึกษา น.ธ.เอก, พธ.บ. (เศรษฐศาสตร์),
ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย

1. หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2557)
2. กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2559)
3. การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2560)
4. การผสานกลไกทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน, สกว. (2560)
5. การขับเคลื่อนโครงการสังคมพัฒนาวิชชาลัย พระนักพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์, สสส. (2560)
6. ดุลยภาพชุมชนสู่ภาวะการพัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงของชุมชนด้วยหลักเบญจศีล, สสส. (2561)

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

การศึกษา น.ธ.เอก, ปธ.3, พธ.บ. (สังคมศึกษา)

ศศ.ม. (การพัฒนาสังคม)

พธ.ด. (การพัฒนาสังคม)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผลงานวิจัย

1. โครงการชุดคลองเปียงน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมตัวเมืองนครศรีธรรมราชกับการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อหาทางออกร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, สกว. (2563)

2. การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุเด่นใต้, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2563)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, (2559)

4. ความพึงพอใจของนิสิตปีต่อประสิทธิภาพการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2559)

5. ความพึงพอใจของนิสิตปีต่อประสิทธิภาพการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2560)

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ดร.สุวัฒน์ รักขันโท

การศึกษา พธ.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา)

ปว.ค. (หลักสูตรและการสอน)

ศศม. (ศาสนาเปรียบเทียบ)

ศษ.ด. (ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบมีส่วนร่วม, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557)
2. รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2560)
3. การพัฒนารูปแบบและกระบวนการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางด้านสุขภาพ, วช. (2561)
4. ตัวชี้วัดสุจริตธรรมของการปฏิบัติงานที่ปลอดจากการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2561)
5. การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2562)

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ดร.สุภาภรณ์ ไสภา

การศึกษา ศศ.บ. (การจัดการทั่วไป)
รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ผลงานวิจัย

1. ถอดบทเรียนจากพื้นที่ : การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดภาคใต้. ภายใต้งานวิจัยชุด กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพขีดความสามารถของผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม, วช. (2560)
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2561)
3. การศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2561)

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ดร.สุขอุษา นุ่นทอง

การศึกษา พธ.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา)

ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์)

พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ผลงานวิจัย

1. ถอดบทเรียนจากพื้นที่ : การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดภาคใต้. ภายใต้งานวิจัยชุด กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพขีดความสามารถของผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม, วช. (2560)
2. การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2560)
3. พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการตนเองกลุ่มแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2561)